

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

***Draagmoederschap en de gevolgen ervan voor het kind bekeken vanuit
Kinderrechtelijk en rechtsvergelijkend perspectief***

Maxine Ramakers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Tim WUYTS

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2024
2025

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

***Draagmoederschap en de gevolgen ervan voor het kind bekeken vanuit
Kinderrechtelijk en rechtsvergelijkend perspectief***

Maxine Ramakers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Tim WUYTS

Faculteit Rechten

Master in de rechten

Masterscriptie 2024-2025

***Draagmoederschap en de gevolgen ervan voor het kind bekeken vanuit
kinderrechtelijk en rechtsvergelijkend perspectief***

Maxine Ramakers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten,
afstudeerrichting rechten.

PROMOTOR:

Prof. dr. Tim WUYTS

Samenvatting

In onze huidige samenleving is er steeds meer sprake van onvruchtbaarheid. Bijgevolg opteren steeds meer koppels voor medische hulp om hun kinderwens te verwezenlijken. Niet enkel koppels met vruchtbaarheidsproblemen, maar ook alleenstaanden en homokoppels opteren voor deze medische hulp. Hierdoor opteren ook steeds meer koppels voor de hulp van een draagmoeder. België heeft momenteel echter geen specifieke wetgeving inzake draagmoederschap, wat leidt tot rechtsonzekerheid voor de wensouders en draagmoeder, maar ook voor de kinderen geboren uit draagmoederschap. De centrale onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidt dan ook als volgt: *"Hoe zou een regelgevend kader m.b.t. de gevolgen van draagmoederschap voor kinderen dat in overeenstemming is met het recht op identiteit zoals vervat in art. 3, 7 en 8 van het Kinderrechtenverdrag er kunnen uitzien?"*. De centrale doelstelling van het onderzoek is het formuleren van aanbevelingen voor een Belgische regeling die het recht op identiteit van het kind geboren uit draagmoederschap waarborgt, in overeenstemming met het IVRK.

Om een antwoord te kunnen bieden op deze vraag worden eerst een aantal kernbegrippen zoals draagmoederschap en recht op identiteit juridisch gedefinieerd. Daarna wordt het huidige Belgische recht geanalyseerd. Hieruit blijkt dat het systeem van adoptie momenteel de enige manier is om juridisch ouderschap te krijgen van het kind. Dit heeft tot gevolgen dat ook de toegang tot afstammingsinformatie geregeld wordt zoals bij adoptie.

Vervolgens wordt een analyse gemaakt van de waarborgen uit artikel 3, artikel 7 en artikel 8 IVRK en wordt nagegaan in welke mate België de verdragsverplichtingen nakomt. Daarna wordt gekeken naar een andere rechtsfiguur en een ander rechtstelsel. Draagmoederschap wordt allereerst vergeleken met medisch begeleide voortplanting en vervolgens wordt er gekeken naar het Australische recht met betrekking tot draagmoederschap. Uit deze vergelijkingen wordt inspiratie geput voor de Belgische wetgever.

Wanneer men in België, zoals aangekondigd in het federaal regeerakkoord, een draagmoederschapsregeling wil invoeren waarbij afgestapt wordt van de toepassing van adoptie, moet er een volwaardige bescherming komen voor de rechten van het kind. Tot slot worden aanbevelingen gevormd hoe de Belgische wetgever het recht op identiteit van het kind kan waarborgen, in overeenstemming met het IVRK. Voor deze aanbevelingen wordt inspiratie geput uit de bovenstaande rechtsvergelijkingen en de rechtsfiguur adoptie.

Dankwoord

Na vijf leerrijke en onvergetelijke jaren aan de Universiteit Hasselt vormt deze masterscriptie het eindpunt van mijn opleiding Rechten. Het is niet alleen een academisch eindpunt, maar een mijlpaal vol herinneringen. De studie Rechten was een intens leerrijk traject waarbij ik veel juridische kennis en vaardigheden heb ontwikkeld. Het afronden van deze masterscriptie zou echter niet mogelijk zijn geweest zonder de steun van de mensen om mij heen.

In de eerste plaats wil ik mijn promotor, prof. Dr. Tim Wuyts, van harte bedanken voor de deskundige begeleiding, waardevolle feedback en oprechte betrokkenheid in mijn onderzoek. Zijn kritische blik en aanmoediging hebben mij uitgedaagd om het beste uit mezelf te halen. Daarnaast ben ik mevrouw Claudia Wortmann bijzonder dankbaar voor de hulp bij het verkrijgen van informatie over het Australische rechtstelsel. Deze hulp was van grote waarde voor mijn scriptie.

Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken. Jullie onvoorwaardelijke steun, geduld en aanmoediging hebben me geholpen om te blijven doorgaan. In het bijzonder wil ik mijn mama bedanken voor haar eindeloos geloof in mij, haar luisterend oor en voortdurende steun.

Maxine Ramakers

Dilsen-Stokkem, 15 mei 2025

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
1.1	ONDERWERP	1
1.2	PROBLEEMSTELLING	3
1.3	ONDERZOEKSVRAGEN	4
1.4	ONDERZOEKSMETHODE	5
1.5	BEPERKINGEN	8
1.6	OPBOUW VAN HET ONDERZOEK	8
2	DEFINITIES	10
2.1	DRAAGMOEDERSCHAP	10
2.1.1	<i>Laag- en hoogtechnologisch draagmoederschap</i>	11
2.1.2	<i>Altruïstisch en commercieel draagmoederschap</i>	12
2.2	DE OUDERS EN HET KIND	13
2.2.1	<i>Het kind</i>	13
2.2.2	<i>Soorten ouderschap</i>	13
2.3	RECHT OP IDENTITEIT	14
3	BELGISCHE WETGEVING	16
3.1	WETTELIJK KADER OMTRENT DRAAGMOEDERSCHAP	16
3.2	DRAAGMOEDERSCHAPSOVEREENKOMST	16
3.3	AFSTAMMING NA DRAAGMOEDERSCHAP	19
3.3.1	<i>Afstamming: algemene rechtsregels</i>	19
3.3.1.1	Afstamming langs moederszijde	19
3.3.1.2	Afstamming langs vaderszijde	21
3.3.2	<i>Adoptie</i>	23
3.3.2.1	Begripsomschrijving	23
3.3.2.2	Adoptie na draagmoederschap	24
3.3.2.3	Recht op identiteit	25
3.4	WETSVORSTEL EN REGEERAKKOORD	26
4	HET INTERNATIONAAL VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN HET KIND	28
4.1	HISTORIEK	28
4.2	HET COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND	29
4.3	ARTIKEL 1: HET KIND	30
4.4	ARTIKEL 3: DE BELANGEN VAN HET KIND	31
4.4.1	<i>Interpretatie</i>	31
4.4.2	<i>Directe werking</i>	33
4.5	ARTIKEL 7: RECHT OP EEN NAAM, RECHT OP NATIONALITEIT EN RECHT OM ZIJN OF HAAR OUDERS TE KENNEN	34
4.5.1	<i>Interpretatie</i>	34
4.5.2	<i>Directe werking</i>	36
4.6	ARTIKEL 8: EERBIEDIGING VAN IDENTITEIT	37
4.6.1	<i>Interpretatie</i>	37
4.6.2	<i>Directe werking</i>	39
4.7	TOETSING BELGISCH WETGEVEND KADER INZAKE DRAAGMOEDERSCHAP AAN IVRK	39
5	RECHTSVERGELIJKING	43
5.1	INTERNE RECHTSVERGELIJKING: MEDISCH BEGELEIDE VOORTPLANTING	43
5.1.1	<i>MBV-wet</i>	43
5.1.2	<i>Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank</i>	45
5.1.3	<i>Recht op identiteit</i>	47
5.1.4	<i>Rechtsvergelijking draagmoederschap</i>	48
5.2	EXTERNE RECHTSVERGELIJKING: AUSTRALIË	49
5.2.1	<i>Staatstructuur Australië</i>	49
5.2.2	<i>Draagmoederschap in Australië</i>	49
5.2.2.1	Australian Capital Territory	50
5.2.2.2	Western Australia	52

5.2.2.3	Northern Territory	55
5.2.2.4	South Australia	56
5.2.2.5	Queensland	58
5.2.2.6	New South Wales.....	60
5.2.2.7	Victoria.....	62
5.2.2.8	Tasmania.....	64
5.2.3	<i>Directe werking IVRK</i>	66
5.2.4	<i>Recht op identiteit in overeenstemming met IVRK</i>	66
5.2.4.1	Artikel 3 IVRK: de belangen van het kind	66
5.2.4.2	Artikel 7 en 8 IVRK: recht om zijn of haar ouders te kennen en eerbiediging van identiteit	67
5.2.5	<i>Rechtsvergelijking Belgisch recht</i>	72
5.3	AANBEVELINGEN UIT HET RECHTSVERGELIJKEND ONDERZOEK.....	73
6	ALGEMENE CONCLUSIE	75
	BIJLAGE 1	78
	BIJLAGE 2	79
	LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN	80

1 Inleiding

1.1 Onderwerp

1. De zaak rond 'Baby D' toont aan wat de gevolgen zijn van draagmoederschap voor het kind bij afwezigheid van enige juridische omkadering.¹ Baby D werd gedragen door een Belgische draagmoeder en werd het voorwerp van een strijd tussen verschillende wensouders. Het kind werd verwekt met het sperma van een Belgische wensvader door middel van zelfinseminatie.² De draagmoeder beweerde een miskraam gehad te hebben en verkocht Baby D door aan een Nederlands koppel. Bij gebrek aan een regeling, werd geen enkele partij beschermd en werd het kind het slachtoffer van een strijd tussen de wensouders.

2. Shari werd 35 jaar geleden geboren via draagmoederschap.³ Haar ouders, die het nieuws kregen dat een natuurlijke zwangerschap niet langer mogelijk was, besloten hun kinderwens toch na te jagen. Een vriendin van de ouders stelde zich niet alleen kandidaat als draagmoeder, maar schonk ook haar eigen eicel. Zo werd Shari verwekt met het genetisch materiaal van haar vader en de draagmoeder. De zwangerschap van de draagmoeder verliep in het geheim. Het ziekenhuis raadde aan om te zwijgen en om de buitenwereld niet op de hoogte te stellen van het draagmoederschap. Kort na de geboorte werd Shari afgestaan aan haar wensouders, die haar adopteerden en opvoedden alsof zij hun biologische dochter was. Wanneer op elfjarige leeftijd haar ouders scheiden, werd Shari op de hoogte gebracht van haar ontstaansgeschiedenis. Na de ontdekking van haar afkomst worstelt Shari met haar psychisch welzijn en met de vraag 'wie ben ik?'. Bij draagmoederschap wordt vaak vooral gefocust op de kinderwens van de wensouders. Daarbij wordt geen aandacht besteed aan de kinderen die voortkomen uit het draagmoederschap en met name hun wens naar afstammingsinformatie en ontstaansgeschiedenis.⁴

3. In onze huidige samenleving is er steeds meer sprake van onvruchtbaarheid. In 2021 hadden 25 miljoen burgers van de Europese Unie last van vruchtbaarheidsproblemen.⁵ Bijgevolg opteren steeds meer koppels voor medische hulp om hun kinderwens te verwezenlijken.⁶ Niet enkel koppels met vruchtbaarheidsproblemen maar ook alleenstaanden en homokoppels opteren voor deze medische hulp. Hierdoor opteren ook steeds meer koppels voor de hulp van een draagmoeder. Er is

¹ DECRÉ H., "Draagmoederschap nog niet wettelijk geregeld, met drama's als gevolg: biologische vader "baby D." zag dochter nooit", VRT 2021, www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/09/23/draagmoederschap/ (geraadpleegd op 15 april 2025).

² MARTENS I., "Familierechtelijke aspecten van draagmoederschap in België en Nederland. De zaak Baby D.", TJK 2006/1, (5) 5.

³ PHILIPPE I., "Shari werd geboren via een draagmoeder: "In een positie gezet waar je als kind niet om hebt gevraagd"", VRT 2025, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/04/01/kind-draagmoeder-pano-ervaring/> (geraadpleegd op 24 april 2025).

⁴ OPLINUS L., *Medische hulp bij voortplanting*, Intersentia, 2022, 393.

⁵ Factsheet on infertility – prevalence, treatment and fertility decline in Europe, 2021.

⁶ EUROPEES INSTITUUT VOOR BIO-ETHIEK, "Toename van Medisch Begeleide Voortplantingen, ondanks evidente risico's", *Europees instituut voor bio-ethiek* 2020, www.ieb-eib.org/nl/nieuws/begin-van-het-leven/medisch-begeleide-voortplanting/toename-van-medisch-begeleide-voortplantingen-ondanks-evidente-risico-s-1820.html (geraadpleegd op 15 april 2025); PUBLICATIE VAN DE HOGE GEZONDHEIDSRAAD, "Demografie en epidemiologie van de vruchtbaarheid in België en de nood aan medisch begeleide voortplanting", 2010, nr. 8632.

sprake van draagmoederschap wanneer een vrouw, de draagmoeder, in haar baarmoeder een vrucht tot ontwikkeling laat komen en een kind baart met de bedoeling het aan de wensouder(s) af te staan.⁷

4. Staten hebben een verschillende houding ten opzichte van het draagmoederschap. Er zijn drie stromingen. Allereerst zijn er staten die draagmoederschap wettelijk verankerd hebben zoals India⁸, Rusland⁹, Oekraïne¹⁰, Griekenland¹¹, het Verenigd Koninkrijk¹² en Australië¹³. Hierbij reguleren sommige staten uit de Verenigde Staten zelfs commercieel draagmoederschap zoals Californië.¹⁴ Vervolgens zijn er landen die draagmoederschap uitdrukkelijk verbieden zoals Frankrijk¹⁵, Spanje¹⁶, Italië¹⁷, Duitsland¹⁸ en Zwitserland¹⁹. Tot slot zijn er staten die draagmoederschap niet reguleren. België en Nederland behoren tot deze groep. Het Burgerlijk Wetboek alsook de Wet Medisch Begeleide Voortplanting bevat geen specifieke bepalingen gericht op draagmoederschap.²⁰ Aangezien draagmoederschap in België niet geregeld is, wordt het gemeenrecht toegepast.²¹ De draagmoederschapsovereenkomst wordt getoetst aan het algemeen verbintenissenrecht en de afstammingsbanden worden geregeld volgens het gemeen afstammingsrecht.

5. Niet enkel staten hebben verschillende visies op draagmoederschap, de stromingen komen ook terug in de actualiteit. Zo blijkt dat niet iedereen voorstander is van het fenomeen 'draagmoederschap'. Paus Franciscus pleit zelfs voor een wereldwijd verbod op draagmoederschap.²² In Italië was er reeds een verbod op draagmoederschap, maar op 16 oktober 2024 werd een wet goedgekeurd die bepaalt dat Italianen nergens ter wereld nog beroep mogen doen op

⁷ PLUYM L., "Juridische aspecten van draagmoederschap" in TACK S., VERSCHULDEN G. (eds.), *Medische begeleide voortplanting*, Intersentia, 2014, (119) 121.

⁸ Assisted Reproductive Technology (Regulation) Bill, 2021.

⁹ BOELE-WOELKI K., ODERKERK M. (eds.), *(On)geoorloofdheid van het draagmoederschap in rechtsvergelijkend perspectief*, Intersentia, 1999, 127-156.

¹⁰ Artikel 123 Familiewetboek (1 januari 2003), i.w.tr. 1 januari 2003.

¹¹ Wet Medische begeleiding bij menselijke voortplanting (nr. 3089/2002), *Official Gazette of the Hellenic Republic* 23 december 2002, i.w.tr. 23 december 2002.

¹² *Surrogacy Arrangements Act*, 1985.

¹³ Bijvoorbeeld *Surrogacy Act* 2010.

¹⁴ CA Fam Code Article 7960.

¹⁵ Article 16-7 Code Civil, Code Napoléon 3 September 1807.

¹⁶ Ley sobre Técnicas de Reproducción Humana Asistida (26 mei 2006, nr. 14/2006), *Boletín Oficial del Estado* 27 mei 2006, nr. 126, 19.947, i.w.tr. 28 mei 2006.

¹⁷ Legge norme in materia di procreazione medicalmente assistita (nr. 40, 19 februari 2004), *Gazzetta Ufficiale* N. 45, 24 februari 2004.

¹⁸ Gesetz über die Vermittlung der Annahme als Kind und über das Verbot der Vermittlung von Ersatzmüttern - Adoptionsvermittlungsgesetz – AdVermiG, 2001 (BGBl. 2002, I, Seite 354).

¹⁹ Artikel 24 novies Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, *Bundesblatt* 18 april 1999.

²⁰ DECORTE E., "Draagmoederschap en de vaderlijke afstamming van de wensvader: twee handen op één buik?", *T.J.K.* 2023/4, (283) 283.

²¹ MARTENS I., "Familierechtelijke aspecten van draagmoederschap in België en Nederland. De zaak Baby D.", *T.J.K.* 2006, (5) 7; OPLINUS L. en GULDIX E., "Medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap" in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2022, (11) 80-83; DECORTE E., "Draagmoederschap en de vaderlijke afstamming van de wensvader: twee handen op één buik?", *T.J.K.* 2023/4, (283) 283; L. PLUYM, "Juridische aspecten van draagmoederschap" in TACK S. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Medisch begeleide voortplanting*, Intersentia, 2014, (119) 122; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 465.

²² TREUTTENS J., "Paus Franciscus wil wereldwijd verbod op draagmoederschap: 'Een kind is nooit een contractueel object'", *VRT* 2024 www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/01/08/paus-verbod-op-draagmoederschap/ (geraadpleegd op 7 april 2025).

draagmoederschap.²³ Zeer recent, in het federaal regeerakkoord 2025-2029, werd aangekondigd dat er een wettelijk kader omtrent draagmoederschap ontwikkeld wordt in België. De wensouders zullen niet langer de weg van adoptie moeten volgen maar zullen na de bekrachtiging van de draagmoederschapsovereenkomst automatisch de ouderlijke rechten verkrijgen.

6. De afstamming is de juridische band tussen twee personen waarbij de ene persoon kind is, en de andere persoon ouder van de eerste.²⁴ De regels omtrent afstamming zijn ontstaan uit een eenheidsmodel waarbij juridisch, biologisch en feitelijk ouderschap meestal aanwezig was in hoofde van dezelfde persoon.²⁵ Het kind volgde meestal uit het huwelijk tussen een man en een vrouw die het kind hadden verwekt.²⁶ Onze samenleving is in de loop der jaren echter enorm veranderd door zowel maatschappelijke evoluties als medische evoluties.²⁷ Tot op heden is echter het aspect 'draagmoederschap' in België niet geregulariseerd, ondanks de maatschappelijke noodzaak. De vrouw die het kind ter wereld heeft gebracht, is de juridische moeder van het kind.²⁸ Een biologische band tussen de vrouw die het kind ter wereld heeft gebracht en het kind is dus niet vereist.

1.2 Probleemstelling

7. Ondanks de maatschappelijke noodzaak bestaat er in België tot op heden nog geen wettelijk kader omtrent draagmoederschap. Het draagmoederschap is niet verboden in België, maar de wensouder, de draagmoeder en het toekomstige kind worden ook niet beschermd door wetgeving. Door de focus op de wensouders worden snel de gevolgen voor het kind en de rechten van het kind uit het oog verloren. Dit onderzoek formuleert aanbevelingen voor de totstandkoming van regelgeving betreffende het recht op identiteit voor het kind voortkomend uit draagmoederschap.

8. Het recht op identiteit maakt deel uit van verschillende kinder- en mensenrechterlijke instrumenten.²⁹ Hierbij ligt de nadruk vooral op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), een cruciaal verdrag op het gebied van kinderrechten waarbij België als verdragspartij is aangesloten. Betreffende het recht op identiteit is artikel 7 IVRK relevant.³⁰ Dit artikel bepaalt namelijk dat het kind vanaf de geboorte het recht heeft om zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.³¹ Het is in het licht van dit artikel dan ook belangrijk wat we onder het begrip 'ouders' verstaan. De definitie van 'ouders' wordt ruim begrepen. Het omvat zowel de genetische ouders als de geboorteouders.³² Bijgevolg betreft dit ook de vrouw die het kind heeft gebaard, oftewel de draagmoeder. De toegang tot deze informatie moet door middel van een

²³ VAN GOOL R., "Italië stelt draagmoederschap voor Italianen over hele wereld strafbaar", *De morgen* 2024, <https://www.demorgen.be/nieuws/italie-stelt-draagmoederschap-voor-italianen-over-hele-wereld-strafbaar~bf36caf8/> (geraadpleegd op 12 april 2025).

²⁴ DECLERCK C., SENAËVE P., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 236.

²⁵ CERULUS U., *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, die Keure, 2019, 1.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ CERULUS U., *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, die Keure, 2019, 2.

²⁸ SENAËVE P., "Ontwikkelingen in het afstammingsrecht 2007-2010", *Personen- en familierecht Themis* 2010-2011, (1) 3.

²⁹ DECORTE E., *Recht op kennis van afstammingsinformatie bij medisch begeleide voortplanting*, die Keure, 2022, 20.

³⁰ *Ibid.*

³¹ Artikel 7 IVRK.

³² UNICEF, *Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child*, United Nations Children Fund, 2007, 105-106.

door de lidstaat georganiseerde procedure die de gepaste leeftijd vastlegt en ondersteuningsmaatregelen voorziet.³³ Dit geldt voor alle kinderen en bijgevolg dus ook voor kinderen uit draagmoederschap.³⁴ Ook artikel 8 IVRK is relevant met betrekking tot het recht op identiteit. Staten zijn verplicht om het recht van het kind te eerbiedigen om zijn of haar identiteit te behouden zonder onwettige inmenging. Artikel 8 heeft dus betrekking op het recht van kinderen op hun identiteit en hun recht op het behoud of indien nodig, het herstel van die identiteit door de staat.³⁵

9. Het is van essentieel belang dat binnen het toekomstige wettelijke kader rond draagmoederschap voldoende aandacht wordt besteed aan het recht op identiteit van het kind. Nu een nieuw systeem wordt ontwikkeld waarbij het verkrijgen van ouderlijke rechten niet langer via adoptie verloopt (cf. *supra*, nr. 5), vervalt ook de toepasselijkheid van de waarborgen met betrekking tot het recht op identiteit die in de adoptiewetgeving zijn verankerd. In het licht van het federaal regeerakkoord is het dan ook bijzonder actueel en relevant om na te gaan op welke wijze het recht op identiteit van het kind optimaal kan worden gewaarborgd, met het belang van het kind, gewaarborgd in artikel 3 IVRK, als leidend principe.

10. Hoewel er reeds onderzoek is verricht naar de totstandkoming van een wettelijk kader inzake draagmoederschap, ligt de focus doorgaans voornamelijk op de rechten en belangen van de wensouders en de draagmoeder. De juridische positie en de belangen van het kind geboren uit draagmoederschap blijven daarbij onvoldoende onderzocht. Nochtans bepalen zowel artikel 22bis van de Belgische grondwet alsook artikel 3 IVRK dat het belang van het kind steeds de eerste overweging is bij elke beslissing die het kind aangaat. Hierbij dient het recht op identiteit van het kind centraal te staan. Binnen dit onderzoek wordt de aandacht dan ook verschoven naar de juridische gevolgen van draagmoederschap voor het kind en naar de verplichting van de wetgever om de rechten uit het IVRK te waarborgen.

1.3 Onderzoeksvragen

11. De centrale onderzoeksvraag van deze scriptie luidt als volgt: *"Hoe zou een regelgevend kader m.b.t. de gevolgen van draagmoederschap voor kinderen dat in overeenstemming is met het recht op identiteit zoals vervat in art. 3, 7 en 8 van het Kinderrechtenverdrag er kunnen uitzien?"*

12. De centrale onderzoeksvraag zal beantwoord worden aan de hand van de volgende subonderzoeksvragen:

- Subonderzoeksvraag 1: *"Wat zijn de definities van draagmoederschap, het kind, ouders en het recht op identiteit?"*
- Subonderzoeksvraag 2: *"Wat is de huidige Belgische regelgeving inzake draagmoederschap?"*

³³ WUYTS T., "Het recht op identiteit in de Belgische rechtsorde", *T.Fam.* 2015, (60) 62.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 113.

- Subonderzoeksvraag 3: "Wat bepalen artikel 3, 7 en 8 IVRK met betrekking tot het recht op identiteit, in het bijzonder na draagmoederschap?"
- Subonderzoeksvraag 4: "Is de huidige Belgische regelgeving in overeenstemming met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind?"
- Subonderzoeksvraag 5: "Kan de Belgische wetgever inspiratie putten uit de regeling van het recht op identiteit binnen andere rechtsfiguren en andere rechtstelsels voor de creatie van een wetgevend kader m.b.t. de gevolgen van draagmoederschap voor het kind?"

1.4 Onderzoeksmethode

13. Het onderzoek betreft een monodisciplinair onderzoek. Er wordt een rechtswetenschappelijk onderzoek gevoerd zonder daarbij inzichten van andere wetenschappelijke disciplines te betrekken. Voor het rechtswetenschappelijk onderzoek worden zowel Belgische als internationale rechtsleer, rechtspraak en wetgeving geanalyseerd. De centrale onderzoeksvraag betreft een aanbevelende onderzoeksvraag en steunt op een normatief toetsingscriterium namelijk artikelen 3, 7 en 8 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Door de ratificatie van dit verdrag is België gehouden om de daarin vervatte verplichtingen te implementeren in zijn nationale rechtsorde. Dit onderzoek beoogt aanbevelingen te formuleren voor een regeling inzake het recht op identiteit voor kinderen die geboren worden via draagmoederschap, in het licht van de genoemde verdragsbepalingen. Ter ondersteuning van deze aanbevelingen wordt er inspiratie geput uit het Australische rechtssysteem, evenals uit andere relevante rechtsfiguren zoals medisch begeleide voortplanting en adoptie.

14. De eerste subonderzoeksvraag luidt: "Wat zijn de definities van draagmoederschap, het kind, ouders en het recht op identiteit?" Deze eerste subonderzoeksvraag is definiërend³⁶. Binnen deze vraag worden de begrippen draagmoederschap, kind en ouder gedefinieerd en toegelicht. Deze begrippen worden toegelicht aan de hand van recente rechtspraak alsook aan de hand van relevante rechtsleer. Dit draagt bij aan een beter begrip van het onderwerp en vormt een basis voor de verdere analyse binnen dit onderzoek.

15. De tweede subonderzoeksvraag "Wat is de huidige Belgische regelgeving inzake draagmoederschap?" betreft een beschrijvende onderzoeksvraag.³⁷ Deze vraag beoogt het bestaande juridisch kader rond draagmoederschap in België in kaart te brengen. In eerste instantie wordt de geldigheid van draagmoederschapsovereenkomsten onderzocht, evenals het toepasselijke afstammingsrecht, aan de hand van relevante wetgeving, rechtsleer en rechtspraak. Vervolgens wordt ingegaan op de rechtsfiguur adoptie, aangezien dit momenteel het juridisch middel is waarmee wensouders het juridisch ouderschap over het kind kunnen verkrijgen. Tot slot wordt aandacht besteed aan een recent wetsvoorstel en aan het standpunt van de federale regering zoals opgenomen in het federaal regeerakkoord.

³⁶ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, ACCO, 2021, 30.

³⁷ *Ibid.*

16. De derde subonderzoeksvraag: *"Wat bepalen artikel 3, 7 en 8 IVRK met betrekking tot het recht op identiteit, in het bijzonder na draagmoederschap?"* betreft eveneens een beschrijvende onderzoeksvraag.³⁸ Binnen deze onderzoeksvraag gebeurt een analyse van de inhoud en draagwijdte van de relevante bepalingen van het IVRK, namelijk artikelen 1, 2, 3, 7 en 8. Het betreft een klassieke rechtsdogmatische benadering, waarbij de betreffende bepalingen uit het IVRK systematisch worden geanalyseerd. Deze analyse steunt enerzijds op de verdragstekst zelf en anderzijds op de interpretatie die eraan wordt gegeven door het Comité voor de rechten van het kind in zijn General Comments en Concluding Observations. Ook relevante rechtsleer, waaronder het Implementation Handbook, wordt hierbij in acht genomen.

17. De vierde subonderzoeksvraag *"Is de huidige Belgische regelgeving in overeenstemming met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind?"* is een evaluerende onderzoeksvraag.³⁹ Binnen een evaluerende onderzoeksvraag zal een rechtsfiguur beoordeeld worden of gewaardeerd worden aan de hand van een vooropgestelde norm.⁴⁰ Het doel van deze vraag is om na te gaan in hoeverre de Belgische regelgeving betreffende draagmoederschap in overeenstemming is met de verplichtingen die voortvloeien uit het IVRK, in het bijzonder met betrekking tot het recht op identiteit van het kind zoals beschermd in artikel 7 en 8 IVRK. Hierbij wordt ook het hoger belang, zoals gewaarborgd in artikel 3 IVRK, in overweging genomen. Er wordt beoordeeld of België voldoet aan de verplichtingen die voortvloeien uit het IVRK.

18. De vijfde subonderzoeksvraag *"Kan de Belgische regelgeving inspiratie putten uit de regeling van het recht op identiteit binnen andere rechtsfiguren en andere rechtstelsels?"* is een rechtsvergelijkende onderzoeksvraag.⁴¹ Binnen deze onderzoeksvraag gebeurt zowel een interne als een externe rechtsvergelijking. Interne rechtsvergelijking betreft een vergelijking van rechtsregels, rechtsfiguren en rechtsgebieden binnen eenzelfde rechtstelsel.⁴² Binnen dit onderzoek betreft het een interne rechtsvergelijking met de rechtsfiguur medisch begeleide voortplanting die, net als draagmoederschap, een alternatieve vorm van gezinsvorming betreft. Er wordt nader bekeken hoe het recht op identiteit wordt geregeld binnen de medisch begeleide voortplanting. Draagmoederschap wordt niet expliciet geregeld in de MBV-wet, omdat de wetgever ervan uitging dat die problematiek in een afzonderlijke wet zou worden geregeld.⁴³ Dit is tot op heden niet het geval. Er is dan ook onenigheid in de rechtsleer of de MBV-wet van toepassing is op draagmoederschap. De minister van Justitie heeft verduidelijkt dat de wet een ruime draagwijdte heeft. Indien er bij de uitvoering van de draagmoederschapsovereenkomst gebruik wordt gemaakt van één van de medisch begeleide voortplantingsactiviteiten die vallen onder het toepassingsgebied van de MBV-wet, zijn ook de regels van die wet van toepassing op het draagmoederschap.⁴⁴

³⁸ *Ibid.*

³⁹ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, ACCO, 2021, 32.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, ACCO, 2021, 31.

⁴² DEVROE W., *Rechtsvergelijking in een context van europeanisering en globalisering*, Acco, 2012, 34.

⁴³ VERSCHULDEN G., "Wensvaderschap over draagkind prenataal vastgesteld", *Juristenkrant* 2013/273, (1) 9. *Parl. St.* Senaat, nr. 3-1440/9, Verslag namens de commissie voor de sociale aangelegenheden, 6 en 70.

⁴⁴ VERSCHULDEN G., "Wensvaderschap over draagkind prenataal vastgesteld", *Juristenkrant* 2013/273, (1) 9.

19. De externe rechtsvergelijking betreft een micro-rechtsvergelijking en focust voornamelijk op de gevolgen voor het kind geboren uit draagmoederschap in het Australische rechtstelsel, met de nadruk op toegang tot identificerende informatie.⁴⁵ Binnen dit onderzoek wordt een externe rechtsvergelijking uitgevoerd om na te gaan hoe het Australische rechtstelsel omgaat met de gevolgen van draagmoederschap voor het kind, met de nadruk op het recht op identiteit. Het doel van deze externe rechtsvergelijking is om aanbevelingen te formuleren voor een Belgische regeling die het recht op identiteit van het kind beschermt in het kader van draagmoederschap. De rechtsvergelijking wordt benaderd volgens de functionele methode. De functionele methode vertrekt vanuit een concreet probleem in het eigen rechtstelsel, zonder er a priori van uit te gaan dat de oplossing voor dat probleem in een bepaalde rechtsbron of juridisch leerstuk terug te vinden is.⁴⁶

Australië is een common law stelsel.⁴⁷ Common law wordt door rechters per geval ontwikkeld, voortbouwend op het precedent en de interpretatie van eerdere gerechtelijke uitspraken.⁴⁸ Geschreven wetten kunnen worden gemaakt over zaken die niet door jurisprudentie worden gedekt of met de bedoeling om jurisprudentie te vervangen.⁴⁹ Er werd gekozen voor Australië als rechtssysteem omwille van zowel inhoudelijke als praktische overwegingen. Allereerst is Australië, net zoals België, partij bij het IVRK. Dit biedt een gemeenschappelijk verdragskader om de naleving van kinderrechten te beoordelen. Daarnaast heeft Australië een wettelijk kader voor draagmoederschap op het niveau van de deelstaten en territoria, waardoor de verschillende variaties tussen de deelstaten geanalyseerd kunnen worden. Ten slotte werd deze rechtskeuze gemaakt om pragmatische redenen. Niet enkel is er toegankelijkheid van de bronnen, maar doordat Engels de voertaal is, kan het onderzoek efficiënter verlopen.

Hoewel het Verenigd Koninkrijk het enige West-Europese land is met een wettelijke regeling omtrent draagmoederschap, is het niet opportuun om een rechtsvergelijking te doen. In het Verenigd Koninkrijk is er betreffende het draagmoederschap een regeling van het proces en de civielrechtelijke gevolgen ervan.⁵⁰ Binnen het Engelse recht wordt de draagmoeder steeds beschouwd als de moeder van het kind, ook als ze niet de genetische moeder is van het kind.⁵¹ Indien de draagmoeder getrouwd is, zal haar echtgenoot steeds de vader zijn tenzij hij zich heeft verzet tegen draagmoederschap.⁵² De wensouders zullen juridische stappen moeten ondernemen om een ouderlijk bevel te verkrijgen waardoor de ouders kunnen worden behandeld als de ouders van het kind en die, net als bij een adoptie, de bestaande ouder-kindrelatie met het kind en de draagmoeder (en haar echtgenoot) zal opheffen.⁵³ De rechter beoordeelt de aanvraag rekening houdend met de belangen van het kind, in overeenstemming met artikel 1 van de Children Act 1989. Er is echter in

⁴⁵ DEVROE W., *Rechtsvergelijking in een context van europeanisering en globalisering*, Acco, 2012, 32.

⁴⁶ DEVROE W., *Rechtsvergelijking in een context van europeanisering en globalisering*, Acco, 2012, 40.

⁴⁷ PARLEMENT OF AUSTRALIA, "Basic legal expressions", https://www.aph.gov.au/About_Parliament/House_of_Representatives/Powers_practice_and_procedure/00_-_Infosheets/Infosheet_23_-_Basic_legal_expressions (geraadpleegd 12 mei 2025).

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ WILLEMS G., SOSSON J., "Légiférer en matière de gestation pour autrui: quelques repères de droit comparé et de droit international" in *La gestation pour autrui: vers un encadrement?*, Bruylant, 2013, 252.

⁵¹ art. 33 van de Human Fertilisation and Embryology Act 2008.

⁵² Art. 35 van de Human Fertilization and Embryology Act 2008.

⁵³ WILLEMS G., SOSSON J., "Légiférer en matière de gestation pour autrui: quelques repères de droit comparé et de droit international" in *La gestation pour autrui: vers un encadrement?*, Bruylant, 2013, 252-254.

Engeland geen regeling omtrent afstammingsinformatie. Daarentegen is de regeling omtrent de belangen van het kind en het recht op identiteit wel aanwezig binnen het Australische recht.

1.5 Beperkingen

20. In dit onderzoek wordt een analyse gemaakt naar de gevolgen van draagmoederschap voor het kind. Het doel van het onderzoek is om aanbevelingen te formuleren om de rechten van het kind te beschermen via wetgeving in overeenstemming met nationale en internationale verplichtingen. Hierbij beperkt dit onderzoek zich tot de bescherming van het kind en wordt de bescherming van andere betrokken partijen, zoals de draagmoeder en wensouder(s), buiten beschouwing gelaten.

21. Binnen dit onderzoek wordt de analyse van mensenrechtelijke waarborgen bewust beperkt tot het IVRK. Deze keuze vloeit voort uit het feit dat het IVRK het internationale mensenrechtenverdrag is dat zich expliciet en uitsluitend richt op de rechten van het kind. Aangezien het doel van dit onderzoek is om de impact van draagmoederschap op het kind te analyseren, vormt het IVRK het meest aangewezen toetsingskader. Verder wordt de focus gelegd op het recht op identiteit. Andere rechten en beginselen worden buiten beschouwing gelaten. Ook bredere mensenrechtelijke verdragen zoals het EVRM, worden in dit onderzoek niet behandeld.

22. Om tot goede en concrete aanbevelingen te komen wordt er een rechtsvergelijking gemaakt met een ander rechtstelsel. Voor deze rechtsvergelijking wordt er gekeken naar Australië (cf. *supra*, nr. 19). Australië biedt een wettelijk kader met betrekking tot draagmoederschap op het niveau van de deelstaten. De relevante wetgeving met betrekking tot draagmoederschap van deze verschillende deelstaten is goed toegankelijk. De toegankelijkheid van de rechtspraak verschilt echter per deelstaat. Niet alle rechtspraak is publiek beschikbaar, waardoor de analyse van de jurisprudentie beperkt blijft tot die van het Australian Capital Territory, Western Australia en Queensland.

Het Verenigd Koninkrijk is één van de weinige Europese landen waar draagmoederschap wettelijk geregeld is, maar er is echter geen regeling omtrent afstammingsinformatie (cf. *supra*, nr. 19).⁵⁴ Er wordt binnen dit onderzoek niet gekeken naar rechtstelsels waar draagmoederschap uitdrukkelijk verboden werd zoals in Frankrijk, Spanje, Zwitserland en Duitsland (cf. *supra* nr. 4). Verder wordt er niet gekeken naar landen die geen partij zijn bij het IVRK, ongeacht of deze stelsels draagmoederschap regelen of niet. Aangezien deze landen geen partij zijn bij het verdrag, zijn zij ook niet geboden door de bepalingen. Hoewel de Verenigde Staten draagmoederschap regelen, wordt dit stelsel niet nader onderzocht aangezien zij geen partij zijn bij het IVRK. Tot slot wordt er niet vergeleken met staten die partij zijn bij het verdrag en draagmoederschap regelen omwille van de toegankelijkheid van de bronnen en de taal.

1.6 Opbouw van het onderzoek

23. Deze scriptie onderzoekt de gevolgen voor het kind dat geboren wordt via draagmoederschap, met bijzondere aandacht voor het recht op identiteit. De centrale doelstelling

⁵⁴ *Surrogacy Arrangements Act*, 1985.

van het onderzoek is het formuleren van aanbevelingen voor een Belgische regeling die het recht op identiteit van het kind geboren uit draagmoederschap waarborgt, in overeenstemming met het IVRK. Het onderzoek start met het definiëren van de kernbegrippen: draagmoederschap, ouderschap, het kind en het recht op identiteit. Deze begrippen worden juridisch omschreven aangezien deze noodzakelijk zijn voor het verdere onderzoek. Vervolgens wordt het huidige Belgisch wettelijk kader inzake draagmoederschap geanalyseerd. Daarbij wordt gefocust op de rechtsgeldigheid van de draagmoederschapsovereenkomst, het afstammingsrecht en de rol van adoptie om het juridisch ouderschap over te dragen naar de wensouders. Daaropvolgend wordt het IVRK geanalyseerd. Allereerst wordt het toepassingsgebied van het verdrag uit artikel 1 onderzocht. Daarnaast wordt onderzocht wat de waarborgen zijn uit de relevante bepalingen, namelijk artikel 3, artikel 7 en artikel 8 IVRK. Hierna wordt een toetsing aan het IVRK uitgevoerd aan deze relevante bepalingen die betrekking hebben op het belang van het kind en het recht op identiteit. Het Belgisch recht wordt eveneens geëvalueerd in het licht van deze bepalingen. Daarnaast wordt een interne rechtsvergelijking uitgevoerd door de regeling inzake medisch begeleide voortplanting te analyseren. Hierbij wordt onderzocht op welke wijze het recht op identiteit binnen deze rechtsfiguur wordt gewaarborgd, en in welke mate dit ook van toepassing is op gevallen van hoogtechnologisch draagmoederschap. Aangezien MBV, net als draagmoederschap, een alternatieve vorm van gezinsvorming is, vormt dit een waardevolle vergelijkingsbasis. Ten slotte wordt een externe rechtsvergelijking gemaakt met het Australische recht. De nadruk ligt daarbij op de toegang tot identificerende informatie voor kinderen die geboren zijn uit draagmoederschap en de waarborgen die het Australisch recht biedt ter bescherming van het recht op identiteit. Er wordt geanalyseerd op welke manier de Australische regelgeving een inspiratiebron kan zijn voor de toekomstige Belgische regelgeving inzake draagmoederschap.

2 Definities

24. Binnen dit eerste hoofdstuk staat de beantwoording van de volgende subonderzoeksvraag centraal: "Wat zijn de definities van draagmoederschap, het kind, ouders en het recht op identiteit?" Gezien het ontbreken van specifieke wetgeving omtrent draagmoederschap binnen het Belgische rechtstelsel, is het noodzakelijk om te verduidelijken wat onder dit begrip dient te worden verstaan. In dat kader wordt eveneens nagegaan wie onder de begrippen 'kind' en 'ouders' vallen. Ten slotte wordt onderzocht wat het begrip 'recht op identiteit' inhoudt.

2.1 Draagmoederschap

25. Binnen het Belgische recht is er geen wettelijke definitie voor het begrip 'draagmoederschap'. In de rechtsleer wordt draagmoederschap omschreven als een vrouw, de draagmoeder, die in haar baarmoeder een vrucht tot ontwikkeling laat komen en een kind baart met de bedoeling het aan de wensouder(s) af te staan.⁵⁵ Draagmoederschap veronderstelt steeds het bestaan van een voorafgaande afspraak tussen de wensouders en de draagmoeder.⁵⁶ Hierbij hebben de wensouders het doel om het kind zelf op te voeden en als zijn juridische en sociale ouders beschouwd te worden.⁵⁷ Draagmoederschap leidt tot een scheiding binnen het moederschap tussen drie voorheen ondeelbare componenten: de reproductieve (of eierstok) moeder, de gestationaire (of baarmoeder) moeder en de sociale moeder.⁵⁸ Regelmatig worden synoniemen gebruikt voor draagmoederschap, namelijk zwangerschap-voor-een-ander, substituuomoederschap, leenmoederschap en surrogaatmoederschap.⁵⁹ Binnen dit onderzoek wordt het begrip 'draagmoederschap' gehanteerd.

26. Doorgaans zijn de wensouders zelf verantwoordelijk voor het zoeken van een draagmoeder. Dit is dan ook vaak iemand uit de dichte omgeving van de wensouders. Zo is er ook endofamiliaal

⁵⁵ PLUYM L., "Juridische aspecten van draagmoederschap" in TACK S., VERSCHULDEN G. (eds.), *Medische begeleide voortplanting*, Intersentia, 2014, (119) 121; MARTENS I., "Familierechtelijke aspecten van draagmoederschap in België en Nederland. De zaak Baby D.", *T.J.K.* 2006/1, (5) 7; VERSCHULDEN G., *Afstamming*, Kluwer, 2004, 696; SCHAMPS G. en SOSSON J., *La gestation pour autrui: vers un encadrement?*, Bruylant, 2013, 2; SOSSON J., *L'établissement de la filiation*, Larcier-Intersentia, 2024, 56; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, (126) 126-127; BOILLET V., ESCODA M. R., DE LUZE E., "Les enjeux juridico-législatifs actuels de la pratique de la gestation pour autrui et ses conséquences sur la filiation" in BOILLET V., ESCODA M.R., DE LUZE E. (eds.), *La gestation pour autrui approches juridiques internationales*, Anthemis, 2018, (1)7; PIRE D., "Gestation pour autrui: bref état des lieux" in PIRE D. (ed.), *Famille et jeunesse*, Anthemis, 2023, (7) 8.

⁵⁶ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 2; VERSCHULDEN G., *Afstamming*, Kluwer, 2004, 696; DE WOLF A., "Draagmoederschap in België en Frankrijk: een stand van zaken", in BOELE-WOELKI K. en ÜDERKERK M. (red.), *(On)geoorloofdheid van het draagmoederschap in rechtsvergelijkend perspectief*, Intersentia, 1999, (89) 89; SENAËVE P., "Juridische aspecten van het draagmoederschap", *VI. T. Gez.* 1988, (247) 247; BOILLET V., ESCODA M. R., DE LUZE E., "Les enjeux juridico-législatifs actuels de la pratique de la gestation pour autrui et ses conséquences sur la filiation" in BOILLET V., ESCODA M.R., DE LUZE E. (eds.), *La gestation pour autrui approches juridiques internationales*, Anthemis, 2018, (1)7.

⁵⁷ PLUYM L., "Juridische aspecten van draagmoederschap" in TACK S., VERSCHULDEN G. (eds.), *Medische begeleide voortplanting*, Intersentia, 2014, (119) 121.

⁵⁸ DOS REIS E., RUFFIEUX G., TEREL J. en WILLEMS G., "La maternité de substitution" in FULCHIRON H., SOSSON J. (eds.), *Parenté, Filiation, Origine*, Bruylant, 2013, (169) 170.

⁵⁹ COENE G., RAES K., "Een vreemde eend in de buik. Draagmoeders of baarvrouwen? De ethiek van het gewilde, niet-uterine ouderschap" in DEBEUCKELAER W., MEEUSEN J. en WILLEKENS H., *Met rede ontleed, de rede ontkleed*, Mys & Beersch, 2002, (125) 129; MORTIER F., "Ethici: koele minnaars van draagmoederschap", *TJK* 2006, (20) 20; RAADGEVEND COMITÉ VOOR BIO-ETHIEK, Advies betreffende zwangerschap-voor-een-ander, 5 juli 2004, nr. 30, www.health.fgov.be, 4; SCHAMPS G. en SOSSON J., *La gestation pour autrui: vers un encadrement?*, Bruylant, 2013, 2; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, (126) 126-127.

draagmoederschap. Dit is wanneer een familielid van de wensouders draagmoeder is, bijvoorbeeld wanneer de draagmoeder tevens de moeder is van de wensouder.⁶⁰

27. In de rechtsleer wordt doorgaans een onderscheid gemaakt tussen verschillende vormen van draagmoederschap, namelijk tussen laagtechnologisch en hoogtechnologisch draagmoederschap enerzijds, en altruïstisch en commercieel draagmoederschap anderzijds.⁶¹ Dit onderscheid wordt eveneens gehanteerd in de Belgische rechtspraak.⁶²

2.1.1 Laag- en hoogtechnologisch draagmoederschap

28. Het onderscheid tussen laag- en hoogtechnologisch draagmoederschap wordt bepaald door de oorsprong van de eicel.⁶³ Bij laagtechnologisch draagmoederschap vindt de conceptie plaats zonder een noodzakelijke medische tussenkomst.⁶⁴ Hierbij kan men opteren voor een verwekking middels geslachtsgemeenschap met de wensvader of via inseminatie.⁶⁵ Dit kan via een kunstmatige inseminatie met medische tussenkomst of via zelfinseminatie. De draagmoeder kan in dat geval zichzelf insemineren met de zaadcellen van de wensvader of van een donor.⁶⁶ Bij laagtechnologisch draagmoederschap is de draagmoeder steeds de genetische moeder van het kind.⁶⁷ Er is hierbij niet noodzakelijk sprake van een medische begeleide voortplantingstechniek.⁶⁸

29. Bij hoogtechnologisch draagmoederschap vindt de conceptie plaats door middel van een medische tussenkomst.⁶⁹ Door de medische tussenkomst wordt de eicel van de wensmoeder of donor

⁶⁰ PLUYM L., "Adoptie", *TPR* 2012, (1596) 1603; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volumme II*, Intersentia, 2014, (126) 127.

⁶¹ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 3-4.

⁶² Antwerpen 14 januari 2008, RW 2007-08, 1774, noot F. SWENNEN; Gent 30 april 2012, TBBR 2012, 372, noot G. VERSCHULDEN; Jeugdrb. Gent (25e k.) 8 februari 2010, RV.639.B.2008/25, onuitg.

⁶³ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 3-4.

⁶⁴ VANSWEEVELT T., "Wanneer een wettelijke regeling voor draagmoederschap?", *T.Gez* 2019-20/1, (1) 2; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 13; MASSAGER N., "Gestation pour autrui, uniparenté et coparentalité en droit belge" in GALLUS N., WILLEMS G., PFEIFF S., PIRE D., GENICOT G., SOSSON J., SQUIFFLET A. C., MASSAGER N., MARY J., *Procréation médicalement assistée et gestation pour autrui*, Anthemis, 2017, (153) 155; PIRE D., "Gestation pour autrui: bref état des lieux" in PIRE D. (ed.), *Famille et jeunesse*, Anthemis, 2023, (7) 8.

⁶⁵ VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1430; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 13.; A. DE BOTH en P. DE SUTTER, "Draagmoederschap: een eeuwenoude voortplantingstechniek in een juridisch niemandsland", *Tijdschrift Voor Geneeskunde* 2010, 796; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volumme II*, Intersentia, 2014, (126) 126-127; SÖDERSTRÖM-ANTILLA V., WENNERHOLM U.B., LOFT A., PINBORG A., AITOMÄKI K. ROMUNDSTAD L.B., BERGH C., "Surrogacy: outcomes for surrogate mothers, children and the resulting families – a systematic review", *Human Reproduction Update* Volume 22, 2016, (260) 261; PIRE D., "Gestation pour autrui: bref état des lieux" in PIRE D. (ed.), *Famille et jeunesse*, Anthemis, 2023, (7) 8.

⁶⁶ VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1430; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 13.

⁶⁷ VERSCHULDEN G., *Origineel ouderschap herdacht*, Brugge, die Keure, 2005, 20; VANSWEEVELT T., "Wanneer een wettelijke regeling voor draagmoederschap?", *T.Gez.* 2019-20/1, (1) 2; VEYS M., "Afstamming na medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap", *TBBR* 2006, (402) 403 PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 3; SCHAMPS G. en SOSSON J., *La gestation pour autrui: vers un encadrement?*, Bruylant, 2013, 2; SOLIS L., "The voiceless citizens: surrogacy contracts and the rights of the child", *Tex. A&M L. Rev.* 2015, (417) 421-422.

⁶⁸ VERSCHULDEN G., "De (on)mogelijkheid tot volle stiefouderadoptie na laagtechnologisch commercieel draagmoederschap", *TBBR* 2012/8, (374) 374; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 3.

⁶⁹ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 4; VANSWEEVELT T., "Wanneer een wettelijke regeling voor draagmoederschap?", *T.Gez.* 2019-20/1, (1) 2; VERSCHULDEN G., "De (on)mogelijkheid tot volle stiefouderadoptie na laagtechnologisch commercieel draagmoederschap", *TBBR*, 2012/8, (374) 374; SOLIS L., "The voiceless citizens: surrogacy contracts and the rights of the child", *Tex. A&M L. Rev.* 2015, (417) 421-422; SÖDERSTRÖM-ANTILLA V., WENNERHOLM U.B., LOFT A., PINBORG A., AITOMÄKI K. ROMUNDSTAD L.B., BERGH C., "Surrogacy: outcomes for surrogate mothers, children and the resulting families – a systematic review", *Human Reproduction Update* Volume 22, 2016, (260) 261; ZEGERS-HOCHSCHILD F., ADAMSON G.D., DE

in vitro bevrucht met het sperma van de wensvader of donor.⁷⁰ Het bekomen embryo wordt nadien ingebracht bij de draagmoeder. Bij hoogtechnologisch draagmoederschap is de draagmoeder niet de genetische moeder van het kind.⁷¹

2.1.2 Altruïstisch en commercieel draagmoederschap

30. Verder wordt er nog een onderscheid gemaakt tussen altruïstisch en commercieel draagmoederschap. Dit onderscheid wordt bepaald door het al dan niet aanwezig zijn van een winstoogmerk bij de draagmoeder.⁷² Er is sprake van altruïstisch draagmoederschap wanneer de draagmoeder slechts een vergoeding krijgt voor de medische kosten van de zwangerschap en de bevalling of wanneer de draagmoeder zelfs geen vergoeding krijgt.⁷³

31. Bij commercieel draagmoederschap is er wel een winstoogmerk in hoofde van de draagmoeder.⁷⁴ Dit doet zich voor wanneer de ontvangen vergoeding de gemaakte onkosten overstijgt en zij daadwerkelijk betaald wordt voor haar diensten als draagmoeder. Hierbij is het niet steeds duidelijk waarvoor de vergoeding exact betaald wordt.⁷⁵

MOUZON, J., ISHIAEA O., MANSOUR R., NYGREN K., SULLIVAN E., VAN DER POEL S., "The International Committee for Monitoring Assisted Reproductive Technology (ICMART) and the World Health Organization (WHO) Revised Glossary on ART Terminology", *Human Reproduction*, Volume 24, 2009, (2683) 2683-2687; MASSAGER N., "Gestation pour autrui, uniparenté et coparentalité en droit belge" in GALLUS N., WILLEMS G., PFEIFF S., PIRE D., GENICOT G., SOSSON J., SQUIFFLET A. C., MASSAGER N., MARY J., *Procréation médicalement assistée et gestation pour autrui*, Anthemis, 2017, (153) 155.

⁷⁰ PLUYM L., "Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België", *TJK* 2012/1, (5) 18; G. VERSCHULDEN, "De (on)mogelijkheid tot volle stiefouderadoptie na laagtechnologisch commercieel draagmoederschap", *TBBR* 2012/8, 374.

⁷¹ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Brussel, Intersentia, 2014, 3; VERSCHULDEN G., *Origineel ouderschap herdacht*, die Keure, 2005, 20; VANSWEEVELT T., "Wanneer een wettelijke regeling voor draagmoederschap?", *T. Gez* 2019-20/1, (1) 2; VEYS M., "Afstamming na medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap", *TBBR* 2006, (402) 403; SCHAMPS G. en SOSSON J., *La gestation pour autrui: vers un encadrement?*, Bruylant, 2013, 2.

⁷² PLUYM L., "Juridische aspecten van draagmoederschap" in TACK S. en VERSCHULDEN G.(eds.), *Medische begeleide voortplanting*, Intersentie, 2014, (119) 121; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentie, 2014, (126) 128; SÖDERSTRÖM-ANTILLA V., WENNERHOLM U.B., LOFT A., PINBORG A., AITTOÄKI K. ROMUNDSTAD L.B., BERGH C., "Surrogacy: outcomes for surrogate mothers, children and the resulting families – a systematic review", *Human Reproduction Update* Volume 22, 2016, (260) 261.

⁷³ PLUYM L., "Juridische aspecten van draagmoederschap" in TACK S. en VERSCHULDEN G.(eds.), *Medische begeleide voortplanting*, Intersentie, 2014, (119) 122; PLUYM L., "commercieel draagmoederschap is geen menonterende behandeling van het kind baby D door de initiële wensouder", *TJK* 2014, nr. 1, (92) 92; VERSCHULDEN G., "De (on)mogelijkheid tot volle stiefouderadoptie na laagtechnologisch commercieel draagmoederschap", *TBBR* 2012/8, (374) 374; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentie, 2014, (126) 128.

⁷⁴ VERSCHULDEN G., "De (on)mogelijkheid tot volle stiefouderadoptie na laagtechnologisch commercieel draagmoederschap", *TBBR* 2012/8, (374) 374; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentie, 2014, (126) 128.; CAMPBELL A., *Sister Wives, Surrogates and Seks Workers. Outlaws by Choice?*, Ashgate Publishing limited, 2013, 97; SÖDERSTRÖM-ANTILLA V., WENNERHOLM U.B., LOFT A., PINBORG A., AITTOÄKI K. ROMUNDSTAD L.B., BERGH C., "Surrogacy: outcomes for surrogate mothers, children and the resulting families – a systematic review", *Human Reproduction Update* Volume 22, 2016, (260) 261.

⁷⁵ COENE G., RAES K., "Een vreemde eend in de buik. Draagmoeders of baarvrouwen? De ethiek van het gewilde, niet-uterine ouderschap" in DEBEUCKELAER W., MEEUSEN J. en WILLEKENS H., *Met rede ontleed, de rede ontkleed*, Mys & Beersch, 2002, (125) 145-146.

2.2 De ouders en het kind

2.2.1 Het kind

32. Er wordt in dit onderzoek onderzocht wat de gevolgen zijn voor het kind voortkomend uit draagmoederschap. Het is dan ook belangrijk om te begrijpen wie we als kind beschouwen. In het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het Kind voorziet men in een definitie voor het kind (cf. *infra*, nr. 68). Een kind is ieder mens jonger dan 18 jaar, tenzij de meerderjarigheid eerder wordt bereikt in de desbetreffende verdragsstaat, op basis van artikel 1 IVRK. De Staten die partij zijn bij het verdrag mogen deze leeftijd verhogen of verlagen, rekening houdend met de basisprincipes uit het verdrag.⁷⁶ Op basis van artikel 388 oud BW is de minderjarige in België elke persoon van het mannelijke of vrouwelijke geslacht die de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt (cf. *infra*, nr. 68).⁷⁷ De definitie van "kind" die in dit onderzoek wordt gehanteerd, is de definitie uit artikel 388 oud BW.

2.2.2 Soorten ouderschap

33. Het begrip ouder lijkt vanzelfsprekend. Er zijn echter verschillende soorten ouderschap die niet noodzakelijk samenvallen. Zo zijn de genetische ouders van het kind niet noodzakelijk de juridische ouders van het kind.

34. In het kader van dit onderzoek dient het begrip 'wensouder' ruim omschreven te worden. Een wensouder is een persoon die de intentie heeft om de ouderschapsrol over het kind op te nemen, maar bij wie het ouderschap nog niet tot stand is gekomen.⁷⁸ Hierbij wordt er een andere definitie gehanteerd dan in de wet medisch begeleide voortplanting. De definitie van wensouder is beperkter in de MBV-wet. Wensouder wordt gedefinieerd als "elke persoon die heeft besloten om ouder te worden door middel van medisch begeleide voortplanting, ongeacht of dit met zijn eigen gameten of embryo's gebeurt of niet".⁷⁹ Er wordt een andere definitie gehanteerd in het kader van dit onderzoek aangezien er bij draagmoederschap niet steeds gebruik wordt gemaakt van medisch begeleide voortplantingstechnieken. Ingeval van laagtechnologisch draagmoederschap is er geen sprake van medische begeleiding (cf. *supra*, nr. 28). De genetische ouders zijn de personen die, door middel van hun genetisch materiaal, hebben bijgedragen aan de biologische totstandkoming van een kind.

35. Het juridisch ouderschap wordt bepaald aan de hand van het afstammingsrecht (cf. *infra*, nr. 47). De juridische ouders zijn zij die de zorg moeten dragen voor de opvoeding, de opleiding en de socialisering van het kind op basis van de toepasselijke wetgeving.⁸⁰ Aan de juridische ouders komt het ouderlijk gezag toe.⁸¹ Het zijn de juridische ouders die ten aanzien van het kind erfrecht hebben

⁷⁶ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 1.

⁷⁷ DRESER L., "Uitdagingen bij de toepassing van het hoorrecht bij minderjarige kinderen" in DECLERCK C., BOONE I. (eds.) *Actualia familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, die Keure, 2017, (27) 30.

⁷⁸ RAADGEVEND COMITÉ VOOR BIO-ETHIEK, Advies betreffende zwangerschap-voor-een-ander, 5 juli 2004, nr. 30, www.health.fgov.be, 4.

⁷⁹ Artikel 2, f MBV-wet.

⁸⁰ CASMAN H., "Actueel Belgisch afstammingsrecht in vogelvlucht", *Not.Fisc.M.* 2008/6, (119) 102; WUYTS L., *De functie en criteria van het intergenerationeel erfrecht*, Wolters Kluwer, 2024, 436; BOONE I., *Gedeeld Geluk*, Intersentia, 2016, 5; SWENNEN F., *Het personen-en familierecht*, Intersentia, 2023, 419-420.

⁸¹ BOONE I., *Gedeeld Geluk*, Intersentia, 2016, 5.

alsook ten aanzien van wie het kind erfrecht heeft.⁸² Wat betreft de moederlijke afstamming zijn er drie mogelijkheden qua vaststelling namelijk: de vaststelling in de geboorteakte⁸³, de erkenning door de moeder⁸⁴ en de gerechtelijke vaststelling van moederschap⁸⁵ (cf. *infra*, nr. 48). Voor de vaderlijke afstamming dient er een onderscheid gemaakt te worden naargelang het kind binnen een heterohuwelijk dan wel buiten het huwelijk of binnen een homohuwelijk geboren wordt (cf. *infra*, nr. 52).⁸⁶

2.3 Recht op identiteit

36. Het recht op identiteit is geen eenduidig begrip, het kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Het recht op identiteit kan gedefinieerd worden als het recht op kennis van de identiteit van de biologische ouders, van de ontstaansgeschiedenis en van zijn opvoedingsverleden.⁸⁷ Het recht op identiteit kan ook worden omschreven als een geheel van historische en zich ontwikkelende kenmerken die aan een individueel kind kunnen worden toegeschreven en waarmee het kind zich kan identificeren, zowel door anderen als door zichzelf. Samen geven deze kenmerken kinderen een besef van waar ze vandaan komen, wie ze zijn en het recht om te bepalen wie ze kunnen worden.⁸⁸

37. Het recht op identiteit wordt ook erkend door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het EHRM stelt dat in het recht op identiteit, het recht om zijn of haar biologische ouders te kennen en dit erkent te zien, wordt vervat.⁸⁹ Het Hof benadrukt dat het recht op identiteit ook het recht omvat om zijn of haar kindertijd te kennen en te begrijpen aangezien deze vroege jaren het meest relevant zijn om zijn of haar persoonlijke identiteit vast te stellen.⁹⁰ Het omvat volgens het EHRM ook het recht op kennis van de ontstaansgeschiedenis.⁹¹ Volgens het Grondwettelijk Hof, dat zich inspireert op de rechtspraak van het EHRM, behoort het recht om zijn of haar afstamming te kennen

⁸² CASMAN H., "Actueel Belgisch afstammingsrecht in vogelvlucht", *Not.Fisc.M.* 2008/6, (119) 102; RAES S., "Het afstammingsrecht opnieuw onder vuur door het Grondwettelijk Hof: gevolgen voor minnelijk verdeelde nalatenschappen", *Not.Fisc.M.* 2015, (182) 182-195; art. 4.16 BW.

⁸³ Artikel 312 §1 BW.

⁸⁴ Artikel 313 §1 BW.

⁸⁵ Artikel 314 §1 en 332quinquies BW.

⁸⁶ VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 44; SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 255.

⁸⁷ WUYTS T., "Het recht op identiteit in de Belgische rechtsorde", *T.Fam.* 2015, (60) 60; SENAËVE P., "Hoe het recht op identiteit wettelijk verankeren?", *T.Fam.* 2020/5, (122) 122; VERSCHULDEN G., "Grondwettelijk Hof relateert donoranonimiteit (noot onder GwH 26 september 2024, 102/2024)", *Juristenkrant* 2024, (6) 6; VANDE LANOTTE J., GOEDERTIER G., HAECK Y., GOOSSENS J., DE PELSMACKER T., *Belgisch Publiekrecht*, die Keure, 2015, 498-499; SCHRAM, F., *Handboek Privacy en Persoonsgegevens*, Uitgeverij Politeia, 2023, 183; CAMMU N., "recente tendensen in (de perceptie) van interlandelijke adoptie in Nederland en Vlaanderen", *T.Fam.* 2022/2-3, (64)72.

⁸⁸ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 293.

⁸⁹ EHRM 13 juli 2006, 58757/00, ECLI:CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, Jäggi/Zwitserland, § 40; EHRM 16 juni 2011, 19535/08, ECLI:CE:ECHR:2011:0616JUD001953508, Pascaud/Frankrijk, § 65; EHRM 25 juni 2015, 22037/13, ECLI:CE:ECHR:2015:0602DEC002203713, Canonne/Frankrijk, § 32; VAN DEN SANDE J., "De zoektocht naar een evenwichtig hervormd vaderschapsrecht na de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof", *T.Fam.* 2022/10, (269) 273.

⁹⁰ EHRM 13 november 1987, 10454/83, ECLI:CE:ECHR:1987:1113REP001045483, Gaskin/Verenigd Koninkrijk, §100.

⁹¹ EHRM 13 november 1987, 10454/83, ECLI:CE:ECHR:1987:1113REP001045483, Gaskin/Verenigd Koninkrijk, §49.

tot het recht op identiteit.⁹² Het IVRK definieert het recht op identiteit niet, hoewel het verdrag wel het recht waarborgt (cf. *infra*, nr. 83).⁹³

38. Het recht op identiteit kan ook begrepen worden als het recht op 'genderidentiteit', het recht om jezelf te identificeren als man, vrouw of niet-binair persoon.⁹⁴ Binnen dit onderzoek wordt het recht op identiteit echter begrepen als recht op kennis van de identiteit van de biologische ouders en geboorteparenten, van de ontstaansgeschiedenis en van zijn opvoedingsverleden. Kennis over het feit dat een kind geboren is als gevolg van draagmoederschap is een belangrijk aspect van de identiteit van een kind, aangezien meerdere mensen deel kunnen uitmaken van zijn of haar oorsprong en geboorteverhaal, waaronder de wensouders, de draagmoeder en de gametendonoren.⁹⁵

⁹² GwH 3 februari 2016, 18/2016, overw. B.14.2.

⁹³ DOEK J., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Articles 8-9: The Right to Preservation of Identity and The Right Not to Be Separated From His or Her Parents*, Brill Nijhoff, 2006, 10.

⁹⁴ SENAËVE P., "Hoe het recht op identiteit wettelijk verankeren?", *T.Fam.* 2020/5, (122) 122.

⁹⁵ O'CALLAGHAN E., "Surrogate Born Children's Access to Information About Their Origins", *International Journal of Law, Policy and the Family* 2021, (1) 1.

3 Belgische wetgeving

39. In dit hoofdstuk wordt het huidige Belgisch wettelijk kader inzake draagmoederschap geanalyseerd. Allereerst wordt onderzocht of er een wettelijk kader inzake draagmoederschap bestaat en welke juridische gevolgen daaraan verbonden zijn. In dat verband wordt de rechtsgeldigheid van de draagmoederschapsovereenkomst bestudeerd, met bijzondere aandacht voor de vraag in hoeverre deze overeenkomst afdwingbaar is. Vervolgens wordt de huidige regelgeving inzake afstamming uiteengezet, waaronder ook de adoptieve afstamming, aangezien dit tot op heden de enige juridische weg is voor de wensouders om juridisch ouder te worden van het kind geboren uit draagmoederschap. Tot slot wordt een wetsvoorstel inzake draagmoederschap geanalyseerd, evenals de relevante passages met betrekking tot draagmoederschap in het recente federaal regeerakkoord. Het doel van dit hoofdstuk is de beantwoording van de subonderzoeksvraag: "Wat is de huidige Belgische regelgeving inzake draagmoederschap?"

3.1 Wettelijk kader omtrent draagmoederschap

40. Draagmoederschap is in België niet wettelijk geregeld.⁹⁶ Het feit dat draagmoederschap niet geregeld is, betekent dat het ook niet verboden is.⁹⁷ In de rechtsleer stelt men zelfs dat altruïstisch draagmoederschap is toegestaan en niet strijdig is met de openbare orde.⁹⁸ Het feit dat er geen wettelijk kader bestaat voor draagmoederschap, leidt ertoe dat het gemeen recht moet worden toegepast op dit fenomeen.⁹⁹

3.2 Draagmoederschapsovereenkomst

41. Uit de definitie van draagmoederschap (cf. *supra*, nr. 25) volgt dat er steeds een draagmoederschapsovereenkomst is tussen de draagmoeder en de wensouder(s).¹⁰⁰ Deze draagmoederschapsovereenkomst houdt in dat de draagmoeder zich ertoe verbindt het kind na de geboorte aan de wensouders af te staan en de wensouders op hun beurt verbinden zich ertoe het kind in hun gezin op te voeden.¹⁰¹ Het is een voorafgaand akkoord tussen de wensouders en de draagmoeder, wat inhoudt dat er tussen de twee partijen een overeenkomst wordt gesloten vooraleer de verwekking van het kind plaatsvindt.¹⁰² Indien de overeenkomst wordt gesloten wanneer het kind reeds verwekt is, kan er geen sprake zijn van een draagmoederschapsovereenkomst.¹⁰³

⁹⁶ GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, (126) 129.

⁹⁷ GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, (126) 129; PLUYM L., "Juridische aspecten van draagmoederschap" in TACK S. en VERSCHULDEN G. (eds.), *Medische begeleide voortplanting*, Intersentie, 2014, (119) 120; Antwerpen (16e bis k.) 14 januari 2008, RW 2007-08, 1774, noot F. SWENNEN; Jeugdrb. Turnhout 4 oktober 2000, RW 2001-02, 206, noot F. SWENNEN; GULDIX E., "De impact van de medische wetenschap en techniek op het personen- en gezinsrecht", RW 1993-94, (1104) 1107; PIRE D., "Gestation pour autrui: bref état des lieux" in PIRE D. (ed.), *Famille et jeunesse*, Anthemis, 2023, (7) 8.

⁹⁸ GULDIX E., "De impact van de medische wetenschap en techniek op het personen- en gezinsrecht", RW 1993-94, (1104) 1107; SENAËVE P., "Juridische aspecten van het draagmoederschap", *VI.T.Gez.* 1988, (247) 249; Jeugdrb. Turnhout 4 oktober 2000, RW 2001-02, 206, noot F. SWENNEN.

⁹⁹ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Brussel, Intersentia, 2014, 2.

¹⁰⁰ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Brussel, Intersentia, 2014, 23.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T., *Handboek gezondheidsrecht Volume II*, Intersentia, 2014, 126.

¹⁰³ DE MEUTER S., "Het kind en zijn moeder(s): Het moederschap na medisch begeleide voortplanting, Inzonderheid draagmoederschap", *TPR* 1990, (645) 652; MARTENS I., "Familierechtelijke aspecten van draagmoederschap in België en Nederland. De zaak Baby D.", *TJK* 2006, (5) 7; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 23.

De overeenkomst kan zowel mondeling als schriftelijk worden aangegaan.¹⁰⁴ Deze overeenkomst berust bovendien op drie essentiële verbintenissen.¹⁰⁵ Twee verbintenissen gaan uit van de draagmoeder, ten eerste de verbintenis om een kind in haar baarmoeder te laten ontwikkelen en ten tweede de verbintenis om het kind na de bevalling aan de wensouders over te dragen.¹⁰⁶ De wensouders verbinden zich er op hun beurt toe om het kind in hun gezin op te nemen.¹⁰⁷ De draagmoederschapsovereenkomst moet aan de voorwaarden uit het Burgerlijk Wetboek voldoen om rechtsgeldig te zijn.¹⁰⁸ Deze voorwaarden zijn de vrije en bewuste toestemming van elke partij, de bekwaamheid van elke partij om contracten aan te gaan, een bepaalbaar en geoorloofd voorwerp en een geoorloofde oorzaak.¹⁰⁹

42. De eerste voorwaarde is de toestemming. Zowel de wensouder(s) als de draagmoeder moeten hun toestemming geven.¹¹⁰ Het probleem bij de draagmoederschapsovereenkomst zit bij de toestemming van de draagmoeder. Er kan volgens verschillende auteurs nooit voldaan worden aan de toestemmingsvereiste in hoofde van de draagmoeder omwille van de onvoorzienbare risico's van de zwangerschap en de bevalling.¹¹¹ Dit bezwaar kan echter gemaakt worden voor elke overeenkomst voor een medische ingreep met gezondheidsrisico's.¹¹² Er is dus sprake van toestemming bij draagmoederschapsovereenkomst wanneer alle partijen vrijwillige en goed geïnformeerde toestemming hebben gegeven.¹¹³

43. De tweede voorwaarde is de bekwaamheid. Elke persoon kan contracten aangaan, indien hij daartoe niet onbekwaam is verklaard door de wet.¹¹⁴ Onbekwaam om contracten aan te gaan zijn: minderjarigen, krachtens artikel 492/1 van het oud Burgerlijk Wetboek beschermde personen binnen de perken van de beslissing van de bevoegde vrederechter, personen aan wie de wet het aangaan van bepaalde contracten verbiedt.¹¹⁵ De sanctie is de relatieve nietigheid¹¹⁶. Toegepast op draagmoederschapsovereenkomsten impliceert dit dat eenieder bekwaam is om een draagmoederschapsovereenkomst aan te gaan tenzij men minderjarig is of dit door de wet werd verboden.

¹⁰⁴ MARTENS I., "Familierechtelijke aspecten van draagmoederschap in België en Nederland. De zaak Baby D.", TJK 2006, (5) 7; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 23.

¹⁰⁵ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Brussel, Intersentia, 2014, 2-3.

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 25; E. GULDIX, "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, 132; VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1433.

¹⁰⁹ Art. 5.27 BW.

¹¹⁰ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 25.

¹¹¹ LAMPE M.F., "Procréation assistée – Problèmes éthiques et juridiques liés au sort de l'embryon – Status de l'enfant à naître", *RTDF* 1986, (129)162; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Brussel, Intersentia, 2014, 25; VERSCHULDEN G., *Afstamming*, Kluwer, 2004, 699; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, (126) 133; VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1433.

¹¹² VERSCHULDEN G., *Afstamming*, Kluwer, 2004, 699; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 25; MASSAGER N., *Les droits de l'enfant à naître*, Bruylant, 1997, 850-852; GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, (126) 134.

¹¹³ VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1433.

¹¹⁴ Art. 5.40 BW.

¹¹⁵ Art. 5.41 BW.

¹¹⁶ Art. 5.42 BW.

44. De derde voorwaarde voor een geldige draagmoederschapsovereenkomst is een bepaalbaar en geoorloofd voorwerp. Het voorwerp van een verbintenis is een prestatie, die erin kan bestaan iets te doen of niet te doen, iets te geven of iets te garanderen.¹¹⁷ De draagmoederschapsovereenkomst kan zowel verbintenissen om te doen als niet te doen inhouden.¹¹⁸ Het voorwerp van een prestatie moet noodzakelijk in de handel zijn.¹¹⁹ De menselijke persoon is in principe niet in de handel. Hier zijn beperkte uitzonderingen op die in principe niet kunnen worden toegepast op de draagmoederschapsovereenkomst. Verschillende auteurs¹²⁰ alsook bepaalde rechtspraak¹²¹ oordelen dat de menselijke persoon niet vatbaar is om het voorwerp van een rechtshandeling uit te maken.¹²² Andere auteurs menen dat een draagmoederschapcontract wel een voorwerp heeft, maar dat dit voorwerp strijdig is met de openbare orde.¹²³ Een wet is van openbare orde wanneer de rechtsregel essentiële belangen van de staat of van de gemeenschap raakt of die in het privaatrecht de juridische grondslagen bepaalt waarop de maatschappij berust, zoals de economische orde, de morele orde, de sociale orde of de orde van het leefmilieu.¹²⁴ GULDIX neemt een uniek standpunt in. Er is wel degelijk sprake van een geoorloofd voorwerp bij draagmoederschapsovereenkomsten, aangezien er voor de verwekking nog geen sprake is van een persoon in de juridische zin.¹²⁵ De overeenkomst wordt namelijk gesloten voor er ook maar iets verwekt is. Draagmoederschap is eerder een zaak van dienstverlening dan van een schenking of verkoop van een baby. De draagmoeder verbindt zich ertoe om in haar lichaam een kind te laten groeien. De afstand bij de geboorte is slechts het sluitpunt van de verbintenis.¹²⁶ Hoewel de meerderheid aanvaardt dat de draagmoederschapsovereenkomst geen geoorloofd voorwerp heeft, merkt GULDIX terecht op dat de overeenkomst wordt gesloten voor de conceptie, wanneer er geen sprake is van een persoon in de juridische zin van het woord. Het voorwerp is dan ook niet het kind maar de prestatie van de draagmoeder. Er is dus wel degelijk sprake van een geoorloofd voorwerp.

45. Ten slotte is er een geoorloofde oorzaak nodig voor een geldige draagmoederschapsovereenkomst. De oorzaak is ongeoorloofd, wanneer zij strijdig is met de openbare orde of met dwingende wetsbepalingen.¹²⁷ Indien de draagmoederschapsovereenkomst afspraken maakt omtrent de afstamming is de oorzaak ongeoorloofd omdat het strijdig is met het principe van de onbeschikbaarheid van de staat van de persoon.¹²⁸ Om die reden, moet worden

¹¹⁷ Art. 5.46 BW.

¹¹⁸ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 28.

¹¹⁹ Art. 5.48 BW.

¹²⁰ GALLUS N., *Le droit de la filiation. Rôle de la vérité socio-affective et de la volonté en droit belge*, Larcier, 2009, 358-363; WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAËVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G.(eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 360; NYS H., *Geneeskunde. Recht en medisch handelen in APR*, E. Story-Scientia, 2005, 221-222.

¹²¹ Luik (1^e k.) 6 september 2010, RTDF 2010, 1134, noot C. HENRICOT.

¹²² VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1435.

¹²³ Art. 5.51 BW; VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1435.

¹²⁴ Art. 1.3 BW.

¹²⁵ GULDIX E., "De impact van de medische wetenschap en techniek op het personen- en gezinsrecht", *RW* 1993-1994, (1104) 1106-1107.

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ Art. 5.56 BW.

¹²⁸ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014, 34; VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1436.

aangenomen dat een draagmoederschapscontract met een beding betreffende de afstamming van het kind absoluut nietig is.¹²⁹ Het doel van draagmoederschap is het verkrijgen van het ouderlijk gezag over het kind waardoor men steeds zal afwijken van de regels inzake afstamming.¹³⁰

46. In de rechtsleer is de meerderheid overtuigd van het feit dat de draagmoederschapsovereenkomst absoluut nietig is omwille van het ongeoorloofd voorwerp alsook omwille van de ongeoorloofde oorzaak.¹³¹ De uitvoering van de overeenkomst kan bijgevolg niet worden afgedwongen.¹³²

3.3 Afstamming na draagmoederschap

3.3.1 Afstamming: algemene rechtsregels

47. Voor draagmoederschap zijn de gewone rechtsregels inzake afstamming van toepassing.¹³³ Overeenkomsten die afwijken van de regels inzake afstamming zijn absoluut nietig en kunnen nooit afgedwongen worden.¹³⁴ Het juridisch ouderschap kan niet via een overeenkomst worden overgedragen, dit moet gebeuren aan de hand van adoptie.¹³⁵ Het afstammingsrecht werkt bovendien identificerend.¹³⁶ Men leert op basis van de afstamming op wie hij uiterlijk en karakterieel lijkt.¹³⁷

3.3.1.1 Afstamming langs moederszijde

48. Wat betreft de moederlijke afstamming zijn er drie mogelijkheden qua vaststelling namelijk: de vaststelling in de geboorteakte¹³⁸, de erkenning door de moeder¹³⁹ en de gerechtelijke vaststelling van moederschap¹⁴⁰. In de meeste gevallen gebeurt de afstamming langs moederszijde aan de hand van de geboorteakte, volgens het *adagium mater semper certa est*.¹⁴¹ Dit betekent dat in de akte

¹²⁹ VERSCHULDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, (1421) 1436.

¹³⁰ VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Personen- en familierecht*, die Keure, 2020, 29.

¹³¹ WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 360-361; GALLUS N., *Le droit de la filiation*, Larcier, 357; PIRE D., "Gestation pour autrui: bref état des lieux" in PIRE D. (ed.), *Famille et jeunesse*, Anthemis, 2023, (7) 9.

¹³² WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 362; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Die Keure, 2023, 6; GALLUS N., *Le droit de la filiation*, Larcier, 366; SOSSON J., *L'établissement de la filiation*, Larcier-Intersentia, 2024, 56; PIRE D., "Gestation pour autrui: bref état des lieux" in PIRE D. (ed.), *Famille et jeunesse*, Anthemis, 2023, (7) 9.

¹³³ WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 363; DE WOLF A., "Draagmoederschap in België en Frankrijk: een stand van zaken", in BOELE- WOELKI K. en ODERKERK M., (On)geoorloofdheid van draagmoederschap in rechtsvergelijkend perspectief, Intersentia 1999, (89) 90.

¹³⁴ WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 363.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ VEYS M.N., "afstamming na medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap", *TBBR* 2006, (402) 410; VAN BROECK J., "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteouders te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan", *TBBR* 2003, (407) 416; WUYTS T., *Ouderlijk gezag*, Intersentia, 2013, 107.

¹³⁷ WUYTS T., *Ouderlijk gezag*, Intersentia, 2013, 107.

¹³⁸ Artikel 312 §1 BW.

¹³⁹ Artikel 313 §1 BW.

¹⁴⁰ Artikel 314 §1 en 332quinquies BW.

¹⁴¹ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 245; EHRM 13 juni 1979, 6833/74, ECLI:CE:ECHR:1979:0613JUD000683374, Marckx/België; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Die Keure, 2023, 30; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, intersentia, 2023, 486; VERSCHULDEN G., *Het nieuwe afstammingsrecht*, Kluwer, 2007, 8; MATHIEU G., *Droit de la famille*, Larcier-Intersentia, 2024, 295; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 30.

van geboorte de naam van de moeder vermeld wordt, de moederlijke afstamming van het kind automatisch vaststaat. De afstamming langs moederszijde gebeurt dus aan de hand van de aanduiding in de geboorteakte van de vrouw die het kind ter wereld heeft gebracht.¹⁴² Het aangeven van de geboorte is steeds verplicht.¹⁴³ De geboorteakte moet verplicht de naam, de voornamen en de geboortedatum en geboorteplaats bevatten van de vrouw uit wie het kind is geboren.¹⁴⁴ Een betwisting van het moederschap door de wensouder zal nooit succesvol zijn indien de draagmoeder als moeder in de geboorteakte staat, aangezien het bewijs dat ze niet van het kind is bevallen, nooit geleverd zal kunnen worden.¹⁴⁵

49. In zeer uitzonderlijke gevallen wanneer het kind geboren wordt uit een onbekende moeder gebeurt de vaststelling van de afstamming op een andere wijze.¹⁴⁶ In dat geval kan er een erkenning door de moeder gebeuren volgens artikel 313 BW. Deze erkenning is niet mogelijk voor de geboorte en gebeurt in de akte van de geboorte of bij akte van erkenning opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand.¹⁴⁷

50. Tot slot kan de moederlijke afstamming gebeuren door een gerechtelijke vaststelling op basis van een vordering tot onderzoek naar het moederschap. Hiervoor komen twee categorieën van kinderen in aanmerking, namelijk kinderen die geen wettelijk vastgestelde afstamming langs moederszijde hebben of kinderen die wel een vaststelling hebben langs moederszijde maar geen overeenstemmend bezit van staat hebben.¹⁴⁸ Een vordering is slechts gegrond als het bewijs wordt geleverd dat de beweerde moeder van het kind bevallen is en dat er overeenstemming is tussen het kind en de beweerde moeder.¹⁴⁹ Er zijn echter ook alternatieve bewijsmogelijkheden in paragraaf 4 en 5 van artikel 314 BW.¹⁵⁰ Allereerst wanneer de beweerde moeder bezit van staat heeft ten opzichte van het kind in kwestie. In geval er geen sprake is van bezit van staat kan het bewijs van afstamming geleverd worden door alle wettelijke middelen.¹⁵¹ Op voorwaarde dat de bevalling niet bewezen is door bezit van staat, kan door middel van alle wettelijke middelen bewezen worden dat een vrouw van het kind bevallen is.¹⁵² Het tegenbewijs kan ook door alle wettelijke middelen bewezen worden.

51. In geval van draagmoederschap zal de draagmoeder de juridische moeder zijn op basis van de geboorteakte.¹⁵³ Een draagmoederschapsovereenkomst kan niet afwijken van de dwingende

¹⁴² SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 245; artikel 312 §1 BW.; SOSSON J., *L'établissement de la filiation*, Larcier-Intersentia, 2024, 49.

¹⁴³ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, intersentia, 2023, 486; art. 43, §2 oud BW.

¹⁴⁴ Artikel 44, 2° BW; SOSSON J., *L'établissement de la filiation*, Larcier-Intersentia, 2024, 54.

¹⁴⁵ Art. 312 §2 oud BW; Jeugdrb. Brussel 6 mei 2009, *JLMB* 2009, 1083-1085.

¹⁴⁶ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 245.

¹⁴⁷ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 247-249; SOSSON J., *L'établissement de la filiation*, Brussel, Larcier-Intersentia, 2024, 81-82; artikel 327 §1 BW.

¹⁴⁸ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 252; artikel 314 §1 BW.

¹⁴⁹ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 252; artikel 314 §3 BW.

¹⁵⁰ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 253.

¹⁵¹ VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 43; artikel 314 §5 BW.

¹⁵² VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 44.

¹⁵³ Artikel 312 §1 BW.

bepaling van artikel 312 §1 BW.¹⁵⁴ Indien de wensmoeder de juridische moeder wenst te zijn van het kind moet ze ervoor zorgen dat de naam van de draagmoeder niet op de geboorteakte wordt aangeduid ofwel dat haar eigen naam in de geboorteakte wordt aangeduid.¹⁵⁵ De aanduiding van de draagmoeder in de geboorteakte kan worden omzeild aan de hand van een anonieme bevalling. De anonieme bevalling is de bevalling onder een wettelijk regime dat de vrouw toestaat om naar aanleiding van de bevalling haar identiteit niet bekend te maken.¹⁵⁶ Dit is in België niet mogelijk. Deze onmogelijkheid kan omzeild worden aan de hand van een anonieme bevalling in Frankrijk of het Groothertogdom Luxemburg.¹⁵⁷ In dat geval kan er een erkenning door de moeder gebeuren volgens artikel 313 BW (cf. *supra*, nr. 49). Het Hof van Cassatie beschouwt deze praktijk niet als verwerpelijk aangezien de mater semper certa est geen regel is van internationale openbare orde.¹⁵⁸ In de gevallen waarin er geen sprake is van een anonieme bevalling, is een beroep op adoptie noodzakelijk (cf. *infra*, nr. 56).

3.3.1.2 Afstamming langs vaderszijde

52. Net zoals bij de afstamming langs moederszijde, zijn er drie wijzen van vaststelling van afstamming langs vaderszijde.¹⁵⁹ Er dient een onderscheid gemaakt te worden naargelang het kind binnen een heterohuwelijk dan wel buiten het huwelijk of binnen een lesbisch huwelijk geboren wordt.¹⁶⁰ Het feit dat de draagmoeder al dan niet gehuwd is, speelt een grote rol voor de afstamming langs vaderszijde.

53. De afstamming binnen het heterohuwelijk wordt vastgesteld op basis van het adagium *Pater is est quem nuptiae demonstrant*.¹⁶¹ Dit betekent dat de vader degene is die het huwelijk aanduidt.¹⁶² Het vaderschap wordt dwingend en automatisch opgelegd aan de echtgenoot van de moeder. Er dient aan twee vereisten te worden voldaan. *Ten eerste* dient het huwelijk met een man te zijn in hoofde van de moeder van het kind. *Ten tweede* dient de moederlijke afstamming van het kind vast te staan. Artikel 315 oud BW bepaalt dat het kind dat geboren is tijdens het huwelijk of binnen 300 dagen na de ontbinding of de nietigverklaring van het huwelijk, de echtgenoot tot vader heeft. De afstamming binnen het lesbisch huwelijk kan naar analogie worden toegepast.¹⁶³

¹⁵⁴ VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 31.

¹⁵⁵ WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 364.

¹⁵⁶ VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 33.

¹⁵⁷ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 245; WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 364; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 33.

¹⁵⁸ WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 364; Cass. 29 januari 1993, *Fund. Rechtspr.* 1993, nr. 7907, 11 en *Pas.* 1993, I, 121.

¹⁵⁹ VERSCHULDEN G., *Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Die Keure, 2023, 44-45.

¹⁶⁰ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 255.

¹⁶¹ *Ibid.*

¹⁶² Art. 315 oud BW; VERSCHULDEN G., *Het nieuwe afstammingsrecht*, Kluwer, 2007, 8; SOSSON J., *L'établissement de la filiation*, Brussel, Larcier-Intersentia, 2024, 59.

¹⁶³ SENAEVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 296; art. 325/2 oud BW.

Artikel 318, § 4 oud BW bepaalt dat de vordering tot betwisting van het vaderschap van de echtgenoot niet-ontvankelijk is wanneer de echtgenoot toestemming heeft gegeven tot kunstmatige inseminatie of tot een andere daad die de voortplanting tot doel had, tenzij de verwekking van het kind niet het gevolg kan zijn van die handeling.¹⁶⁴ Indien er geen sprake was van toestemming door de echtgenoot bestaat de mogelijkheid om de vordering tot vaderschapsbetwisting in te stellen.¹⁶⁵ De betwisting kan gebeuren door de moeder, het kind, de man ten aanzien van wie de afstamming vaststaat, de man die het vaderschap van het kind opeist en de vrouw die het meemoederschap van het kind opeist, tenzij het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot.¹⁶⁶

54. De afstamming langs vaderszijde voor een kind geboren buiten het huwelijk kan op twee wijzen gebeuren.¹⁶⁷ De eerste mogelijkheid is de vaderlijke erkenning. Dit is een vrijwillige rechtshandeling uitgaande van de man die ten aanzien van een kind een afstammingsband wil vestigen.¹⁶⁸ Bij de erkenning moet de man geen genetische band met het kind bewijzen. De ambtenaar moet echter weigeren om de akte van erkenning op te maken ingevallen van manifeste onmogelijkheid van genetisch vaderschap wegens een te miniem leeftijdsverschil tussen de erkenner en het te erkennen kind.¹⁶⁹ Er staat geen termijn op de erkenning, deze kan al gebeuren tijdens de zwangerschap.¹⁷⁰ Indien de erkenning betrekking heeft op een minderjarig niet-ontvoogd kind is de erkenning enkel ontvankelijk indien de ouder ten aanzien van wie de afstamming vaststaat of de moeder vooraf daarin toestemt.¹⁷¹ De tweede mogelijkheid is de gerechtelijke vaststelling op basis van een vordering tot onderzoek naar vaderschap.¹⁷² Voor deze vordering is bewijs van het genetische vaderschap vereist.¹⁷³ Er zijn drie bewijsmogelijkheden.¹⁷⁴ Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen rechtstreeks en onrechtstreeks bewijs. Inzake onrechtstreeks bewijs zijn er twee mogelijkheden, namelijk het bezit van staat dat het kind heeft ten opzichte van de beweerde vader¹⁷⁵ en de geslachtsgemeenschap van de beweerde vader met de moeder gedurende het wettelijke tijdperk van de verwekking¹⁷⁶. Inzake rechtstreeks bewijs betreft het de mogelijkheid van rechtstreeks bewijs van de genetische band, te leveren door alle middelen rechtens.¹⁷⁷

¹⁶⁴ JANS, A., "When you wish upon a star. De afwezigheid van wensouderschap als voorwaarde voor betwisting van het vaderschap van de echtgenoot van de draagmoeder (noot onder GwH 30 maart 2023, 56/2023 en GwH 6 juli 2023, 109/2023)", *TBBR* 2024/6, (255) 257; SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 259; GwH 30 maart 2023, 56/2023, ECLI:BE:GHCC:2023:ARR.056; WUYTS T., "Betwisting van het vaderschap van de echtgenoot in geval van draagmoederschap (noot onder GwH 30 maart 2023, 56/2023)", *RW* 2024-25, (107) 108-109; VASSEUR R., "Betwisting van het vaderschap van de echtgenoot van een draagmoeder (noot onder GwH 30 maart 2023, 56/2023)", *NjW* 2024, (570), 570-571.

¹⁶⁵ SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 259.

¹⁶⁶ Art. 318 §1 oud BW.

¹⁶⁷ SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 267.

¹⁶⁸ SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 268; SOSSON J., *L'établissement de la filiation*, Larcier-Intersentia, 2024, 83.

¹⁶⁹ Art. 330 §1 en §2 oud BW; SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 268.

¹⁷⁰ Art. 328 §3 oud BW; SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 270.

¹⁷¹ VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 54; Art. 329bis §2 oud BW.

¹⁷² SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 285.

¹⁷³ SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 286; Art. 332quinquies §3 oud BW.

¹⁷⁴ SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 287.

¹⁷⁵ Art. 324, lid 1 oud BW.

¹⁷⁶ Art. 324, lid 3 oud BW.

¹⁷⁷ Art. 324, lid 2 oud BW.

55. In geval van draagmoederschap zal de echtgenoot in principe de vader zijn van het kind op basis van het adagium *Pater is est quem nuptiae demonstrant* (cf. *supra*, nr. 53). Ingeval van laagtechnologisch draagmoederschap, wanneer geen gebruik is gemaakt van medisch begeleide voorplanting, zal de echtgenoot de juridische vader zijn en zal de wensvader het kind moeten adopteren. Indien de draagmoeder niet getrouwd is, kan de wensvader het kind reeds voor de geboorte erkennen (cf. *supra*, nr. 54). Indien er wel gebruik is gemaakt van een medische begeleide voortplantingstechniek en de draagmoeder getrouwd is, dan is het ingeval van draagmoederschap noodzakelijk dat de echtgenoot geen toestemming geeft tot kunstmatige inseminatie. Ingeval de echtgenoot wel zijn toestemming geeft, zal de betwisting van het vaderschap onontvankelijk zijn (cf. *supra*, nr. 53).

3.3.2 Adoptie

3.3.2.1 Begripsomschrijving

56. Er is binnen het Belgische recht geen wettelijke definitie van adoptie.¹⁷⁸ De rechtsleer beschrijft adoptie als een instelling waarbij tussen twee individuen, ten gevolge van een gerechtelijke beslissing, een (adoptieve) band geschapen wordt die rechtsgevolgen teweegbrengt welke gelijk zijn aan of sterk gelijken op die van de (oorspronkelijke) afstamming.¹⁷⁹ De adoptie moet niet noodzakelijk de vervanging van de oorspronkelijke ouders tot gevolg hebben. Het kan ook gebruikt worden om een nieuw samengesteld gezin juridisch te organiseren.¹⁸⁰

57. Er bestaan verschillende soorten adoptie. Allereerst kan er een onderscheid gemaakt worden tussen vrijwillige en gedwongen adoptie. Bij een vrijwillige adoptie beslissen de betrokkenen bewust om een nieuwe afstammingsrelatie te creëren. De uiteindelijke goedkeuring hiervan ligt echter bij de rechter, die nagaat of aan alle wettelijke vereisten is voldaan.¹⁸¹ Bij een gedwongen adoptie wordt het kind tegen de wil in van minstens één van de oorspronkelijke ouders geadopteerd.¹⁸² Dit is de meest ingrijpende vorm van jeugdbescherming en wordt toegepast wanneer ouders niet in staat of bereid zijn om voor hun kind te zorgen, of wanneer er sprake is van verwaarlozing of gevaar.

Vervolgens is er een onderscheid tussen gewone adoptie en volle adoptie.¹⁸³ De mate waarin adoptie de biologische afstamming weerspiegelt of ervan afwijkt, wordt bepaald door de gekozen adoptievorm. Bij een gewone adoptie blijft de verwantschapsband binnen de adoptieve familie beperkt tot de eerste graad, terwijl de adoptandus juridisch verbonden blijft met zijn oorspronkelijke familie.¹⁸⁴ Bij de gewone adoptie is een herroeping mogelijk om zeer gewichtige redenen op verzoek

¹⁷⁸ MATHIEU G., "l'adoption", Ann.dr. Louvain 2014, (63).66.

¹⁷⁹ VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 341; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 519; SENAËVE P. en DECLERCK C., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022, 311; LELEU Y-H., *Droit des personnes et des familles*, Larcier, 2020, 648; ANNE I., "Recente ontwikkelingen inzake adoptie" in SENAËVE P. (ed.), *Personen- en familierecht*, die Keure, 2001, (33) 33; BAETEMAN G., *Overzicht van het personen- en gezinsrecht II*, Kluwer, 1992, 658; BIHAIN L., *Manuel de l'aide et de la protection de la jeunesse*, Larcier, 2021, 62.

¹⁸⁰ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 420.

¹⁸¹ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 519.

¹⁸² SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 519-520.

¹⁸³ Art. 343, §2 BW; BAETEMAN G., *Overzicht van het personen- en gezinsrecht II*, Kluwer, 1992, 658.

¹⁸⁴ ANNE I., "Recente ontwikkelingen inzake adoptie" in SENAËVE P. (ed.), *Personen- en familierecht*, die Keure, 2001, (33) 33; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 348; CASTELEIN C., "Grondvoorwaarden voor adoptie" in SENAËVE P. en SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van de interne en internationale adoptie: commentaar op de wetten van 13 maart en 24 april 2003*

van de adoptant, van de adoptanten of van een van hen, van de geadopteerde of van de procureur des Konings.¹⁸⁵ Ingeval er sprake is van een herroeping nemen de rechtsgevolgen van de adoptie een einde vanaf de overschrijving van de herroeping.¹⁸⁶ In het geval van een volle adoptie ontstaat daarentegen een volwaardige verwantschapsband ten aanzien van alle verwanten van de adoptant, en verliest de adoptandus zijn juridische banden met zijn oorspronkelijke familie, met uitzondering van de huwelijksbeletselen.¹⁸⁷ Er is één belangrijk onderscheid tussen gewone adoptie en volle adoptie, namelijk enkel minderjarigen kunnen ten volle geadopteerd worden terwijl zowel minderjarigen als meerderjarigen gewoon geadopteerd kunnen worden.¹⁸⁸

3.3.2.2 Adoptie na draagmoederschap

58. Voor een geldige adoptie moeten aan alle grond- en vormvoorwaarden worden voldaan.¹⁸⁹ De adoptie moet op wettige redenen berusten.¹⁹⁰ 'Wettige redenen' heeft volgens het Hof van Cassatie een dubbele vereiste.¹⁹¹ Ten eerste mag de voorgenomen adoptie niet strijdig zijn met de openbare orde, noch met andere wettelijke bepalingen van dwingend recht. Ten tweede mag de adoptie niet afgewend worden van haar eigenlijke doelstelling. Het is aan de feitenrechter om te beoordelen of de adoptie op wettige redenen berust.¹⁹² Indien het gaat om de adoptie van een kind, een persoon van minder dan achttien jaar¹⁹³, kan de adoptie volgens artikel 344-1 oud BW slechts plaatsvinden in het hoger belang van dat kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen.¹⁹⁴ In de memorie van toelichting wordt concreet verwezen naar artikel 3 IVRK.¹⁹⁵

59. Zolang er geen specifiek familierechtelijk statuut voor draagmoederschap bestaat, blijft volle adoptie een wettige manier om de juridische band tussen de wensmoeder en het kind te bevestigen.¹⁹⁶ Bij hoogtechnologisch draagmoederschap kan de genetische moeder het kind van de draagmoeder ten volle adopteren, zelfs in situaties van endofamiliaal draagmoederschap, waarbij de moeder van de adoptante als draagmoeder heeft gefungeerd.¹⁹⁷ Volle adoptie werd echter geweigerd na commercieel laagtechnologisch draagmoederschap.¹⁹⁸ Daarentegen vormde de betaling van de draagmoeder geen belemmering voor de volle adoptie door de wensmoeder na commercieel

en het decreet van 15 juli 2005, Intersentia, 2006, (1) 8; GERLO J., VERSCHELDEN G., *Handboek voor familierecht*, die Keure, 2008, 187; F. SWENNEN, *Familierecht in kort bestek*, Intersentia, 2008, 78.

¹⁸⁵ Art. 354-1 oud BW; SWENNEN F., *Familierecht in kort bestek*, Intersentia, 2008, 97.

¹⁸⁶ Art. 354-3 oud BW.

¹⁸⁷ Art. 370, § 1, lid 2 BW; VERSCHELDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 348.

¹⁸⁸ VERSCHELDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 348; BAETEMAN G., *Overzicht van het personen- en gezinsrecht II*, Kluwer, 1992, 658; art. 355 oud BW.

¹⁸⁹ WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHELDEN G. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 370.

¹⁹⁰ Art. 344-1 oud BW.

¹⁹¹ VERSCHELDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 350; Cass. 14 januari 2013, Pas. 2013, 74, RW 2013-14, 984; Cass. 14 januari 2013, RABG 2014, 1003, noot C. VERGAUWEN en B. LAMBERSY.

¹⁹² VERSCHELDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023, 350.

¹⁹³ Art. 343, c) oud BW.

¹⁹⁴ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 526.

¹⁹⁵ Wetsontwerp tot hervorming van adoptie, KAMER, 2000-2001, 17 juli 2001, nr. 1366/001, 1367/001, 19.

¹⁹⁶ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023, 526.

¹⁹⁷ Antwerpen 14 januari 2008, RW 2007-08, 1774, noot F. SWENNEN.

¹⁹⁸ Gent (Jk.) 30 april 2012, TBBR 2012, 372, noot G. VERSCHELDEN en T.Fam. 2013, 140, noot L. PLUYM.

hoogtechnologisch draagmoederschap, op voorwaarde dat beide wensouders een genetische band met het kind hadden.¹⁹⁹ Hieruit blijkt dat niet zozeer de commerciële aard doorslaggevend is voor de aanvaarding van volle adoptie, maar veeleer de aanwezigheid van een genetische band tussen het kind en de wensouders.

3.3.2.3 Recht op identiteit

60. Sinds de inwerkingtreding van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie is er binnen de Belgische rechtsorde een regeling inzake afstammingsinformatie voor geadopteerde kinderen.²⁰⁰ Artikel 368-6 oud BW verplicht de bevoegde autoriteiten om alle beschikbare gegevens met betrekking tot de herkomst van de geadopteerde te bewaren.²⁰¹ Dit omvat met name informatie over de identiteit van de biologische ouders en medische gegevens die relevant zijn voor het opvolgen van de gezondheidstoestand van de geadopteerde en zijn familie. Deze gegevens worden bewaard met het oog op de totstandkoming van de adoptie en om de geadopteerde later, indien gewenst, de mogelijkheid te bieden zijn herkomst te achterhalen. Een schriftelijk verzoek tot inzage in de herkomstgegevens, ingediend bij de federale centrale autoriteit door een minderjarige geadopteerde van twaalf jaar of ouder, wordt alleen in behandeling genomen als het medeondertekend is door zijn wettelijke vertegenwoordiger.²⁰² Indien de wettelijke vertegenwoordiger weigert te ondertekenen, beoordeelt de federale centrale autoriteit de maturiteit van de verzoeker en beslist zij of toegang tot de gegevens wordt verleend. De wettelijke vertegenwoordiger wordt vervolgens op de hoogte gebracht van deze beslissing. De verzameling, opslag en toegang tot deze informatie worden geregeld door een Koninklijk Besluit van 23 april 2017.²⁰³ De geboorteakte van de geadopteerde wordt niet geannuleerd en is niet ontoegankelijk, de geadopteerde kan er dus een kopie van krijgen.²⁰⁴ Op 19 juli 2019 werd het KB aangepast, het creëert een wettelijke basis om de Federale Centrale Autoriteit toe te laten de noodzakelijke originele documenten voor de erkenning terug te geven aan de adoptanten.²⁰⁵ Artikel 3 bepaalt dat uitsluitend gegevens betreffende de herkomst van de geadopteerde, evenals informatie over het medisch verleden van de geadopteerde en zijn biologische familie, aan de geadopteerde kunnen worden meegedeeld. Het betreft enkel de gegevens die relevant zijn voor de reconstructie van de persoonlijke geschiedenis van de adoptant. De bevoegdheid is op vlak van adoptie verdeeld. De gemeenschappen zijn bevoegd voor de voorbereiding op de adoptie, de begeleiding van de matching en de nazorg na de adoptie die het achterhalen van de herkomst omvat. De federale centrale autoriteit is bevoegd voor de erkenning en/of de registratie in België van in het buitenland tot stand gekomen adopties. In Vlaanderen werd

¹⁹⁹ Jeugdrb. Gent 8 februari 2010, RV.639.B.2000/25, onuitg.

²⁰⁰ SWENNEN F., "De juridische gevolgen van de adoptie" in SENAEVE P. en SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van de interne en de internationale adoptie*, Intersentia, 2006, (121) 134-135.

²⁰¹ CROKART H., "la recherche des origines – Données juridiques et psychologiques" in RENCHON J., BAUGNIET N. en BEAGUE M. (eds.), *Les nouveaux aspects juridiques de l'adoption: quelques thématiques spécifiques*, Larcier, 2009, (113) 119.

²⁰² Art. 368-6 oud BW.

²⁰³ KB 23 april 2017 betreffende de verzameling en de bewaring van en de toegang tot de gegevens in verband met de herkomst van de geadopteerde, BS 18 mei 2017.

²⁰⁴ MATHIEU G., *Le droit de famille*, Larcier-Intersentia, 2024, 603.

²⁰⁵ KB 29 september 2019 tot wijziging van het koninklijk besluit van 23 april 2017 betreffende de verzameling en bewaring van en de toegang tot de gegevens in verband met de herkomst van de geadopteerde, BS 16 oktober 2019.

een afstammingscentrum en DNA-databank opgericht (cf. *infra*, nr. 95).²⁰⁶ Het centrum zal fungeren als aanspreekpunt en begeleiding voor iedereen die zich afvraagt wat zijn afstamming is.²⁰⁷ Het afstammingscentrum behandelt de vragen van geadopteerden die inzage willen krijgen in hun adoptiedossier, die verdere informatie over zichzelf willen ontvangen of die contact willen opnemen met leden van hun biologische familie.²⁰⁸ Binnen dit kader voor adoptie werd voorzien in zowel een systeem voor de bewaring van de gegevens in verband met de herkomst van de adoptant, alsook een systeem voor de toegang tot deze informatie.

61. De uitwerking van deze adoptievoorbereiding is een gemeenschapsbevoegdheid.²⁰⁹ Vooraleer de wensouders over kunnen gaan tot adoptie moeten zij verplicht de voorbereiding hebben gevolgd die door de bevoegde gemeenschap wordt verstrekt en die de informatie inhoudt over de stappen in de procedure, de juridische en de andere gevolgen van de adoptie en over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie.²¹⁰ Men kan zich aanmelden bij het Vlaams Centrum voor adoptie die de kandidaat-adoptant doorverwijst naar het Steunpunt Adoptie om de informatiesessie te volgen.²¹¹ Tijdens de voorbereidingsessies komen verschillende onderwerpen aanbod waaronder ook openheid over adoptie, loyaliteit en identiteitsontwikkeling van adoptiekinderen.²¹² Vooraleer men de mogelijkheid heeft om een kind te adopteren, worden de wensouders al voorbereid op de vraagstukken omtrent het recht op identiteit voor de kinderen en hoe ze hier mee om moeten gaan. De geadopteerde heeft eveneens recht op een afschrift van de stukken van het adoptiedossier waarvoor inzage werd verleend.²¹³ De dienst voor binnenlandse adoptie verleent aan elke geadopteerde die inzage krijgt in zijn dossier, de nodige ondersteuning en verwijst zo nodig door naar adoptiealerte hulpverlening.

3.4 Wetsvoorstel en regeerakkoord

62. Er werden al verschillende wetsvoorstellen omtrent draagmoederschap ingediend. Zeer recent werd het wetsvoorstel over zwangerschap van anderen ingediend.²¹⁴ In het wetsvoorstel wordt er weinig belang gehecht aan de rechten van het kind en de gevolgen van draagmoederschap voor het eruit voortkomend kind. Het wetsvoorstel haalt aan dat de draagmoederschapsovereenkomst niet gehomologeerd zou kunnen worden door de rechtbank indien dit strijdig is met de belangen van het kind. Verder haalt het voorstel aan dat de wensouders en draagmoeder in de draagmoederschapsovereenkomst afspraken kunnen maken over het eventuele recht op persoonlijk contact tussen de draagpersoon en het kind na de geboorte, maar suggereert niet dat dit verplicht is voor een geldige draagmoederschapsovereenkomst. Er wordt aangehaald dat het kind er baat bij heeft dat de afstamming van bij de geboorte geregeld is in het voordeel van

²⁰⁶ Decr.VI. 26 april 2019 houdende de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank, *BS* 17 juni 2019.

²⁰⁷ MATHIEU G., *Le droit de famille*, Larcier-Intersentia, 2024, 604.

²⁰⁸ Art. 23 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

²⁰⁹ MARTENS I, "Adoptie: hervorming van intern en interlandelijk adoptierecht", *NjW* 2006, (338) 346.

²¹⁰ Art. 346-2 oud BW; Rb. West-Vlaanderen (afd. Brugge), 17 mei 2019, *T.G.R.*, 2019/1, 25-27.

²¹¹ Art. 2, §1, lid 1 Besluit Vlaamse Regering betreffende de voorbereiding bij adoptie.

²¹² Art. 6, 9° Besluit Vlaamse Regering betreffende de voorbereiding bij adoptie.

²¹³ Art. 39 Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de bemiddeling, nazorg en inzage bij binnenlandse adoptie.

²¹⁴ Wetsvoorstel houdende de zwangerschap van anderen, KAMER, 2023-2024, 22 augustus 2024, nr. 0134/001.

degenen die het kind wenst. Het kind zou niet meer geadopteerd hoeven te worden. Bijgevolg zou ook de regelgeving omtrent adoptie niet meer van toepassing zijn en zou men zich niet meer kunnen beroepen op artikel 368-6 oud BW om zijn of haar herkomst te achterhalen. Verder bespreekt het voorstel geen regeling omtrent afstammingsinformatie voor het kind. Dit is zorgwekkend aangezien er geen regelgeving is los van adoptie.

63. Uit het federaal regeerakkoord 2025-2029 blijkt dat er een wetgevend kader ontwikkeld zal worden voor altruïstisch hoogtechnologisch draagmoederschap (cf. *supra*, nr. 29).²¹⁵ Draagmoederschap zal dus enkel mogelijk zijn indien er geen genetische band is tussen de draagmoeder en het kind. Commercieel draagmoederschap zal bovendien uitdrukkelijk verboden worden. De kosten beschreven in de toekomstige wetgeving, zullen niet mogen overschreden worden. Bovendien zal men binnen het nieuwe wetgevend kader afstappen van het systeem van adoptie. Er dient een voorafgaande overeenkomst gesloten te worden omtrent het draagmoederschap. Wanneer deze overeenkomst, na controle, door de familierechtbank wordt bekrachtigd, zullen de wensouders vanaf de geboorte van het kind automatisch alle ouderlijke rechten verkrijgen ten aanzien van het kind. Tot slot zullen de bij het proces betrokken personen medische en psychologische begeleiding moeten volgen aangeboden door de erkende fertiliteitscentra.

Aangezien de regering wil afstappen van het systeem van adoptie, zullen de kinderen voortkomend uit draagmoederschap zich niet meer kunnen beroepen op de waarborgen uit artikel 368-8 oud BW (cf. *supra*, nr. 60). Bijgevolg is er nood aan een afzonderlijke regeling omtrent kennis van afstamming en ontstaansgeschiedenis voor deze kinderen om te kunnen voldoen aan hun recht op identiteit.

²¹⁵ FEDERALE REGERING, Federaal regeerakkoord 2025-2029, 31 januari 2025, https://www.belgium.be/sites/default/files/resources/publication/files/Regeerakkoord-Bart_De_Wever_nl.pdf, 126.

4 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

64. In dit hoofdstuk worden de relevante bepalingen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind besproken omtrent het recht op identiteit, namelijk de artikelen 1, 2, 3, 7 en 8 IVRK. Deze bepalingen vormen een toetsingskader waaraan de Belgische wetgever moet voldoen bij het uitwerken van een wettelijk kader inzake draagmoederschap, met specifieke aandacht voor de rechten van het kind dat uit een draagmoederschapsovereenkomst is geboren. In dit verband wordt een antwoord geformuleerd op de subonderzoeksvraag: "Wat bepalen artikel 3, 7 en 8 IVRK met betrekking tot het recht op identiteit, in het bijzonder na draagmoederschap?"

Daarnaast wordt het huidige Belgische wettelijk kader getoetst aan de genoemde bepalingen uit het IVRK. Hiermee wordt beoogd de subonderzoeksvraag te beantwoorden: "Is de huidige Belgische regelgeving in overeenstemming met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind?"

4.1 Historiek

65. De ontwikkelingen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het kind vonden plaats in verschillende fasen en bouwde voort op eerdere internationale inspanningen ter bescherming van de rechten van het kind. De eerste belangrijke stap was de Verklaring van de Rechten van het Kind uit 1924.²¹⁶ Deze verklaring werd opgesteld door de Volkenbond en was juridisch niet bindend. Desalniettemin had het een grote morele autoriteit.

Na de oprichting van de Verenigde Naties nam de Algemene Vergadering in 1959 unaniem een herziene versie van de Verklaring van de Rechten van het Kind aan.²¹⁷ Deze nieuwe verklaring formuleerde tien fundamentele principes ter bescherming van kinderen en hun rechten. Het bleef echter een niet-bindend instrument, en staten verzetten zich tegen de totstandkoming van een juridisch afdwingbaar verdrag over kinderrechten. In 1978 zette Polen een belangrijke stap en diende een ontwerptekst in voor een Verdrag inzake de Rechten van het Kind.²¹⁸ Dit voorstel werd echter door verschillende staten bekritiseerd als een herhaling van de Verklaring van 1959, zonder de noodzakelijke juridische precisie die een bindend verdrag zou vereisen.

In 1979 organiseerde de Mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties een open werkgroep om de oorspronkelijke Poolse tekst te herzien en uit te breiden. Deze werkgroep stond open voor alle VN-lidstaten, intergouvernementele organisaties en niet-gouvernementele organisaties, hoewel laatstgenoemden slechts waarnemersstatus hadden. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind werd na meer dan een decennium onderhandelen op 20 november 1989 unaniem aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.²¹⁹ Het verdrag is nagenoeg universeel. Het werd door alle VN-lidstaten geratificeerd, op Somalië en de Verenigde Staten na.²²⁰

²¹⁶ BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 89-90.

²¹⁷ *Ibid.*

²¹⁸ BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 89-90; LEBLANC L. J., *The Convention on the Rights of the Child*, University of Nebraska Press, 1995, 16.

²¹⁹ VERHELLEN E., "Het Verdrag inzake de rechten van het kind meerderjarig. Enkele beschouwingen over de implementatie in België", *TJK*. 2008, (11) 11; VANDENHOLE W., "Twintig jaar kinderrechtenverdrag (1989-2009): een Belgische stand van zaken", *RW* 2009-2010, (386) 386.

²²⁰ VANDENHOLE W., "Twintig jaar kinderrechtenverdrag (1989-2009): een Belgische stand van zaken", *RW* 2009-2010, (386) 386; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 87.

Het IVRK neemt binnen het internationaal recht een bijzondere positie in en onderscheidt zich onder internationale verdragen.²²¹ Het Verdrag is het eerste op rechten gebaseerde internationale verdrag dat specifiek is opgesteld om de positie van kinderen te beschermen en te verbeteren.²²² Hoewel kinderen reeds vóór de inwerkingtreding van het Verdrag werden erkend als objecten van internationaal recht, gaat het IVRK een stap verder door het kind ook als subject van internationaal recht te beschouwen.²²³ Het kinderrechtenverdrag is een mensenrechtenverdrag waarin zowel burgerlijke en politieke rechten als economische, sociale en culturele rechten worden vervat.²²⁴ Binnen het internationaal recht wordt hiernaar verwezen als, respectievelijk eerste en tweede generatie mensenrechten.

4.2 Het comité voor de Rechten van het kind

66. Het comité voor de Rechten van het kind voert controle uit op de voortgang van de implementatie van het IVRK.²²⁵ De belangrijkste taken van het Comité zijn het onderzoeken van de eerste en periodieke rapporten die haar worden voorgelegd door Staten die partij zijn krachtens artikel 44 van het Verdrag en het samenwerken met andere mensenrechtenverdragsorganen, organisaties van de Verenigde Naties en andere organen om het Verdrag en de verwezenlijking van de rechten van het kind te bevorderen.²²⁶ Het comité bestaat uit achttien onafhankelijke experts van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat het Verdrag beschrijft.²²⁷ De leden van het Comité worden gekozen door de Staten die partij zijn. Hierbij wordt aandacht besteed aan de geografische verdeling, alsook aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.²²⁸ De leden worden bij geheime stemming gekozen uit de lijst van voorgedragen personen door de Staten.²²⁹ Ze worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar.²³⁰

67. In het kader van het toezicht stelt het kinderrechtencomité Concluding Observations op.²³¹ Op basis van artikel 44 IVRK verbinden de Staten die partij zijn bij het IVRK zich ertoe om verslag uit te brengen aan het comité over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in het Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is en vervolgens iedere vijf jaar. Op basis daarvan formuleert het Comité deze

²²¹ BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 87.

²²² BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 87-88.

²²³ BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 87-88; VERHELLEN E., *Verdrag inzake de rechten van het kind*, Garant, 2000, 84.

²²⁴ VANDENHOLE W., "Twintig jaar kinderrechtenverdrag (1989-2009): een Belgische stand van zaken", *RW* 2009-2010, (386) 387; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 87.

²²⁵ VERHELLEN E., "Het Verdrag inzake de rechten van het kind meerderjarig. Enkele beschouwingen over de implementatie in België", *TJK*. 2008, (11) 15; UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 639; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 95-97.

²²⁶ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 639.

²²⁷ Artikel 43, lid 2 IVRK; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 68; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 95-97.

²²⁸ Artikel 43, lid 2 IVRK.

²²⁹ Artikel 43, lid 3 IVRK.

²³⁰ Artikel 43, lid 6 IVRK.

²³¹ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 68; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 95-97.

Concluding Observations.²³² In deze observations vermelden ze positieve ontwikkelingen, aandachtspunten, suggesties en aanbevelingen ten opzichte van het land in kwestie.²³³ De uitspraken van het kinderrechtencomité hebben een groot gezag, maar zijn niet bindend.²³⁴ Het Comité stelt ook algemene commentaren (General comments) op over specifieke onderwerpen.²³⁵ Deze commentaren vormen gezaghebbende interpretaties van de bepalingen in het Kinderrechtenverdrag en zijn bedoeld om de implementatie ervan te bevorderen en staten te ondersteunen bij het voldoen aan hun rapportageverplichtingen.

Het derde Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind maakte de mededelings- of klachtenprocedure bij het Comité mogelijk.²³⁶ Er zijn verschillende mogelijke procedures: de individuele mededeling, de optionele interstatelijke mededeling en de Optionele onderzoeksprocedure in geval van systematische of ernstige schendingen. Het protocol werd door België geratificeerd op 30 mei 2014.²³⁷ Ten slotte vaardigt het comité ook decisions uit. Deze kunnen van zowel formele aard zijn, als over inhoudelijke aspecten handelen.²³⁸

4.3 Artikel 1: het kind

68. Artikel 1 IVRK bepaalt dat in het licht van het IVRK onder kind wordt verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt. Artikel 1 van het IVRK definieert wie, in het licht van het verdrag, als kind moet worden beschouwd. Bijgevolg definieert artikel 1 op wie de verplichtingen van de staten die partij zijn bij het IVRK van toepassing zijn.²³⁹

Wanneer staten een minimumleeftijd vastleggen in hun nationale wetgeving moeten zij dit doen in de context van de basisbeginselen van het verdrag (cf. *infra*, nr. 71).²⁴⁰ Er dient vooral rekening gehouden te worden met het beginsel van non-discriminatie (artikel 2), het beginsel van het beste belang van het kind (artikel 3) en het recht op leven en maximale overlevingskansen en ontwikkeling (artikel 6). Bovendien moet er consistentie zijn, bijvoorbeeld in de leeftijden die zijn vastgesteld voor het voltooien van de leerplicht en voor toelating tot de arbeidsmarkt.

Er is geen beginpunt vastgesteld voor de kindertijd.²⁴¹ Het was de bedoeling van de opstellers van het artikel om geen standpunt in te nemen over abortus en andere kwesties die spelen vóór de

²³² *Ibid.*

²³³ *Ibid.*

²³⁴ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 68.

²³⁵ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 69.

²³⁶ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 71.

²³⁷ Wet 21 februari 2014 houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende een mededelingsprocedure, aangenomen te New York op 19 december 2011, *BS* 20 augustus 2014.

²³⁸ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 72.

²³⁹ DETRICK S., *A commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Brill, 1999, 51.

²⁴⁰ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 1; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 126.

²⁴¹ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 2; VANDENHOLE W., TÜRKELI G.E. en LEMBRECHTS S., *Children's rights: a commentary on the Convention on the rights of the Child and its protocols*, Edward Elgar, 2019, 48-51.

geboorte van het kind. Het is echter duidelijk dat de meeste artikelen uit het verdrag pas van toepassing zijn na de geboorte. Staten specificeren dit vaak in hun nationale wetgeving.²⁴² Het Verenigd Koninkrijk stelt het volgende: "Het Verenigd Koninkrijk interpreteert het Verdrag als alleen van toepassing volgend op een levende geboorte".²⁴³ Op basis van artikel 388 BW is de minderjarige in België de persoon van het mannelijke of vrouwelijke geslacht is die de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt (cf. *supra*, nr.32).²⁴⁴

69. De persoonlijke werkingssfeer van het IVRK staat in artikel 2, lid 1. Op basis van dit artikel nemen de lidstaten de basisverplichting op zich om de in het IVRK neergelegde rechten te eerbiedigen en waarborgen voor ieder kind, zoals gedefinieerd in artikel 1 IVRK, binnen hun rechtsgebied, zonder enige vorm van discriminatie.²⁴⁵

4.4 Artikel 3: de belangen van het kind

4.4.1 Interpretatie

70. Artikel 3.1 IVRK stelt dat bij het nemen van maatregelen met betrekking tot het kind, de belangen van het kind de eerste overweging vormen.²⁴⁶ Volgens het Comité voor de Rechten van het Kind is het recht om in de eerste plaats rekening te houden met de belangen van het kind een materieel recht, een interpretatief rechtsbeginsel en een procedureregeling.²⁴⁷ Het beginsel is erop gericht om het volledige en daadwerkelijke genot van alle rechten in het Verdrag te verzekeren, maar is ook gericht op de lichamelijke, geestelijke, spirituele, morele, psychologische en sociale ontwikkeling en menselijke waardigheid van het kind.²⁴⁸

71. Het recht vervat in artikel 3 is een van de vier algemene beginselen van het verdrag.²⁴⁹ De andere algemene beginselen van het verdrag zijn te vinden in: artikel 2 (vrijheid van discriminatie), artikel 6 (het recht op leven) en artikel 12 (recht op vrijheid van meningsuiting).²⁵⁰ Geen van de vier beginselen is belangrijker dan de andere, toch kan gesteld worden dat de erkenning van de belangen

²⁴² *Ibid.*

²⁴³ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 2.

²⁴⁴ DRESER L., "Uitdagingen bij de toepassing van het hoorrecht bij minderjarige kinderen" in DECLERCK C., BOONE I.(eds.) *Actualia familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, die Keure, 2017, (27) 30.

²⁴⁵ DETRICK S., *A commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Brill, 1999, 51.

²⁴⁶ ALSTON P., *The best interests of the child. Reconciling culture and human rights*, Clarendon Press, 1994, 27-29; FREEMAN M., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 3: The best interest of the child*, Nijhoff, 2007, 1; VERHELLEN E., *Verdrag inzake de rechten van het kind*, Garant, 2000, 112.

²⁴⁷ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 74.

²⁴⁸ VANDENHOLE W., TÜRKELI G.E., LEMBRECHTS S., *Children's rights: a commentary on the convention on the rights of the child and its protocols*, Edward Elgar publishing, 2019, 62.

²⁴⁹ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 74; FREEMAN M., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 3: The best interest of the child*, Nijhoff, 2007, 1.

²⁵⁰ FREEMAN M., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 3: The best interest of the child*, Nijhoff, 2007, 1; DETRICK S., *A commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Brill, 1999, 86.

van het kind ten grondslag ligt aan alle andere bepalingen in het Verdrag.²⁵¹ Elke bepaling van het IVRK moet in het licht van artikel 3.1 gelezen worden.²⁵²

72. Het concept van het belang van het kind beoogt zowel het volledige en daadwerkelijke genot van alle in het Verdrag erkende rechten te waarborgen als de holistische ontwikkeling van het kind te bevorderen.²⁵³ Het Comité heeft hierbij benadrukt dat het oordeel van een volwassene over wat in het belang van het kind is, nooit mag afdoen aan de verplichting om alle rechten van het kind krachtens het verdrag te eerbiedigen. Het Comité heeft er al op gewezen dat het oordeel van een volwassene over de belangen van een kind niet ten koste kan gaan van de verplichting om alle rechten van het kind uit hoofde van het Verdrag te eerbiedigen.²⁵⁴ Het Comité identificeert drie soorten verplichtingen voor de staten die partij zijn bij het verdrag.²⁵⁵ Ten eerste moeten zij ervoor zorgen dat het belang van het kind op passende wijze wordt geïntegreerd en toegepast in elke actie die door openbare instellingen wordt ondernomen. Ten tweede moeten staten ervoor zorgen dat alle rechterlijke en administratieve beslissingen, beleidsmaatregelen en wetgeving met betrekking tot kinderen aantonen dat het belang van het kind als een primaire overweging heeft gegolden. Ten slotte moeten staten ervoor zorgen dat het belang van het kind evenzeer als primaire overweging wordt meegenomen in beslissingen en handelingen van de privésector.

73. Op basis van de eerste paragraaf van artikel 3 moeten de belangen van het kind in overweging genomen worden bij alle handelingen die betrekking hebben op het kind.²⁵⁶ Hierbij is het niet van belang of de handelingen worden verricht door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn, rechtbanken, administratieve autoriteiten of andere instanties, zoals bepaald in het artikel. Het Comité heeft opgemerkt dat “het woord ‘actie’ niet alleen beslissingen omvat, maar ook alle handelingen, gedragingen, voorstellen, diensten en procedures en andere maatregelen omvat.”²⁵⁷ Ook wordt nalaten gezien als handelingen in de zin van artikel 3 IVRK.²⁵⁸ De formulering van het principe wijst op een brede reikwijdte.²⁵⁹ Het heeft niet alleen betrekking op acties op initiatief van de staat maar ook particuliere instanties omvat.

74. Het belang van het kind is een flexibel en aanpasbaar concept aan de specifieke situatie van de kinderen.²⁶⁰ De inhoud van het begrip kan worden verduidelijkt op basis van een geval-per-geval beoordeling. Er kan van een internationaal rechtsinstrument geen exhaustieve lijst verwacht worden,

²⁵¹ FREEMAN M., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 3: The best interest of the child*, Nijhoff, 2007, 1; LANSDOWN G., RUGGIERO R., VAGHRI Z., ZERMATTEN J. (eds.), *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child*, Springer Nature, 2022, 22.

²⁵² DETRICK S., *A commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Brill, 1999, 90.

²⁵³ General Comment no. 14 of the UN Committee on the Rights of the Child on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration, 29 mei 2013, CRC/C/GC/14.

²⁵⁴ *Ibid.*

²⁵⁵ General Comment no. 14 of the UN Committee on the Rights of the Child on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration, 29 mei 2013, CRC/C/GC/14; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 139-142.

²⁵⁶ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 74-77.

²⁵⁷ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 74-77.

²⁵⁸ *Ibid.*

²⁵⁹ UNICEF, “Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child”, 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 36.

²⁶⁰ *Ibid.*

zelfs niet van kernfactoren, die van toepassing is op alle feitelijke situaties in de loop van de tijd en in verschillende regio's.²⁶¹ Een exhaustieve lijst is onmogelijk en onpraktisch aangezien mensenrechten behoefte hebben aan flexibiliteit.²⁶² Bij de beoordeling en vaststelling van het belang van het kind is er een niet-uitputtende en niet-hiërarchische lijst die men kan hanteren: de mening van het kind, de identiteit van het kind, behoud van de gezinssituatie en het onderhouden van relaties, zorg, bescherming en veiligheid van het kind, situaties van kwetsbaarheid, het recht van het kind op gezondheid en het recht van het kind op onderwijs.²⁶³ Staten kunnen het belang van het kind niet op een overmatig cultureel relativistische wijze interpreteren.²⁶⁴ Zij kunnen hun eigen opvatting van dit beginsel niet aanwenden om kinderen rechten te ontzeggen die door het Verdrag inzake de Rechten van het Kind worden gegarandeerd, zoals bescherming tegen gewelddadige bestraffingsmethoden. Het comité verduidelijkt dat het belang een fundamenteel beginsel vormt binnen het verdrag en de interpretatie dient in overeenstemming te zijn met het gehele verdrag.²⁶⁵

75. Op procedureel vlak moet het besluitvormingsproces een evaluatie bevatten waarbij duidelijk is hoe de belangen van het kind zijn meegewogen en hoeveel gewicht aan deze belangen is gegeven in het proces dat tot een beslissing of handeling heeft geleid²⁶⁶. De staten zijn verplicht om, als een wettelijke bepaling voor meer dan één uitleg vatbaar is, de uitleg te kiezen die het belang van het kind het beste dient.²⁶⁷

4.4.2 Directe werking

76. Indien een verdragsbepaling directe werking heeft, is die bepaling inroepbaar in de nationale rechtsorde.²⁶⁸ In het algemeen heeft een bepaling directe werking wanneer voldaan is aan twee voorwaarden. Ten eerste dient het verdrag geïncorporeerd te zijn in de nationale rechtsorde en ten tweede moet de verdragsbepaling voldoende volledig en duidelijk geformuleerd zijn zodanig dat de rechter de toepassing ervan kan verzekeren zonder dat verdere precisering door de nationale wetgever noodzakelijk is.²⁶⁹

Volgens het Hof van Cassatie hangt de mogelijkheid om verdragsbepalingen in te roepen af van de aard en de formulering ervan.²⁷⁰ Het Hof oordeelde dat "het begrip rechtstreekse toepasselijkheid van een verdrag ten opzichte van de onderdanen van een Staat die

²⁶¹ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 74-77.

²⁶² VANDENHOLE W., TÜRKELLI G.E., LEMBRECHTS S., *Children's rights: a commentary on the convention on the rights of the child and its protocols*, Edward Elgar publishing, 2019, 63; VAN BUEREN G., *The International Law on the Rights of the Child*, Nijhoff, 1995, 47.

²⁶³ General Comment, CRC/C/GC/14, 2013; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 139-142.

²⁶⁴ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 37.

²⁶⁵ General comment No. 8 of the UN Committee on the Rights of the Child on the right of the child to Protection from Corporal Punishment and Other Cruel or Degrading Forms of Punishment, 2 maart 2007, CRC/C/GC/8, §26.

²⁶⁶ General Comment no. 14 of the UN Committee on the Rights of the Child on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration, 29 mei 2013, CRC/C/GC/14.; VANDENHOLE W., TÜRKELLI G.E., LEMBRECHTS S., *Children's rights: a commentary on the convention on the rights of the child and its protocols*, Edward Elgar publishing, 2019, 62-63.

²⁶⁷ VANDENHOLE W., TÜRKELLI G.E., LEMBRECHTS S., *Children's rights: a commentary on the convention on the rights of the child and its protocols*, Edward Elgar publishing, 2019, 62-63.

²⁶⁸ WOUTERS J., *Internationaal recht in kort bestek*, Intersentia, 2024, 121-122.

²⁶⁹ *Ibid.*

²⁷⁰ *Ibid.*

het heeft gesloten, impliceert dat de verbintenis van die Staat volledig en nauwkeurig wordt uitgedrukt en dat de verdragsluitende partijen de bedoeling hadden de toekenning van subjectieve rechten en het opleggen van verplichtingen aan personen tot voorwerp van het verdrag te maken”.²⁷¹

Het Hof van Cassatie stelt dat er aan twee voorwaarden voldaan moet worden opdat men zich rechtsreeks kan beroepen op de verdragsbepaling.²⁷² Ten eerste moeten de verdragsluitende Staten de bedoeling hebben om rechten of plichten voor particulieren te creëren. Dit wordt ook wel het subjectieve element genoemd. Ten tweede dient de verdragsbepaling volledig en nauwkeurig te zijn. Dit wordt ook wel het objectieve element genoemd. In de recente rechtspraak van het Hof van Cassatie spreekt het Hof enkel over de tweede, objectieve voorwaarde.²⁷³

77. Volgens het comité is het recht vervat in de eerste paragraaf rechtsreeks van toepassing.²⁷⁴ Bijgevolg kan er rechtstreeks voor de rechtbank beroep op gedaan worden. Binnen het nationaal recht wordt er echter niet altijd directe werking verleend aan artikel 3.1 IVRK. In België heeft het Hof van Cassatie bepaald dat artikel 3 IVRK geen directe werking heeft binnen de Belgische rechtsorde aangezien de bepaling niet voldoende volledig en duidelijk is.²⁷⁵ De Raad van State bevestigt nogmaals in 2014 dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft in de Belgische rechtsorde.²⁷⁶

4.5 Artikel 7: recht op een naam, recht op nationaliteit en recht om zijn of haar ouders te kennen

4.5.1 Interpretatie

78. Artikel 7 IVRK stelt dat het kind onmiddellijk na de geboorte ingeschreven wordt, vanaf de geboorte recht heeft op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd. De Staten die partij zijn moeten de verwezenlijking van deze rechten waarborgen. Het artikel waarborgt dus het recht van het kind op een naam, recht op nationaliteit en het recht om zijn of haar ouders te kennen. Voor dit onderzoek is vooral het recht om zijn of haar ouders te kennen relevant en zal hier verder op ingegaan worden.

79. Het recht van het kind om zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd, werd tijdens de laatste stadia van het opstellen van het verdrag opgenomen in ontwerpartikel 7.²⁷⁷ Het voorstel was gericht op het waarborgen van de psychologische stabiliteit van het kind. Hierbij

²⁷¹ Cass. 21 april 1983, *RW* 1983-84, 2315; WOUTERS J., *Internationaal recht in kort bestek*, Intersentia, 2024, 121-122.

²⁷² WOUTERS J., *Internationaal recht in kort bestek*, Intersentia, 2024, 121-122.

²⁷³ Cass. 26 januari 2024, C.21.0470.F/1; WOUTERS J., *Internationaal recht in kort bestek*, Intersentia, 2024, 121-122.

²⁷⁴ VANDENHOLE W., TÜRKELLI G.E., LEMBRECHTS S., *Children's rights: a commentary on the convention on the rights of the child and its protocols*, Edward Elgar publishing, 2019, 62; General Comment, CRC/C/GC/14, 2013.

²⁷⁵ Cass. 4 november 1999, AR C.99.0048.N, 4 november 1999, D.W./M.G.D, *R.W.* 2000-01, 232, noot A. VANDAELE.

²⁷⁶ RvS (11^e k.) 27 februari 2014, 226.576.

²⁷⁷ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 97.

werd het recht om de ouders te kennen als essentieel en even belangrijk geacht als het recht op een naam en een nationaliteit.²⁷⁸

80. Artikel 7 IVRK dient in samenhang gelezen te worden met een aantal andere bepalingen uit het IVRK namelijk: artikel 8 behoud van identiteit (cf. *infra*, nr. 83), met inbegrip van nationaliteit, naam en familierelaties, artikel 9 scheiding van ouders, artikel 10 gezinshereniging en artikel 20 continuïteit in de opvoeding van kinderen beroofd van hun familiale omgeving.²⁷⁹

81. De definitie van ouders in het licht van het IVRK dient ruim opgevat te worden.²⁸⁰ Het omvat genetische ouders en geboorteouders, dat wil zeggen de moeder die het kind ter wereld heeft gebracht en de vader die het vaderschap heeft opgeëist door partner te worden van de moeder ten tijde van de geboorte.²⁸¹ Verder omvat het ook de psychologische ouders van het kind. Dit zijn degenen die het kind gedurende belangrijke perioden tijdens de baby- en kinderjaren hebben verzorgd. Deze ouders vallen ook onder het toepassingsgebied van artikel 7 aangezien ook deze personen nauw verbonden zijn met de identiteit van kinderen. Aangezien artikel 7 IVRK de bescherming van de persoonlijkheid, de identiteit en de psychologische stabiliteit van kinderen waarborgt, zou een onderscheid tussen de ouders onlogisch zijn aangezien elk van die ouders een belangrijke invloed heeft op de identiteitsvorming van kinderen.²⁸²

Het voorstel met betrekking tot het recht van het kind om zijn of haar ouders te kennen werd aangebracht door Algerije, Egypte, Irak, Jordanië, Koeweit, Libië, Marokko, Oman, Pakistan en Tunesië.²⁸³ Er kwam al snel reactie dat het recht niet absoluut kan zijn en bijgevolg werd 'voor zover mogelijk' toegevoegd.²⁸⁴ Het recht van het kind om zijn of haar ouders te kennen wordt dus beperkt door de formulering "voor zover mogelijk". Voor zover mogelijk slaat op een materiële

²⁷⁸ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 97; ALSTON P., *The best interests of the child. Reconciling culture and human rights*, Oxford, 1994, 153.

²⁷⁹ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 97.

²⁸⁰ RYNGAERT J., "Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank: een bescheiden maar belangrijke stap vooruit vanaf kinderrechtenperspectief", *T.Fam.* 2019, (110) 110; UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 105-106; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 154; VAN BROECK J., "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteouders te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan", *TBBR* 2003, (407) 409-411.

²⁸¹ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 105-106; BUCK T., *International child law*, Routledge, 2014, 154; VAN BROECK J., "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteouders te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan", *TBBR* 2003, (407) 409-411.

²⁸² PLUYM L., "Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België", *TJK* 2012, (5) 9.

²⁸³ VAN BROECK J., "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteouders te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan", *TBBR* 2003, (407) 411; Report of the Working Group on a Draft Convention on the Rights of the Child, 2 maart 1989, E/CN.4/1989/48, 18-21; DETRICK S., *A commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Brill, 1999, 153.

²⁸⁴ VAN BROECK J., "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteouders te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan", *TBBR* 2003, (407) 411.

mogelijkheid.²⁸⁵ Er ontstonden echter al snel interpretatieproblemen aan de hand van deze verwoording.²⁸⁶

In drie situaties is het niet mogelijk voor een kind om zijn of haar ouders te kennen.²⁸⁷ De eerste situatie is wanneer de ouders niet geïdentificeerd kunnen worden bijvoorbeeld wanneer het kind werd verlaten of de moeder de vader niet kent.²⁸⁸ De tweede situatie is wanneer de moeder weigert om de vader te identificeren. Hoewel moeders wettelijk verplicht zouden kunnen worden om de naam van de vader te noemen, zou het moeilijk zijn om dit af te dwingen en zou er een conflict kunnen ontstaan tussen de rechten van de moeder en de rechten van het kind.²⁸⁹ Hoewel het comité erkent dat dit een sociaal probleem is, vindt het ook dat de staat hier een rol in moet spelen²⁹⁰. De staat kan een rol spelen door activiteiten die bijdragen aan de volledige implementatie van de rechten van kinderen om hun ouders te kennen verder te faciliteren en ondersteunen, alsook door toegankelijke en snelle procedures te creëren.²⁹¹ De derde situatie is wanneer een staat besluit dat een ouder niet geïdentificeerd mag worden.²⁹² Een voorbeeld hiervan is de anonieme eicel/spermadonatie voor in-vitrofertilisatie, waarbij de meeste landen de geheimhouding van de donor beschermen.²⁹³ Een absolute onmogelijkheid voor het kind om zijn of haar ouders te kennen is echter steeds strijdig met het IVRK.²⁹⁴

4.5.2 Directe werking

82. Artikel 7 IVRK heeft geen directe werking (cf. *supra*, nr. 76) binnen de Belgische rechtsorde volgens het Hof van Cassatie.²⁹⁵ Een regel van een internationaal verdrag heeft directe werking

²⁸⁵ VAN BROECK J., "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteparenten te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan", *TBBR* 2003, (407) 411; PLUYM L., "het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologische medische begeleidde voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België", *TJK* 2012, (5) 9.

²⁸⁶ MICHAUX S., "L'accouchement sous X au regard de la Convention européenne des droits de l'homme et de la Convention de l'ONU relative aux droits de l'enfant", *RTDF* 2005, (321) 340.

²⁸⁷ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 106.

²⁸⁸ *Ibid.*

²⁸⁹ *Ibid.*

²⁹⁰ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Concluding observations on Saint Vincent and the Grenadines", CRC/C/15/Add.184, §§26, 27; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by state parties under article 44 of the convention: concluding observations on Antigua and Barbuda", CRC/C/15/Add.247, §§ 33, 34.

²⁹¹ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Concluding observations on Saint Vincent and the Grenadines", CRC/C/15/Add.184, §§26, 27; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by state parties under article 44 of the convention: concluding observations on Antigua and Barbuda", CRC/C/15/Add.247, §§ 33, 34.

²⁹² UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 106;

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Consideration of reports submitted by state parties under article 44 of the convention: concluding observations on Armenia", CRC/C/15/Add.225, §38; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Consideration of reports submitted by state parties under article 44 of the convention: concluding observations on Russian Federation", CRC/C/RUS/CO/3, §§40,41.

²⁹³ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 107

²⁹⁴ VAN BROECK J., "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteparenten te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan", *TBBR* 2003, (407) 411; ZIEMELE I., *Article 7: The Right to Birth Registration, Name and Nationality, and the Right to Know and Be Cared for by Parents in A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Martinus Nijhoff Publishers, 2007, 27; TOBIN J., *The Convention on the Rights of the Child: The Rights and Best Interests of Children Conceived Through Assisted Reproduction*, Victorian Law Reform Commission, 2004, 37.

²⁹⁵ Cass. 11 juni 2010, C.09.0236.F/6.

indien de regel duidelijk en volledig genoeg is. Ingeval van artikel 7 IVRK, is de bepaling op zich niet duidelijk en volledig genoeg volgens het Hof van Cassatie om directe werking te hebben, aangezien zij voor de Staat verschillende mogelijkheden openlaten om te voldoen aan de vereisten van het belang van het kind. Bijgevolg kan een particulier zich voor de nationale rechter niet rechtstreeks beroepen op de rechten die uit deze verdragsbepaling voortvloeien. De beslissing van het Belgische Hof van Cassatie contrasteert met die van het Franse Hof van Cassatie. In zijn arrest van 7 april 2006 oordeelde het Franse Hof van Cassatie dat artikel 7.1 van het IVRK directe werking heeft, waardoor particulieren zich er rechtstreeks op kunnen beroepen voor de Franse rechtbanken.²⁹⁶

4.6 Artikel 8: eerbiediging van identiteit

4.6.1 Interpretatie

83. Artikel 8 IVRK verplicht de Staten die partij zijn bij het verdrag om het recht van het kind te eerbiedigen om zijn of haar identiteit, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals erkend door de wet, te behouden zonder onwettige inmenging. Artikel 8 heeft dus betrekking op het recht van kinderen op hun identiteit en hun recht op het behoud of, indien nodig, het herstel van die identiteit door de staat.²⁹⁷ Dit artikel beschrijft slechts drie aspecten van het recht op identiteit namelijk nationaliteit, naam en familierelaties. Andere artikelen, zoals artikel 7 (cf. *supra*, nr. 78), bieden bescherming tegen andere vormen van inmenging met de identiteit van het kind.²⁹⁸ Art. 7 en 8 IVRK zijn bijgevolg nauw met elkaar verweven.²⁹⁹ De elementen van artikel 7 stemmen overeen met de identiteitscomponenten van artikel 8. De verwijzing naar familiebetrekkingen uit artikel 8 is echter ruimer dan het in artikel 7 vermelde recht om zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.³⁰⁰

84. Het is niet duidelijk wat onder de zinsnede "familiebetrekkingen zoals erkend door de wet" moet worden begrepen. De oorspronkelijke versie was "het kind heeft het onvervreembare recht om zijn ware en authentieke persoonlijke, juridische en familie-identiteit te behouden".³⁰¹ Sommige staten protesteerden dat "gezinsidentiteit" geen betekenis had in hun rechtstelsel en stelden een verandering voor in "gezinsrelaties zoals erkend door de wet".³⁰² De wijziging werd geaccepteerd, hoewel het er in feite op lijkt dat "zoals erkend door de wet" ongepast is, omdat het oorspronkelijke punt was dat identiteit meer omvat dan alleen juridische vormen van identiteit.³⁰³ De zinsnede erkent dat de identiteit van een kind meer betekent dan alleen weten wie je ouders zijn. Het kennen van andere familieleden kan net zo belangrijk zijn voor het identiteitsgevoel van het kind als het kennen

²⁹⁶ Cass. (FR) 7 april 2006, nr. 05-11.285, Bull. civ. I, n° 196.

²⁹⁷ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 113.

²⁹⁸ *Ibid.*

²⁹⁹ VANDENHOLE W., TÜRKELI G.E., LEMBRECHTS S., *Children's rights: a commentary on the Convention on the rights of the Child and its protocols*, Edward Elgar, 2019, 108; TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 283.

³⁰⁰ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 283.

³⁰¹ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 114.

³⁰² UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 114; DOEK J., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Articles 8-9: The Right to Preservation of Identity and The Right Not to Be Separated From His or Her Parents*, Brill Nijhoff, 2006, 13.

³⁰³ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 114.

van zijn of haar ouders.³⁰⁴ Kinderen kunnen wettelijke rechten krijgen om te ontdekken wie hun biologische ouders zijn, maar zelden strekken deze rechten zich uit tot andere leden van de biologische familie van het kind.

85. De staat heeft enerzijds de verplichting om niet in te grijpen in de identiteit en anderzijds de verplichting om de gegevens met betrekking tot afstamming, geboorteregistratie en details met betrekking tot de vroege kindertijd waarvan niet verwacht kan worden dat het kind deze zich herinnert, bij te houden.³⁰⁵ Er moeten door de staat maatregelen worden genomen om het bijhouden van gedetailleerde gegevens en het bewaren van documenten af te dwingen wanneer kinderen vluchteling zijn, in de steek worden gelaten, een pleeggezin hebben, geadopteerd zijn of onder de hoede van de staat zijn geplaatst. De dossiers moeten zelfs regelmatig worden bijgewerkt en aangevuld tijdens de ontwikkeling van het kind.³⁰⁶ Staten bepalen zelf de maatregelen die moeten worden geïmplementeerd om het recht van een kind op het behoud van zijn of haar identiteit te waarborgen. Het Comité heeft echter enkele aanbevelingen gedaan hoe dit kan gebeuren.³⁰⁷ Allereerst benadrukt het Comité het belang van de geboorteregistratie. Een effectief geboorteregistratiesysteem is essentieel om het recht op identiteit van een kind te waarborgen.³⁰⁸ Niet enkel het aanmaken van registratie is noodzakelijk, maar ook het bijhouden is cruciaal.³⁰⁹ De activiteiten van de staat moeten de toegang tot deze informatie bovendien optimaliseren om gezinshereniging te ondersteunen.³¹⁰ Ook de toegang tot informatie over genetische afstamming is relevant in het licht van artikel 8 IVRK, aangezien de identiteit van een kind gekoppeld is aan zijn of haar biologische en genetische afkomst.³¹¹ Het Comité is van mening dat kinderen die zijn geadopteerd of geboren via medisch begeleide voortplanting of draagmoederschap recht hebben op

³⁰⁴ *Ibid.*

³⁰⁵ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 115.

³⁰⁶ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Day of general discussion: children without parental care", CRC/C/153, § 680.

³⁰⁷ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 287-288.

³⁰⁸ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Sierra Leone", CRC/C/15/Add.116, §42; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on the combined third and fourth periodic report of Canada, adopted by the Committee at its sixty-first session", CRC/C/CAN/CO/3-4CRC/C/CAN/CO/3-4, §§38-39; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Nicaragua", CRC/C/NIC/CO/4, §45; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Cameroon", CRC/C/CMR/CO/2, §35; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Grenada", CRC/C/GRD/CO/2, §§ 30-31; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Nigeria", CRC/C/NGA/CO/3-4, §§36-37; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Cape Verde", CRC/C/15/Add.168, §§ 33-34; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Paraguay", CRC/C/15/Add.75, §18; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Comoros", CRC/C/15/Add.141, §27; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Djibouti", CRC/C/15/Add.131, §31; TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 288.

³⁰⁹ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on the combined third and fourth periodic report of Canada, adopted by the Committee at its sixty-first session", CRC/C/CAN/CO/3-4CRC/C/CAN/CO/3-4, §§38-39.; TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 288.

³¹⁰ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on Australia", CRC/C/15/Add.268, §31.

³¹¹ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 289-290.

toegang tot informatie over hun afkomst en de identiteit van hun biologische ouders, evenals hun medische geschiedenis, op de juiste leeftijd en op het juiste ontwikkelingsniveau.³¹² Het comité gaat ook in op het aspect met betrekking tot de leeftijd van het kind. De adolescentie staat vaak centraal bij de ontwikkeling van de identiteit van het kind.³¹³ De verplichtingen van staten strekken zich echter uit tot de vroegste stadia van de kindertijd. Staten moeten net extra maatregelen nemen ten aanzien van jongere kinderen, omdat zij minder in staat zijn hun eigen identiteit te behouden en daardoor meer afhankelijk zijn van staatsbescherming om hun identiteit te waarborgen.

4.6.2 Directe werking

86. De Raad van State stelt dat artikel 8 IVRK geen directe werking (cf. *supra*, nr. 76) heeft binnen de Belgische rechtsorde, aangezien de verplichtingen uit dit Verdrag enkel verplichtingen voor de verdragsluitende staten inhouden en op zichzelf geen rechten toekennen aan particulieren waarop zij zich voor nationale, administratieve of gerechtelijke autoriteiten zouden kunnen beroepen zonder dat daarvoor aanvullende interne maatregelen nodig zijn.³¹⁴ Bijgevolg kan een particulier zich dus voor de nationale rechter niet rechtstreeks beroepen op de rechten die uit deze verdragsbepaling voortvloeien.

4.7 Toetsing Belgisch wetgevend kader inzake draagmoederschap aan IVRK

87. Artikel 1 IVRK bepaalt dat het verdrag van toepassing is op kinderen oftewel personen onder de leeftijd van 18 jaar. Bijgevolg moet de nationale wetgeving van de staten die partij zijn bij het IVRK, de rechten uit het IVRK waarborgen voor personen onder de 18 jaar. Dit betekent dat het recht op identiteit gewaarborgd dient te worden, ook voordat de meerderjarigheid wordt bereikt. Bijgevolg moeten kinderen, ook voor ze de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt, beschermd worden door de waarborgen uit het verdrag. Kinderen moeten de mogelijkheid hebben om reeds voor de leeftijd van 18 jaar kennis te verkrijgen over hun herkomst, ontstaansgeschiedenis en opvoedingssituatie om te voldoen aan het recht op identiteit.

88. Het recht om zijn of haar ouders te kennen zoals vervat in artikel 7.1, is van groot belang voor geadopteerde kinderen, kinderen die via kunstmatige bevruchting zijn geboren en kinderen voortkomend uit draagmoederschap.³¹⁵ In veel staten wordt de toegang tot informatie over de biologische ouders echter wettelijk beperkt, zowel wat betreft de beschikbaarheid van gegevens als de leeftijd waarop een kind hierop aanspraak kan maken. De effectieve uitoefening van dit recht

³¹² COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Israel", CRC/C/ISR/CO/2-4, §34; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Uzbekistan", CRC/C/UZB/CO/3-4, §7(h); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Azerbaijan", CRC/C/AZE/CO/3-4, §55(f); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Former Yugoslav Republic of Macedonia", CRC/C/MKD/CO/2, §§34-35 COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Sierra Leone", CRC/C/SLE/CO/2, §46(a); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on China", CRC/C/CHN/CO/2, §53(d); TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 289-290.

³¹³ TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 289-291.

³¹⁴ RvS (11^e k.) 27 februari 2014, 226.576.

³¹⁵ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 11.

hangt af van de mate waarin relevante informatie wordt opgenomen in de geboorteregistratie van het kind en van de wijze waarop deze gegevens toegankelijk worden gemaakt. In tal van landen hebben geadopteerde kinderen tot de leeftijd van 18 jaar geen recht op toegang tot informatie over hun biologische ouders, wat volgens het Comité strijdig is met artikel 7 van het IVRK.³¹⁶ De problematiek is vergelijkbaar in geval van kinderen voortkomend uit draagmoederschap. Het recht op toegang tot informatie over hun biologische ouders beperken, is in dat geval ook in strijd met artikel 7. Het recht op identiteit omvat echter niet enkel het recht om zijn of haar ouders te kennen, maar ook kennis van ontstaansgeschiedenis. Bovendien beschrijft artikel 8 IVRK andere aspecten van recht op identiteit namelijk de aspecten nationaliteit, naam en familierelaties. In geval van draagmoederschap is vooral het aspect familierelaties van belang. De staat dient hierbij maatregelen te nemen om het bijhouden van gedetailleerde gegevens en het bewaren van documenten af te dwingen. Het comité gaf enkele aanbevelingen met betrekking op de maatregelen die staten kunnen nemen (cf. *supra*, nr. 85). De staat dient te voorzien in een effectief geboorteregistratiesysteem waarbij niet enkel het aanmaken noodzakelijk is, maar ook het bijhouden is essentieel om het recht op identiteit van een kind te waarborgen.³¹⁷ De activiteiten van de staat moet de toegang tot deze informatie optimaliseren om gezinshereniging te ondersteunen.³¹⁸ Het Comité is van mening dat kinderen die zijn geadopteerd of geboren via draagmoederschap recht hebben op toegang tot informatie over hun afkomst en de identiteit van hun biologische ouders, evenals hun medische geschiedenis, op de juiste leeftijd en op het juiste ontwikkelingsniveau.³¹⁹ Staten moeten bij dit alles extra maatregelen nemen ten aanzien van jongere kinderen, omdat zij minder in staat zijn hun eigen identiteit te behouden en daardoor meer afhankelijk zijn van staatsbescherming om hun identiteit te waarborgen.

³¹⁶ *Ibid.*

³¹⁷ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Sierra Leone", CRC/C/15/Add.116, §42; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on the combined third and fourth periodic report of Canada, adopted by the Committee at its sixty-first session", CRC/C/CAN/CO/3-4CRC/C/CAN/CO/3-4, §§38-39; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Nicaragua", CRC/C/NIC/CO/4, §45; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Cameroon", CRC/C/CMR/CO/2, §35; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Grenada", CRC/C/GRD/CO/2, §§ 30-31; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Nigeria", CRC/C/NGA/CO/3-4, §§36-37; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Cape Verde", CRC/C/15/Add.168, §§ 33-34; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Paraguay", CRC/C/15/Add.75, §18; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Comoros", CRC/C/15/Add.141, §27; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Djibouti", CRC/C/15/Add.131, §31; TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 288.

³¹⁸ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Australia", CRC/C/15/Add.268, §31.

³¹⁹ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Israel", CRC/C/ISR/CO/2-4, §34; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Uzbekistan", CRC/C/UZB/CO/3-4, §7(h); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Azerbaijan", CRC/C/AZE/CO/3-4, §55(f); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Former Yugoslav Republic of Macedonia", CRC/C/MKD/CO/2, §§34-35; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Sierra Leone", CRC/C/SLE/CO/2, §46(a); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on China", CRC/C/CHN/CO/2, §53(d); TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 289-290.

89. Aangezien het Belgische rechtstelsel geen regelgeving inzake draagmoederschap kent, moeten wensouders opteren voor adoptie om een juridische afstammingsband met het kind tot stand te brengen (cf. *supra*, nr.58). Bijgevolg regelt artikel 368-6 oud BW dit recht in geval van adoptie en dus ook draagmoederschap. Op basis van dit artikel kan men zijn herkomstgegevens achterhalen. Een schriftelijk verzoek tot inzage in de herkomstgegevens, ingediend bij de federale centrale autoriteit door een minderjarige geadopteerde van twaalf jaar of ouder, wordt alleen in behandeling genomen als het medeondertekend is door zijn wettelijke vertegenwoordiger.³²⁰ Indien de wettelijke vertegenwoordiger weigert te ondertekenen, beoordeelt de federale centrale autoriteit de maturiteit van de verzoeker en beslist zij of toegang tot de gegevens wordt verleend. De wettelijke vertegenwoordiger wordt vervolgens op de hoogte gebracht van deze beslissing. Op basis van deze bepaling kan het kind erachter komen wie de geboorteouders zijn, oftewel wie de draagmoeder is, aangezien de draagmoeder in eerste instantie de juridische ouder is van het kind. In Vlaanderen behandelt het afstammingscentrum de vragen van geadopteerden die inzage willen krijgen in hun adoptiedossier, die verdere informatie over zichzelf willen ontvangen of die contact willen opnemen met leden van hun biologische familie.³²¹ De huidige Belgische wetgeving voorziet in de mogelijkheid voor de minderjarige om zijn herkomst te achterhalen. Voor een minderjarige vanaf 12 jaar is dit mogelijk wanneer de wettelijke vertegenwoordiger toestemt of wanneer de federale centrale autoriteit de minderjarige matuur genoeg vindt.³²² Deze mogelijkheid staat open voor kinderen, zoals gedefinieerd in artikel 1 van het IVRK. Het vereiste van een zekere mate van maturiteit dient het belang van het kind, aangezien het kind in staat moet zijn om de situatie en de gevolgen ervan in te schatten. Men voorziet niet louter in een leeftijdsgrens, er wordt een evaluatie gemaakt waarbij het belang van het individuele kind centraal staat in overeenstemming met artikel 3 IVRK. Binnen dit kader voor adoptie werd eveneens voorzien in zowel een systeem voor de bewaring van de gegevens in verband met de herkomst van de adoptant, alsook een systeem voor de toegang tot deze informatie. Dit is in lijn met de verplichtingen die voortvloeien uit zowel artikel 7, als artikel 8 IVRK.

90. In de toekomstige draagmoederschapsregelgeving wil men afstappen van het systeem van adoptie en bijgevolg ook een afstand van het systeem van de toegang en bewaring van de gegevens voor de adoptant (cf. *supra*, nr. 63). Hoewel men afstand neemt, kan er toch inspiratie geput worden uit dit wettelijk kader aangezien dit kader in overeenstemming is met de verplichtingen uit het IVRK. Een regeling in zowel de bewaring van de gegevens omtrent het draagmoederschap, alsook de toegang tot deze gegevens is noodzakelijk voor een effectieve werking van het recht op identiteit voor het kind geboren uit draagmoederschap. Zonder een systeem met betrekking tot bewaring van de gegevens van het draagmoederschap, kan de toegang tot deze gegevens in de praktijk ook geen uitwerking krijgen. Alle noodzakelijke informatie in verband met de draagmoederschapsovereenkomst, eveneens de biologische familie van het kind, kan opgenomen worden in het Vlaams afstammingscentrum. Hierbij kan men de leeftijd voor de toegang tot deze informatie net zo regelen als bij het huidige wetgevend kader van adoptie. Minderjarigen kunnen vanaf 12 jaar de toegang vragen indien de wettelijke vertegenwoordiger toestemt of wanneer de

³²⁰ Art. 368-6 oud BW.

³²¹ Art. 23 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

³²² Art. 368-6 oud BW.

autoriteit de minderjarige matuur genoeg vindt.³²³ Bovendien kan in de toekomstige wetgeving eveneens gekozen worden voor een voorbereidende opleiding betreffende vraagstukken omtrent het recht van identiteit, als voorwaarde voor de goedkeuring van de voorgelegde draagmoederschapsovereenkomst. Op deze wijze kunnen zowel de wensouders als de draagmoeder geïnformeerd worden over het belang van kennis van de ontstaansgeschiedenis en kennis van herkomst voor de identiteitsvorming van het kind.

³²³ Art. 368-6 oud BW.

5 Rechtsvergelijking

91. In dit laatste hoofdstuk wordt getracht een antwoord te formuleren op de subonderzoeksvraag: "Kan de Belgische wetgever inspiratie putten uit de regeling van het recht op identiteit binnen andere rechtsfiguren en andere rechtstelsels voor de creatie van een wetgevend kader m.b.t. de gevolgen van draagmoederschap voor het kind?"

In het kader van het intern rechtsvergelijkend onderzoek wordt de rechtsfiguur 'medisch begeleide voortplanting' geanalyseerd. Daarbij wordt onderzocht op welke wijze het recht op identiteit binnen deze context wordt gewaarborgd en in hoeverre dit als inspiratie kan dienen voor toekomstige wetgeving inzake draagmoederschap.

Daarnaast wordt in het kader van een extern rechtsvergelijkend onderzoek, de regeling van draagmoederschap in het Australische rechtstelsel bestudeerd. De nadruk ligt daarbij op de toegang tot identificerende informatie voor kinderen die geboren zijn uit draagmoederschap en de waarborgen die het Australisch recht biedt ter bescherming van het recht op identiteit. Tot slot wordt geanalyseerd op welke manier de Australische regelgeving een inspiratiebron kan zijn voor de toekomstige Belgische regelgeving inzake draagmoederschap.

5.1 Interne rechtsvergelijking: Medisch begeleide voortplanting

5.1.1 MBV-wet

92. Op 27 juli 2007 is de Wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en gameten in werking getreden.³²⁴ De MBV-wet beschrijft medisch begeleide voortplanting als de uitvoering, overeenkomstig een geheel van nadere regels en voorwaarden voor de toepassing van nieuwe medische technieken van begeleide voortplanting, van hetzij een kunstmatige inseminatie, hetzij een van de in vitro fertilisatietechnieken, dit wil zeggen technieken waarbij op een gegeven ogenblik een eikel en/of een embryo worden behandeld.³²⁵ Een medisch begeleide vruchtbaarheidsbehandeling kan gepaard gaan met donormateriaal, meer bepaald zaadcellen, eicellen of embryo's van een derde partij.³²⁶ De bij hoogtechnologisch draagmoederschap aangewende technieken vallen in principe onder de werkingssfeer van de MBV-wet.³²⁷ Draagmoederschap is echter een fertiliteitsbehandeling die niet uitdrukkelijk geregeld is in deze wet.³²⁸ Uit de bepalingen die correcties aanbrengen aan de gewone

³²⁴ Wet 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, *BS* 17 juli 2007.

³²⁵ Art. 2, a) MBV-wet.

³²⁶ DECORTE E., *Recht op kennis van afstammingsinformatie bij medisch begeleide voortplanting*, die Keure, 2022, 1.

³²⁷ PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentie, 2014, 16; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Intersentie, 2019, 435; SENAËVE P., VERSCHELDEN G., SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentie 2007, 304.

³²⁸ Wetsvoorstel houdende de zwangerschap van anderen, KAMER, 2023-2024, 22 augustus 2024, nr. 0134/001, 3; PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentie, 2014, 16; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Intersentie, 2019, 435; SENAËVE P., VERSCHELDEN G., SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentie 2007, 304.

regels inzake afstamming blijkt dat draagmoederschap niet wordt geregeld binnen de wet.³²⁹ Volgens deze regels is de ontvangster van een embryo of van gameten steeds de wensouder, terwijl de draagmoeder niet de wensouder is van het kind.³³⁰ Binnen de rechtsleer heerst er verdeeldheid over de toepasselijkheid van de MBV-wet op draagmoederschap. Enerzijds wordt betoogd dat, hoewel draagmoederschap zelf niet uitdrukkelijk geregeld wordt in MBV-wet, blijven de bepalingen uit deze wet toch van toepassing wanneer in het kader van draagmoederschap gebruik wordt gemaakt van de technieken die door de wet worden gereguleerd.³³¹ De MBV-wet heeft namelijk een ruime draagwijdte en is van toepassing op alle in de wet benoemde medische voortplantingsactiviteiten.³³² Bovendien bevat de wet geen bepaling waaruit expliciet kan worden afgeleid dat de wet niet van toepassing zou zijn op draagmoederschap.³³³ Anderzijds stelt SOSSON dat de MBV-wet niet van toepassing is op medisch begeleide voortplantingstechnieken ter uitvoering van een draagmoederschapsovereenkomst omwille van de finaliteit van de wet.³³⁴ Naar mijn oordeel impliceert een letterlijk lezing van de wettekst dat de MBV-wet wel degelijk van toepassing is in gevallen van draagmoederschap waarbij gebruik wordt gemaakt van medisch begeleide voortplantingstechnieken. De MBV-wet heeft namelijk een ruime reikwijdte en reguleert het gebruik van dergelijke technieken ongeacht de context waarin de technieken gebruikt worden. In dat opzicht lijkt een onderscheid op basis van de finaliteit van de behandeling niet onderbouwd, aangezien de techniek ongewijzigd blijft. Bijgevolg zijn de relevante principes uit de MBV-wet ook van toepassing op draagmoederschap.

93. Binnen de MBV-wet geldt het principe van de donoranonimiteit.³³⁵ Het fertiliteitscentrum moet de anonimiteit van zowel gameet- als embryodonoren waarborgen door alle gegevens die zouden kunnen leiden tot hun identificatie, ontoegankelijk te maken.³³⁶ Een donorkind is niet altijd op de hoogte van de wijze waarop het verwekt is. De wet voorziet geen verplichting voor ouders of de staat om het kind hierover in te lichten.³³⁷ Ook voor de donor is er geen mogelijkheid om informatie te verkrijgen over het kind en de wensouders.³³⁸

³²⁹ WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAËVE P., VERSCHELDEN G., SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 304.

³³⁰ *Parl. St.* Senaat, nr. 3-1440/9, Verslag namens de commissie voor de sociale aangelegenheden, 126; WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAËVE P., VERSCHELDEN G., SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 304.

³³¹ WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAËVE P., VERSCHELDEN G., SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 303.

³³² *Ibid.*

³³³ GENICOT G., "La maîtrise du début de la vie: la loi du 6 juillet 2007 relative à la procréation médicalement assistée", *JT* 2009, (17) 23; LELEU Y.-H., "Du droit au respect de l'intégrité physique à la maîtrise du corps: le droit de la personnalité comme vecteur d'autodétermination" in RENCHON J.-L. (ed.), *Les droits de la personnalité*, Bruylant, 2009, (25) 54-55.

³³⁴ SOSSON J., "Le droit de la filiation nouveau est arrivé!", *JT* 2007, (391) 391; WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAËVE P., VERSCHELDEN G., SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, (287) 303.

³³⁵ Art. 28 MBV-wet; VANDERHULST V., "Medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap" in DEWALLENS F. en VANDERHULST V. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume III*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (31) 116.

³³⁶ DECORTE E., *Recht op kennis van afstammingsinformatie bij medisch begeleide voortplanting*, die Keure, 2022, 139; art. 57 MBV-wet; WUYTS T., "Het recht op identiteit in de Belgische rechtsorde", *T.Fam.* 2015, (60) 64.

³³⁷ DECORTE E., *Recht op kennis van afstammingsinformatie bij medisch begeleide voortplanting*, die Keure, 2022, 140; FEUILLET-LIGER B., ORFALI K., CALLUS T., *Who is my Genetic Parent? Donor Anonymity and Assisted Reproduction: a Cross-Cultural Perspective*, Bruylant, 2011, 130.

³³⁸ VANDERHULST V., "Medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap" in DEWALLENS F. en V. VANDERHULST V. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, 114; VERSCHELDEN G., *Afstamming*, Kluwer België, 2004, 640.

94. De anonimiteit van de donor is echter nuanceerbaar (cf. *infra*, nr. 98).³³⁹ De eerste nuance is te vinden in artikel 57 MBV-wet. Dit artikel bepaalt dat een niet-anonieme donatie is toegestaan wanneer deze berust op de toestemming van de donor en de ontvangers. De tweede nuance is dat de gegevens van de donor, voor zover de gezondheid van de persoon die verwekt is door de inseminatie met gameten dit vereist, aan diens huisarts of aan die van de ontvangster van de gameten of het paar dat de gameten ontvangt, worden meegedeeld.³⁴⁰ Bovendien is er geen wetgeving die ouders verplicht aan hun kind te onthullen dat hij of zij het product is van medisch begeleide voortplanting.³⁴¹ Het kind is dus afhankelijk van de ouders om kennis te verkrijgen over zijn ontstaansgeschiedenis.

5.1.2 Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank

95. Op 1 januari 2020 trad het Vlaams decreet van 26 april 2019, dat voorziet in de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank, officieel in werking.³⁴² Het afstammingscentrum is een onafhankelijk centrum waarbij iedereen met vragen over zijn of haar afstamming, terecht kan. Het centrum heeft een geïntegreerde werking, waarbij het onderzoek koppelt aan informatie, begeleiding en sensibilisering.³⁴³ Hieraan is ook een DNA-databank gekoppeld, waarin kinderen die op zoek zijn naar hun biologische of genetische ouders, evenals ouders die hun biologische of genetische kinderen willen vinden, een DNA-staal kunnen achterlaten.³⁴⁴ Zowel de werking van het afstammingscentrum als die van de DNA-databank is volledig gebaseerd op de vrije wil van de gebruikers, die zich vrijwillig aanmelden voor deze diensten.³⁴⁵

96. Het afstammingscentrum heeft drie opdrachten: informeren, onderzoeken en begeleiden.³⁴⁶ Het centrum heeft een ruime informatieopdracht, iedereen die informatie wil over zijn of haar afstamming kan rechtstreeks bij het centrum terecht.³⁴⁷ Er is geen minimumleeftijd voor deze vraag. Indien het afstammingscentrum geen antwoord heeft op een vraag, reikt het centrum informatie aan over de partners waarmee er een samenwerkingsverband werd afgesloten. Ook wordt er dan informatie geboden over gespecialiseerde hulp.

³³⁹ NYS H., WUYTS T., "De wet betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten", *RW* 2007-08, (762) 772; DECORTE E., *Recht op kennis van afstammingsinformatie bij medisch begeleide voortplanting*, die Keure, 2022, 143.

³⁴⁰ Art. 65 MBV-wet.

³⁴¹ MATHIEU G., "La place du donneur d'engendrement" in FULCHIRON H., SOSSON, J. (eds.), *Parenté, Filiation, Origine*, Bruylant, 2013, (135) 138.

³⁴² Art. 51 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

³⁴³ Art. 3 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

³⁴⁴ DECORTE E., "De zoektocht naar roots: het decreet van 26 april 2019 houdende oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank", *RW* 2020-21/14, (522) 522; DECORTE E., *Recht op kennis van afstammingsinformatie bij medisch begeleide voortplanting*, die Keure, 2022, 152; RYNGAERT J., "Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank: een bescheiden maar belangrijke stap vooruit vanuit kinderrechtenperspectief", *T.Fam.* 2019, (110) 110-111; VANDERKERCKHOVE A., "Le centre de filiation en Flandre et le droit fondamental de connaître ses origines", *J.D.J.*, 2024/5, (22) 22.

³⁴⁵ *Ibid.*

³⁴⁶ DECORTE E., "De zoektocht naar roots: het decreet van 26 april 2019 houdende oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank", *RW* 2020-21/14, (522) 525.

³⁴⁷ DECORTE E., "De zoektocht naar roots: het decreet van 26 april 2019 houdende oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank", *RW* 2020-21/14, (522) 525-526.

De tweede opdracht is de onderzoeksoopdracht.³⁴⁸ Het afstammingscentrum biedt concrete ondersteuning voor het zoeken naar genetische verwanten aan de geadopteerde, vondelingen, afstandouders, donoren en donorkinderen. Voor donoren en donorkinderen maakt het afstammingscentrum gebruik van een DNA-onderzoek. Het afstammingscentrum beschikt over de mogelijkheid om DNA-stalen af te nemen.³⁴⁹ Die stalen worden gebruikt voor de opmaak van een DNA-profiel. De staalafname staat steeds onder toezicht van een medewerker van het afstammingscentrum. Iedere gebruiker vanaf twaalf jaar heeft het recht om een DNA-staal te laten afnemen. Over het verzoek tot DNA-afname van een minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar nog niet heeft bereikt, beslist het afstammingscentrum na de minderjarige te hebben gehoord. Het houdt daarbij rekening met de maturiteit van de min-twaalfjarige. Het afstaan van dit DNA kan pas nadat de gebruiker zijn uitdrukkelijke en geïnformeerde, schriftelijke toestemming heeft verleend.³⁵⁰ Iedere minderjarige kan zelfstandig vanaf de leeftijd van twaalf jaar zijn geïnformeerde toestemming voor de afname van een DNA-staal verlenen. Voor de afname van een DNA-staal van een minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar nog niet heeft bereikt, is ook de uitdrukkelijke en geïnformeerde, schriftelijke toestemming van een wettelijk vertegenwoordiger vereist.

Voor de opmaak van het DNA-profiel ontvangt het centrum voor menselijke erfelijkheid van het afstammingscentrum gepseudonimiseerde DNA-stalen die zijn gekoppeld aan het unieke identificatienummer.³⁵¹ De DNA-profielen worden in de DNA-databank bij het centrum voor menselijke erfelijkheid opgeslagen onder het voormelde unieke identificatienummer. Het centrum voor menselijke erfelijkheid vernietigt de DNA-stalen zodra een DNA-profiel behoorlijk kan worden bepaald met het oog op identificatie. Als uit de matching van DNA-profielen de genetische verwantschap tussen twee of meer gebruikers wordt vastgesteld, brengt het centrum voor menselijke erfelijkheid het afstammingscentrum daarvan op de hoogte.³⁵² Het afstammingscentrum brengt op haar beurt de betrokkenen daarvan op de hoogte, voor zover die verwantschap strekt tot maximaal de eerste graad.³⁵³ Deze beperking tot de eerste graad is omwille van de overweging dat het decreet de federale regels en bevoegdheden niet mag doorkruisen.³⁵⁴

Tot slot heeft het afstammingscentrum nog een begeleidingsopdracht.³⁵⁵ Het afstammingscentrum zorgt gedurende het hele proces voor de begeleiding en psychosociale ondersteuning van iedere gebruiker bij elke afstammings- en zoekvraag naar genetische verwanten, zowel bij gebrek aan een match, bij een positieve match in de DNA-databank als bij inzage in een adoptiedossier.³⁵⁶

³⁴⁸ DECORTE E., "De zoektocht naar roots: het decreet van 26 april 2019 houdende oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank", *RW* 2020-21/14, (522) 526-532.

³⁴⁹ Art. 15 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

³⁵⁰ Art. 16 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

³⁵¹ Art. 18 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

³⁵² Art. 21 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

³⁵³ Art. 24 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

³⁵⁴ DECORTE E., "De zoektocht naar roots: het decreet van 26 april 2019 houdende oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank", *RW* 2020-21/14, (522) 529.

³⁵⁵ DECORTE E., "De zoektocht naar roots: het decreet van 26 april 2019 houdende oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank", *RW* 2020-21/14, (522) 532.

³⁵⁶ Art. 27 Decreet Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank.

5.1.3 Recht op identiteit

97. Het Kinderrechtencommissariaat vond de absolute anonimiteit die de huidige MBV-wet hanteert in strijd met het IVRK.³⁵⁷ Regelgeving moet minimaal voorzien in de verzameling van identiteitsgegevens en moet aan het kind de mogelijkheid bieden om deze gegevens te raadplegen. Bij weigering tot toegang tot deze gegevens door de andere betrokkenen moet een onafhankelijke instantie de vraag tot kennisname kunnen beoordelen en de belangen afwegen.

98. Het Grondwettelijk Hof heeft de regeling in de MBV-wet omtrent de absolute donoranonimiteit ongrondwettig verklaard.³⁵⁸ De strafbepaling bij schending van het medisch beroepsgeheim en de wettelijke verplichting voor Belgische fertiliteitscentra om alle identificerende gegevens van de donor ontoegankelijk te maken uit artikel 57 MBV-wet, zijn in strijd bevonden met het recht van het donorkind op eerbiediging van zijn privé- en gezinsleven.³⁵⁹ De wetgever heeft geen billijk evenwicht gecreëerd tussen de betrokken belangen, maar heeft de belangen van de donor absoluut voorrang gegeven, ten koste van die van het verwekte kind.³⁶⁰ Om de vastgestelde ongrondwettigheid te corrigeren, moet de wetgever een evenwicht vinden tussen de concurrerende belangen van het individu en de samenleving als geheel.³⁶¹ Daarbij spelen niet alleen de belangen van het verwekte kind een rol, maar ook die van de gametendonoren, die mochten vertrouwen op de anonimiteitsregel tijdens hun donatie. Het Grondwettelijk Hof bepaalt dat de gevolgen van de ongrondwettige bepalingen behouden blijven tot de invoering van nieuwe wetgeving, met een absolute deadline op 30 juni 2027.

99. Er zijn in afwachting van de nieuwe wetgeving al verschillende procedures aangespannen voor de Belgische rechtbanken.³⁶² Zo werd het UZ Gent door de rechtbank van eerste aanleg veroordeeld tot het vrijgeven van niet-identificerende donorgegevens aan een donorkind.³⁶³ De familierechtbank Brugge heeft al twee maal een gerechtsdeskundige aangesteld om een vergelijkend DNA-onderzoek uit te voeren, met een dwangsom van 1.500 euro per dag bij niet-medewerking.³⁶⁴ Op basis van een grondige belangenafweging werd in die zaken geoordeeld dat het recht van het donorkind op duidelijkheid over zijn biologische afstamming zwaarder weegt dan het recht van de donor op privacy en anonimiteit.

Deze rechtspraak dateert evenwel van voor de uitspraak van het Grondwettelijk Hof op 26 september 2024. Het hof heeft geoordeeld dat de gevolgen van artikel 57 van de MBV-wet, ondanks de

³⁵⁷ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies Anoniem donorschap. Het recht van het kind om zijn ouders te kennen, 10 februari 2006, nr. 2005-2006/5, 11.

³⁵⁸ GwH 26 september 2024, 102/2024, ECLI:BE:GHCC:2024:ARR.102.

³⁵⁹ VERSCHELDEN G., "Grondwettelijk Hof relativeert donoranonimiteit (noot onder GwH 26 september 2024, 102/2024)", *Juristenkrant* 2024, (6) 6.; GwH 26 september 2024, 102/2024, ECLI:BE:GHCC:2024:ARR.102

³⁶⁰ GwH 26 september 2024, 102/2024, ECLI:BE:GHCC:2024:ARR.102.

³⁶¹ VERSCHELDEN G., "Grondwettelijk Hof relativeert donoranonimiteit (noot onder GwH 26 september 2024, 102/2024)", *Juristenkrant* 2024, (6) 6-7.

³⁶² VERSCHELDEN G., "Grondwettelijk Hof relativeert donoranonimiteit (noot onder GwH 26 september 2024, 102/2024)", *Juristenkrant* 2024, (6) 6-7.

³⁶³ Rb. Oost-Vlaanderen (afd. Gent) (1ste k.) 19 september 2022, 21/1032/A, onuitg; VERSCHELDEN G., "Grondwettelijk Hof relativeert donoranonimiteit (noot onder GwH 26 september 2024, 102/2024)", *Juristenkrant* 2024, (6) 6-7.

³⁶⁴ Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 23 juni 2023, *T.Fam.* 2024, 220.; Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 10 mei 2024, *T.Fam.* 2024, 224, noot DECORTE E.; VERSCHELDEN G., "Grondwettelijk Hof relativeert donoranonimiteit (noot onder GwH 26 september 2024, 102/2024)", *Juristenkrant* 2024, (6) 6-7.

vastgestelde ongrondwettigheid, voorlopig gehandhaafd blijven.³⁶⁵ Dit betekent dat de schending van het beroepsgeheim in deze context strafbaar blijft tot uiterlijk 30 juni 2027. Tegelijk geldt dat de ongrondwettig verklaarde bepalingen enkel betrekking hebben op de anonimiteit van de donor en uitsluitend gericht zijn op fertiliteitscentra en hun personeel.³⁶⁶ VERSCHELDEN is van mening dat magistraten intussen nog steeds, op verzoek van een donorkind, een fertiliteitscentrum verplichten om niet-identificerende gegevens vrij te geven. Ook het bevel tot een DNA-onderzoek om te verifiëren of een gevonden donor daadwerkelijk de biologische vader is, blijft een optie. Rechters ondermijnen hiermee niet de tijdelijke verplichting voor fertiliteitscentra om identificerende donorgegevens ontoegankelijk te houden.

100. In het nieuwe federaal regeerakkoord wordt erkend dat het kennen van de afkomst belangrijk kan zijn voor de identiteitsvorming van donorkinderen.³⁶⁷ Omwille van die reden wordt voor de toekomst de anonimiteit van zowel sperma- als eiceldonoren afgeschaft. Voor de donaties uit het verleden wordt er conform het arrest van het Grondwettelijk Hof een overgangsmaatregel met een billijk evenwicht tussen donorkinderen, wensouders en donoren gezocht.

5.1.4 Rechtsvergelijking draagmoederschap

101. Indien er bij draagmoederschap gebruik wordt gemaakt van de medisch begeleide voortplantingstechnieken uit de MBV-wet, is deze wet ook van toepassing op draagmoederschap (cf. *supra*, nr. 92). Hieruit volgt dat de bepalingen uit de wet ook van toepassing zijn op draagmoederschap. Bijgevolg is ook het principe van de donoranonimiteit van de embryo of gametendonor uit artikel 28, van toepassing. Op basis van dit principe kan het kind geboren uit draagmoederschap geen identificerende, alsook geen niet-identificerende informatie verkrijgen van de donor. Het Grondwettelijk Hof heeft deze regeling in de MBV-wet echter ongrondwettig verklaard (cf. *supra*, nr. 98). In de toekomst zal anonimiteit van zowel sperma- als eiceldonoren afgeschaft worden (cf. *supra*, nr. 100), tot die tijd kan de rechtbank op verzoek van het kind, een fertiliteitscentrum verplichten om niet-identificerende gegevens vrij te geven (cf. *supra*, nr. 99). Kinderen geboren uit draagmoederschap kunnen tot op heden eveneens beroep doen op de rechten die voortkomen uit de adoptie (cf. *supra*, nr. 60), de donorkinderen kunnen zich echter niet beroepen op deze waarborgen.

102. Het Vlaams afstammingscentrum staat open voor iedereen met vragen omtrent de afstamming (cf. *supra*, nr. 95). Het afstammingscentrum staat niet enkel open voor donorkinderen met vragen omtrent hun afstamming. Het staat dus ook open voor geadopteerde kinderen, waaronder op dit moment ook kinderen geboren uit draagmoederschap toebehoren. Aangezien het afstammingscentrum openstaat voor iedereen met vragen omtrent de afstamming, zal het in de toekomst ook openstaan voor kinderen geboren uit draagmoederschap, wanneer zij niet meer

³⁶⁵ GwH 26 september 2024, 102/2024, ECLI:BE:GHCC:2024:ARR.102.

³⁶⁶ VERSCHELDEN G., "Grondwettelijk Hof relativeert donoranonimiteit (noot onder GwH 26 september 2024, 102/2024)", *Juristenkrant* 2024, (6) 6-7.

³⁶⁷ FEDERALE REGERING, Federaal regeerakkoord 2025-2029, 31 januari 2025, https://www.belgium.be/sites/default/files/resources/publication/files/Regeerakkoord-Bart_De_Wever_nl.pdf, 125.

behoren tot de groep geadopteerde kinderen. Een afzonderlijke uitwerking over de opslag en toegang tot gegevens is evenwel noodzakelijk aangezien het bij kinderen geboren uit draagmoederschap vaak gaat over verschillende partijen. Voor hen is het niet enkel noodzakelijk om zijn of haar genetische ouders te kennen, maar ook de draagmoeder. Aangezien enkel hoogtechnologisch draagmoederschap toegelaten zal zijn, is er steeds sprake van medisch begeleide voortplantingstechnieken en zal de draagmoeder bovendien niet de genetische ouder zijn (cf. *supra*, nr. 63).

5.2 Externe rechtsvergelijking: Australië

5.2.1 Staatstructuur Australië

103. Australië ontstond in 1901 als federale staat na de eenmaking van zes voormalige Britse kolonies, die zichzelf al grotendeels autonoom bestuurden.³⁶⁸ De wil om een gezamenlijke defensie op te richten en een eengemaakte economische ruimte te creëren lag aan de basis van de eenmaking.³⁶⁹ Er werd een federale overheid opgericht, de Commonwealth, terwijl aan de staten de residuaire bevoegdheden toekomen. De staten zijn de volgende: New South Wales, Queensland, Tasmania, Victoria, Western Australia en South Australia.³⁷⁰ Verder zijn er ook twee territoria namelijk Northern Territory en Australian Capital Territory. Australië is een common law stelsel.³⁷¹ Common law wordt door rechters per geval ontwikkeld, voortbouwend op het precedent en de interpretatie van eerdere gerechtelijke uitspraken.³⁷² Geschreven wetten kunnen worden gemaakt over zaken die niet door jurisprudentie worden gedekt of met de bedoeling om jurisprudentie te vervangen.³⁷³

5.2.2 Draagmoederschap in Australië

104. Draagmoederschap wordt in Australië omschreven als een reproductieve praktijk waarbij een vrouw (de draagmoeder) het kind draagt van een andere vrouw (de opdrachtgevende moeder) met als enige doel het kind over te dragen aan de 'opdrachtgevende ouders' zodra het geboren is.³⁷⁴ De relatie van de draagmoeder met het kind is genetisch wanneer zij de onbevuchte eikel of het embryo levert. Gestational surrogacy verwijst naar de situatie waarin het genetisch materiaal wordt geleverd door de wensouders en de zwangerschap tot stand komt door in-vitrofertilisatieprocedures.

105. In Australië is er geen uniforme wet inzake draagmoederschap.³⁷⁵ De regulerende taken en bevoegdheden zijn tussen de staten en het Commonwealth verdeeld en de relevante wetten

³⁶⁸ SOTTIAUX S., ROCHTUS A., *De defederalisatie van justitie*, Intersentia, 2023, 286.

³⁶⁹ SOTTIAUX S., ROCHTUS A., *De defederalisatie van justitie*, Intersentia, 2023, 287.

³⁷⁰ Commonwealth of Australia Constitution Act 1900.

³⁷¹ PARLEMENT OF AUSTRALIA, "Basic legal expressions", https://www.aph.gov.au/About_Parliament/House_of_Representatives/Powers_practice_and_procedure/00_-_Infosheets/Infosheet_23_-_Basic_legal_expressions (geraadpleegd 12 mei 2025).

³⁷² *Ibid.*

³⁷³ *Ibid.*

³⁷⁴ MANN T., *Australian Law Dictionary*, Oxford University Press, 2017; NEWMAN J.E., KOTEVSKI D.P., PAUL R.C. en CHAMBERS G.M., *Assisted reproductive technology in Australia and New Zealand 2022*, UNSW, 2024, 45.

³⁷⁵ PLATER D., THOMPSON M., MOULDS S., WILLIAMS J., BRUNACCI A., "Surrogacy: A Legislative Framework: A Review of Part 2B of the Family Relationships Act 1975", *South Australian Law Reform Institute* 2018, 46; House of Representatives Standing Committee on Social Policy and Legal Affairs, Parliament of Australia, Inquiry into the Regulatory and Legislative Aspects of International and Domestic Surrogacy Arrangements (April 2016) 6. [1.20]; WILLMOTT L., "Surrogacy: ART's forgotten child", Sydney, UDW 2006, (227) 229.

verschillen van staat tot staat.³⁷⁶ Het Commonwealth heeft geen grondwettelijke bevoegdheid om wetten te maken over draagmoederschap, dus de wetgevende bevoegdheid op dit gebied blijft bij de staten.³⁷⁷ Er is dus geen uniforme regelgeving in heel Australië. Alle staten beschikken over draagmoederschapswetgeving.³⁷⁸ Het Northern Territory nam zeer recent in 2022, als laatste staat, draagmoederschapswetgeving aan.³⁷⁹ Altruïstisch draagmoederschap is legaal in alle staten en territoria van Australië maar de wetten omtrent draagmoederschap verschillen sterk tussen deze rechtsgebieden.³⁸⁰ Commercieel draagmoederschap daarentegen is verboden in alle staten en territoria en onderworpen aan sancties die worden beschreven in de respectievelijke wetgeving.³⁸¹ De belangrijkste verschillen tussen de draagmoederschapswetgeving in de verschillende staten zijn onder andere de toegang tot draagmoederschap voor homoseksuele koppels en alleenstaanden, de vraag of de wensouders goedkeuring moeten krijgen van een aangewezen wetgevend orgaan en beperkingen met betrekking tot de bijdrage van genetisch materiaal aan het draagmoederschap.³⁸² Er is één belangrijke gelijkenis tussen alle draagmoederschapswetgevingen. Elke staat hanteert het systeem waarbij de draagmoeder de juridische moeder is van het kind. Het juridisch ouderschap wordt dan na de geboorte aan de hand van een parentage order overgedragen naar de wensouder(s).

5.2.2.1 Australian Capital Territory

106. De Parentage act 2004 regelt de draagmoederschapswetgeving binnen het Australian Capital Territory. In het Australian Capital Territory is de draagmoeder de juridische ouder van het kind.³⁸³ Een kind dat wordt geboren terwijl de persoon getrouwd is of een civiele unie of civiel partnerschap heeft, wordt verondersteld een kind te zijn van de persoon en de echtgeno(o)t(e), civiele uniepartner of civiele partner van de persoon.³⁸⁴ De draagmoeder en haar partner blijven de juridische ouders van het kind geboren uit draagmoederschap. Indien er sprake is van gametendonatie door de wensouders, wordt de donor onweerlegbaar verondersteld niet de ouder te zijn van enig kind dat als

³⁷⁶ PLATER D., THOMPSON M., MOULDS S., WILLIAMS J., BRUNACCI A., "Surrogacy: A Legislative Framework: A Review of Part 2B of the Family Relationships Act 1975", *South Australian Law Reform Institute* 2018, 46; House of Representatives Standing Committee on Social Policy and Legal Affairs, Parliament of Australia, Inquiry into the Regulatory and Legislative Aspects of International and Domestic Surrogacy Arrangements (April 2016) 6 [1.20]; MILLBANK J., "The New Surrogacy Parentage Laws in Australia: Cautious Regulation or '25 Brick Walls'?", *Melbourne University Law Review* 2011, (165) 166-167; MORGAN D., LEE R., "Assisted Conception in Common Law Jurisdictions" in MEULDERS-KLEIN M.-Th., DEECH R., VLAARDINGERBROEK P. (eds.), *Biomedicine, the Family and Human Rights*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, 503; LLEWELLYN S., "Surrogacy law reform in South Australia: are surrogacy registers new way forward in Australia", *University of Tasmania Law Review* 2015, (130) 131.

³⁷⁷ BROWN C., WILLMOTT L., WHITE B., "Surrogacy in Queensland: should altruism be a crime?", *Bond Law Review* 2008, (1) 4.

³⁷⁸ LLEWELLYN S., "Surrogacy law reform in South Australia: are surrogacy registers new way forward in Australia", *University of Tasmania Law Review* 2015, (130) 130; PLATER D., THOMPSON M., MOULDS S., WILLIAMS J., BRUNACCI A., "Surrogacy: A Legislative Framework: A Review of Part 2B of the Family Relationships Act 1975", *South Australian Law Reform Institute* 2018, 46; The parlement of the commonwealth of Australia Inquiry into the regulatory and legislative aspects of international and domestic surrogacy arrangements , 2016, https://humanrights.gov.au/sites/default/files/20160217_AHRC_SurrogacySubmission.pdf (geraadpleegd 12 mei 2025).

³⁷⁹ Surrogacy act 2022 (NT).

³⁸⁰ *Ibid.*

³⁸¹ LLEWELLYN S., "Surrogacy law reform in South Australia: are surrogacy registers new way forward in Australia", *University of Tasmania Law Review* 2015, (130) 130-131.

³⁸² PAGE S., HARLAND A., "Tiptoe through the minefield: A State by State comparison of surrogacy laws in Australia", *Family Law Review* 2011, (198) 198; LLEWELLYN S., "Surrogacy law reform in South Australia: are surrogacy registers new way forward in Australia", *University of Tasmania Law Review* 2015, (130) 131.

³⁸³ Parentage Act 2004 (ACT) s 11 (2).

³⁸⁴ Parentage Act 2004 (ACT) s 7 (1).

gevolg van de zwangerschap wordt geboren.³⁸⁵ De wensouders kunnen echter wel het juridisch ouderschap verkrijgen aan de hand van een parentage order.³⁸⁶ Het verzoek voor een parentage order kan ten vroegste bij de rechtbank worden ingediend nadat het kind ten minste 4 weken oud is en ten laatste voor het kind 6 maanden oud is.³⁸⁷ Het verzoek kan ook ingediend worden buiten deze termijn wanneer het Supreme Court op redelijke gronden overtuigd is dat uitzonderlijke omstandigheden rechtvaardigen dat de rechtbank over de aanvraag beslist.³⁸⁸ Sectie 28 H bepaalt dat het uitvaardigen van een parentage order steeds in het belang van het kind moet zijn.³⁸⁹

107. De draagmoederschapsovereenkomst moet in schriftelijke vorm worden opgesteld.³⁹⁰ De partijen bij deze overeenkomst zijn de draagmoeder, de wensouders en indien van toepassing, de partner van de draagmoeder.³⁹¹ Alle betrokken partijen dienen voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst juridisch advies te hebben ingewonnen.³⁹² Zowel de draagmoeder als elke wensouder die partij is bij de overeenkomst, moet op het moment van het aangaan van de overeenkomst ten minste 18 jaar oud zijn.³⁹³ Voor draagmoeders jonger dan 25 jaar geldt een bijkomende voorwaarde: zij mogen slechts een draagmoederschapsovereenkomst sluiten indien zij voorafgaandelijk advies hebben gekregen over de inhoud van de overeenkomst en de sociale en psychologische implicaties ervan en indien de adviseur heeft vastgesteld dat zij voldoende maturiteit bezit om de draagmoederschapsovereenkomst en de gevolgen ervan ten volle te begrijpen.³⁹⁴ Daarnaast behoudt de draagmoeder tijdens de zwangerschap en bevalling dezelfde rechten als elke andere zwangere vrouw met betrekking tot de wijze waarop zij haar zwangerschap en bevalling wenst te laten verlopen.³⁹⁵ De draagmoederschapsovereenkomst is noodzakelijk voor het aanvragen van een parentage order³⁹⁶, maar is verder niet afdwingbaar.³⁹⁷

108. In de Australian Capital Territory vinden we de regeling omtrent de toegang tot informatie over het draagmoederschap terug in de adoptiewetgeving, namelijk de Adoption Act 1993.³⁹⁸ Dit wordt bepaald door sectie 29 van de parentage act 2004. De bepalingen van de Adoption Act 1993 die van toepassing zijn op draagmoederschap, zijn de volgende: sectie 43 (Algemene werking) behalve subsecties (1) (c) en (2), sectie 44 (Vervreemding van eigendom), artikel 47 (Verdeling van eigendom door trustee of persoonlijke vertegenwoordiger), sectie 48 (legaat bij testament aan niet-vastgestelde geadopteerde persoon), sectie 49 (Schenken tussen levenden), sectie 60 (Vertrouwelijkheid van dossiers) behalve onderafdeling (1) (a), sectie 62 (3) (Verstrekken van

³⁸⁵ Parentage Act 2004 (ACT) s 11 (3), (4).

³⁸⁶ Parentage Act 2004 (ACT) s, 28F; Supreme court of the Australian Capital Territory 22 maart 2024, SC 48.

³⁸⁷ Parentage Act 2004 (ACT) s 28G (3).

³⁸⁸ Parentage Act 2004 (ACT) s 28G (4).

³⁸⁹ Supreme Court of the Australian Capital Territory 22 maart 2024, SC 48; Supreme Court of the Australian Capital Territory 15 juli 2015, SC 198; Supreme Court of the Australian Capital Territory 1 december 2023, SC 479; Supreme Court of the Australian Capital Territory 18 september 2023, SC 267.

³⁹⁰ Parentage Act 2004 (ACT) s 26.

³⁹¹ Parentage Act 2004 (ACT) s 27.

³⁹² Parentage Act 2004 (ACT) s 28.

³⁹³ Parentage Act 2004 (ACT) ss 28B, 28C (1).

³⁹⁴ Parentage Act 2004 (ACT) s 28C (2).

³⁹⁵ Parentage Act 2004 (ACT) s 28E.

³⁹⁶ Parentage Act 2004 (ACT) s 28F.

³⁹⁷ Parentage Act 2004 (ACT) s 31.

³⁹⁸ ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 28.

informatie) en afdeling 5.3 (Identificerende informatie) met uitzondering van de afdelingen 70, 71, 77, 78 en 79.³⁹⁹

109. Op basis van sectie 66 van de Adoption Act 1993 heeft het kind voortkomend uit draagmoederschap recht op identificerende informatie. Identificerende informatie betekent een kopie van of een uittreksel uit een geboorte-registerinschrijving met betrekking tot de geadopteerde persoon of informatie waaruit een geboorteouder, een bloedverwant of de geadopteerde persoon kan worden geïdentificeerd (met uitzondering van informatie die bestaat uit het adres van een woonplaats).⁴⁰⁰ Aangezien sectie 66 van toepassing is voor draagmoederschap op basis van sectie 29 van de parentage act 2004, kan geadopteerde persoon gelezen worden als de persoon voortkomend uit draagmoederschap. De aanvraag van deze informatie moet, ingeval de gevraagde informatie bestaat uit een kopie of een uittreksel van een inschrijving in het geboorteregister, gebeuren bij de registrar-general.⁴⁰¹ In alle andere gevallen moet de aanvraag gebeuren bij de director-general.

De persoon die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt, heeft geen recht op identificerende informatie, tenzij schriftelijke goedkeuring is verkregen van elke wensouder en elke geboorteouder oftewel de draagmoeder en haar echtgenoot.⁴⁰² Op basis van de huidige wetgeving van het Australian Capital Territory heeft een kind voortkomend uit draagmoederschap, geen recht op identificerende informatie, tenzij men de goedkeuring heeft van zowel de geboorteouders als de wensouders.

5.2.2.2 Western Australia

110. Draagmoederschap wordt in Western Australia geregeld in de Surrogacy Act 2008. De draagouders zijn de wettelijke ouders in Western Australia. De Surrogacy Act 2008 voorziet in een parentage order waardoor de wensouders ook de juridische ouders van het kind kunnen worden.⁴⁰³ Het verzoek voor een parentage order kan pas bij de rechtbank worden ingediend nadat een periode van 28 dagen is verstreken sinds de dag waarop het kind is geboren.⁴⁰⁴ Het verzoek kan niet meer dan 6 maanden na de dag waarop het kind is geboren bij de rechtbank worden ingediend, tenzij met toestemming van de rechtbank, die in uitzonderlijke omstandigheden kan worden verleend.⁴⁰⁵

111. Een draagmoederschapsovereenkomst is in beginsel niet juridisch afdwingbaar, met uitzondering van de redelijke kosten die rechtstreeks voortvloeien uit het draagmoederschap.⁴⁰⁶ Ondanks het ontbreken van afdwingbaarheid vormt het opstellen van een dergelijke overeenkomst een vereiste voor het bekomen van een parentage order.⁴⁰⁷ De overeenkomst dient bovendien door de bevoegde rechtbank te worden goedgekeurd. De Raad kan een draagmoederschapsovereenkomst

³⁹⁹ Parentage Act 2004 (ACT) s 29.

⁴⁰⁰ Adoption Act 1993 (ACT) s 58.

⁴⁰¹ Adoption Act 1993 (ACT) s 67 (1).

⁴⁰² Adoption Act 1993 (ACT) s 68 (1).

⁴⁰³ Surrogacy Act 2008 (WA), s 20.

⁴⁰⁴ Surrogacy Act 2008 (WA), s 20 (2).

⁴⁰⁵ Surrogacy Act 2008 (WA), s 20 (3).

⁴⁰⁶ Surrogacy Act 2008 (WA), s 7.

⁴⁰⁷ Surrogacy Act 2008 (WA), s 16.

slechts goedkeuren indien aan een aantal wettelijke voorwaarden is voldaan. Ten eerste moet de biologische moeder ten minste 25 jaar oud zijn. Daarnaast moet zij, behoudens uitzonderlijke omstandigheden, eerder een levend kind ter wereld hebben gebracht.⁴⁰⁸ Ten tweede moet de regeling in een schriftelijke overeenkomst worden vastgelegd, ondertekend door de wensouders, de draagmoeder en haar partner en iedere andere persoon van wie het genetisch materiaal zal worden gebruikt voor de conceptie van het kind, evenals diens eventuele echtgenoot of feitelijke partner.⁴⁰⁹ Ten derde moet, uiterlijk drie maanden vóór de goedkeuring van de overeenkomst, alle betrokken partijen advies hebben ingewonnen over de juridische en praktische implicaties van de draagmoederschapsovereenkomst, door een klinisch psycholoog zijn beoordeeld dat zij psychologisch geschikt zijn om bij de overeenkomst betrokken te zijn en een onafhankelijk juridisch advies hebben ontvangen met betrekking tot de draagmoederschapsovereenkomst.⁴¹⁰ Voorts moet de Raad bevestiging hebben ontvangen, uiterlijk drie maanden vóór de goedkeuring, dat elke wensouder, de draagmoeder en een eventuele donor medisch geschikt zijn bevonden om aan het draagmoederschapstraject deel te nemen.⁴¹¹ Tot slot mag de wensmoeder op het moment van goedkeuring nog niet zwanger zijn geworden in het kader van de draagmoederschapsovereenkomst.⁴¹²

112. Voordat de rechtbank een parentage order maakt, moet er voldaan worden aan een aantal voorwaarden.⁴¹³ De belangrijkste voorwaarde is dat de geboorteouders van het kind en de wensouders schriftelijk instemmen met een goedgekeurd plan, dat opgesteld is voordat de draagmoeder zwanger werd.⁴¹⁴ Het draagmoederschapsplan moet goedgekeurd worden door de Reproductive Technology Council. Het plan kan betrekking hebben op alle zaken met betrekking tot het kind en moet de rechten en verantwoordelijkheden van de partijen bij het plan op evenwichtige wijze verdelen, het lange termijn welzijn van het kind bevorderen en redelijk zijn gezien de omstandigheden.⁴¹⁵ Het plan moet in ieder geval de volgende onderwerpen bevatten: de tijd die het kind zal doorbrengen met of de communicatie die het kind zal hebben met de geboorteouders of een andere persoon en de informatie die een van de partijen aan de andere partij of aan een andere persoon moet verstrekken.⁴¹⁶ De partijen moeten binnen dit plan alvast een regeling treffen over het contact dat het kind zal hebben met de geboorteouders en enig ander persoon. De partijen zullen dus een regeling kunnen treffen over het contact met de biologische ouders en de draagmoeder. De regeling moet echter in het belang van het kind zijn opdat het plan goedgekeurd zal worden. Bovendien kunnen de ouders een regeling treffen over de toegang tot identificerende informatie voor het kind (cf. *infra*, nr. 104). Er moet steeds rekening gehouden worden met sectie 13 van de Surrogacy Act 2008. Deze sectie stelt dat het belang van het kind primeert. Bij het nemen van een beslissing over een afstammingsbeschikking of een voorgenomen afstammingsbeschikking met betrekking tot een kind, moet de rechtbank het belang van het kind vooropstellen. Voor de

⁴⁰⁸ Surrogacy Act 2008 (WA), s 17(a).

⁴⁰⁹ Surrogacy Act 2008 (WA), s 17 (b).

⁴¹⁰ Surrogacy Act 2008 (WA), s 17 (c).

⁴¹¹ Surrogacy Act 2008 (WA), s 17 (d)

⁴¹² Surrogacy Act 2008 (WA), s 17 (e)

⁴¹³ Surrogacy Act 2008 (WA), s21.

⁴¹⁴ Surrogacy Act 2008 (WA), s21.

⁴¹⁵ Surrogacy Act 2008 (WA), s22 (1).

⁴¹⁶ Surrogacy Act 2008 (WA), s22 (2).

toepassing van deze wet wordt aangenomen dat het in het belang van het kind is dat de bemiddelde ouders de ouders van het kind zijn, tenzij er bewijs is van het tegendeel. Het belang van 'het belang van het kind' komt ook terug in de rechtspraak van the Family court of Western Australia. Het hof staat uitgebreid stil bij het belang van het kind.⁴¹⁷ Het feit dat het kind een betekenisvolle relatie heeft met de verzoeker, alsook het feit dat de verzoeker een verantwoordelijke ouder is die in staat is om op alle niveaus in de behoeften van het kind te voorzien. In dit geval heeft de verzoeker met een psycholoog besproken waar hij in de toekomst met het kind over zou kunnen praten. Hij zal eerlijk tegen haar zijn, zodat ze haar gezinssituatie kent en begrijpt dat elk gezin anders is. Het hof concludeerde dan ook dat het uitvaardigen van de parentage order in het belang van het kind is en dat de verzoeker de volledige ouderlijke verantwoordelijkheid zal verkrijgen. De belangen van het kind staan steeds centraal in de rechtspraak van the family court of Western Australia.⁴¹⁸

113. Indien men in een goedgekeurd plan heeft bepaald dat een partij bij het plan meer of eerder toegang tot informatie krijgt dan krachtens de wet het geval zou zijn, heeft de partij recht op toegang in overeenstemming met het plan.⁴¹⁹ Een op basis van de wet verleend recht op toegang tot informatie of een door de rechter uitgevaardigd bevel waarbij toegang tot informatie wordt verleend, heeft voorrang op de bepaling in het goedgekeurd plan die tot doel heeft deze toegang te beperken of uit te sluiten.⁴²⁰

114. Het kind geboren uit draagmoederschap, de wensouders en de geboorte ouders van het kind hebben recht op toegang tot de registratie van de geboorte van de persoon van wie de afstamming is overgedragen door een parentage orde.⁴²¹ Deze toegang kan toch geweigerd worden indien de persoon aan de ambtenaar van de burgerlijke stand of een andere bevoegde ambtenaar geen bewijs van zijn identiteit heeft overgelegd of de persoon niet heeft voldaan aan een vereiste van of krachtens de Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 met betrekking tot die toegang.⁴²² De registrar kan toegang of informatie verlenen aan een persoon die een gegronde reden heeft om toegang tot het register of informatie uit het register te willen.⁴²³ De registrar houdt rekening met de aard van het belang van de verzoeker, de gevoeligheid van de gegevens, het gebruik dat van de gegevens zal worden gemaakt en andere relevante factoren bij het nemen van de beslissing.⁴²⁴

Bij een verzoek tot een parentage order of nadat een parentage order is verleend, kan een partij bij de rechtbank een verzoek indienen om een persoon uit te sluiten van toegang tot informatie indien de toegang een ernstig risico zou vormen voor: de aanvrager, de persoon met wie de aanvrager gehuwd is of met wie de aanvrager een de facto-relatie heeft of een kind van de aanvrager.⁴²⁵ De

⁴¹⁷ Family Court of Western Australia 5 april 2022, Gornik and Thornburn.

⁴¹⁸ Family Court of Western Australia 5 april 2022, Gornik and Thornburn; Family Court of Western Australia 21 juni 2017, Adair & Anor and Chanbua; Family Court of Western Australia 16 mei 2013, Sedgwick & Anor and Richards & Anor.

⁴¹⁹ Surrogacy Act 2008 (WA), s34 (1).

⁴²⁰ Surrogacy Act 2008 (WA), s34 (2).

⁴²¹ Surrogacy Act 2008 (WA), s38 (1).

⁴²² Surrogacy Act 2008 (WA), s38 (2).

⁴²³ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 (WA), s 54 (1).

⁴²⁴ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 (WA), s 54 (2).

⁴²⁵ Surrogacy Act 2008 (WA), s36.

persoon op wie het bevel tot uitsluiting betrekking heeft, kan de rechtbank verzoeken om het bevel te herroepen, op te schorten of te wijzigen.⁴²⁶

115. Personen die na 2004 met donorgameten zijn verwekt in Western Australia, hebben toegang tot identificerende informatie over hun donor als ze 16 worden, nadat ze de nodige begeleiding gevolgd hebben.⁴²⁷ De informatie wordt bijgehouden in het Reproductive Technology Register. Voor kinderen jonger dan 16 jaar kunnen hun ouders namens hen toestemming geven voor toegang tot identificerende informatie, nadat de donor ook toestemming heeft gegeven.⁴²⁸ Voor degenen die voor 2004 verwekt zijn, kan een beroep worden gedaan op het vrijwillige register. Voor zij die voor 2004 verwekt zijn is ook voorgesteld dat zij toegang krijgen tot identificerende informatie over hun donoren met inachtneming van een vetosysteem voor contacten.⁴²⁹

5.2.2.3 Northern Territory

116. Draagmoederschap wordt in het Northern Territory geregeld in de Surrogacy Act 2022. Ook in het Northern Territory zijn de draagouders de juridische ouders, maar kunnen de wensouders het juridisch ouderschap verkrijgen aan de hand van een parentage order.⁴³⁰ De wensouders mogen de parentage order verzoeken voor de lokale rechtbank.⁴³¹ Het verzoek kan vanaf 30 dagen na de geboorte van het kind tot ten laatste 180 dagen na de geboorte.⁴³² De lokale rechtbank kan een verzoek buiten deze termijn toestaan ingeval van uitzonderlijke omstandigheden. Sectie 5 van de Surrogacy Act 2022 bepaalt dat het belang van het kind dat geboren wordt onder een draagmoederschapsovereenkomst de belangrijkste overweging is met betrekking tot het beheer en de werking van deze wet. De opmerking bij deze sectie stelt dat de belangen van het kind de veiligheid en het welzijn van het kind en het recht om de oorsprong van het kind te kennen, omvatten.

117. Een draagmoederschapsovereenkomst is niet juridisch afdwingbaar.⁴³³ Niettemin moet zij wel in schriftelijke vorm worden opgesteld.⁴³⁴ Enkel de draagmoeder, haar eventuele partner en de wensouders mogen als partij bij deze overeenkomst optreden.⁴³⁵ De draagmoeder mag slechts deelnemen aan de overeenkomst indien zij ten minste 25 jaar oud is, behoudens uitzonderlijke omstandigheden.⁴³⁶ Ook de wensouders dienen minimaal de leeftijd van 25 jaar te hebben bereikt,

⁴²⁶ Surrogacy Act 2008 (WA), s36.

⁴²⁷ ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 26; O'CALLAGHAN E., "Surrogate Born Children's Access to Information About Their Origins", *International Journal of Law, Policy and the Family* 2021, (1) 11.

⁴²⁸ O'CALLAGHAN E., "Surrogate Born Children's Access to Information About Their Origins", *International Journal of Law, Policy and the Family* 2021, (1) 11.

⁴²⁹ ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 1)*, 2019, 188; O'CALLAGHAN E., "Surrogate Born Children's Access to Information About Their Origins", *International Journal of Law, Policy and the Family* 2021, (1) 11.

⁴³⁰ Surrogacy Act 2022 (NT) ss 26, 31 en 37.

⁴³¹ Surrogacy Act 2022 (NT) s 26 (1).

⁴³² Surrogacy Act 2022 (NT) s 26 (2).

⁴³³ Surrogacy Act 2022 (NT) s 11.

⁴³⁴ Surrogacy Act 2022 (NT) s 14.

⁴³⁵ Surrogacy Act 2022 (NT) s 16.

⁴³⁶ Surrogacy Act 2022 (NT) s 17.

tenzij sprake is van een uitzondering.⁴³⁷ Wanneer er twee wensouders zijn, moeten zij bovendien elkaars partner zijn. Een draagmoederschapsovereenkomst mag uitsluitend worden opgesteld omwille van een beperkt aantal wettelijk erkende gronden.⁴³⁸ Het betreft situaties waarin de wensouders niet in staat zijn om zwanger te worden, een zwangerschap te voldragen of te bevallen, dan wel wanneer het onwaarschijnlijk is dat zij daartoe in staat zouden zijn, ongeacht of dit te wijten is aan genderidentiteit, seksuele geaardheid of enige andere omstandigheid. Voorafgaand aan het sluiten van de draagmoederschapsovereenkomst dient elke partij juridisch advies in te winnen, wat moet worden bevestigd door middel van een certificaat.⁴³⁹ Daarnaast is het verplicht dat alle partijen voorafgaand aan de overeenkomst counseling volgen met betrekking tot de draagmoederschapsregeling en de implicaties ervan.⁴⁴⁰

118. Na de geboorte van het kind en voorafgaand aan het verlenen van toestemming voor het uitvaardigen van een *parentage order*, dienen de draagmoeder, haar eventuele partner en iedere andere biologische ouder eveneens counseling te ondergaan. Deze counseling moet specifiek betrekking hebben op de sociale en psychologische implicaties van de draagmoederschapsregeling.⁴⁴¹

119. De registrar van de lokale rechtbank moet de Registrar of Births, Deaths and Marriages, aangesteld onder de Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996, een kopie van de volgende orders zo snel mogelijk na de uitvaardiging van de order overhandigen: een parentage order of de beschikking die een parentage order intrekt.⁴⁴² De toegang tot de Registrar wordt geregeld in de Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996.

Degene die het onderwerp was van een parentage order, kan bij de Registrar een aanvraag indienen voor de originele geboorteakte van de persoon en de informatie die door de lokale rechtbank is verstrekt op basis van sectie 46(2) van de Surrogacy Act 2022 met betrekking tot de parentage order.⁴⁴³ Een persoon die jonger is dan 18 jaar kan alleen een aanvraag indienen met de schriftelijke toestemming van de persoon met ouderlijke verantwoordelijkheid voor die persoon.⁴⁴⁴

5.2.2.4 South Australia

120. Draagmoederschap wordt in South Australia geregeld in de Surrogacy Act 2019 en de Surrogacy Regulations 2020. De Surrogacy Act en Regulations zijn op 1 september 2020 ingegaan en hebben deel 2B van de Family Relationships Act 1975 (SA) ingetrokken.⁴⁴⁵ De enige partijen bij een rechtsgeldige draagmoederschapsovereenkomst zijn de wensouder(s) en de draagmoeder.⁴⁴⁶

⁴³⁷ Surrogacy Act 2022 (NT) s 18.

⁴³⁸ Surrogacy Act 2022 (NT) s 19.

⁴³⁹ Surrogacy Act 2022 (NT) ss 20,21.

⁴⁴⁰ Surrogacy Act 2022 (NT) s 22.

⁴⁴¹ Surrogacy Act 2022 (NT) s 23.

⁴⁴² Surrogacy Act 2022 (NT) s 46 (1); Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (NT) s 28L.

⁴⁴³ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (NT) s 28P (1).

⁴⁴⁴ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (NT) s 28P (2).

⁴⁴⁵ X, "surrogacy", *Law Handbook SA* 2025, <https://www.lawhandbook.sa.gov.au/ch21s11s03.php> (geraadpleegd op 29 april 2025).

⁴⁴⁶ Surrogacy Act 2019 (SA) s 10(2); X, "surrogacy", *Law Handbook SA* 2025, <https://www.lawhandbook.sa.gov.au/ch21s11s03.php> (geraadpleegd op 29 april 2025).

Het juridisch ouderschap kan worden overgedragen van de draagmoeder naar de wensouder(s) via een parentage order. Het verzoek kan vanaf 30 dagen na de geboorte van het kind tot ten laatste 12 maanden na de geboorte.⁴⁴⁷ De rechter kan in uitzonderlijke gevallen ook een verzoek buiten deze termijn toestaan. Sectie 6 van de Surrogacy Act 2019 bepaalt dat het belang van het kind voorop staat. Het belang van elk kind dat geboren wordt als gevolg van een rechtsgeldige draagmoederschapsovereenkomst dient de eerste overweging te zijn met betrekking tot de administratie en de uitvoering van deze wet.

121. Een draagmoederschapsovereenkomst heeft ook in South Australia geen juridische afdwingbaarheid behoudens de regeling met betrekking tot redelijke kosten volgend uit het draagmoederschap.⁴⁴⁸ Ondanks het feit dat de overeenkomst niet afdwingbaar is, is het een vereiste voor de parentage order.⁴⁴⁹ Niettemin zijn er zowel voor de draagmoeder als voor de wensouders strikte voorwaarden verbonden aan het aangaan van een rechtsgeldige draagmoederschapsovereenkomst, zoals vastgelegd in de toepasselijke regelgeving. Wat de draagmoeder betreft, moet zij op het moment van het sluiten van de draagmoederschapsovereenkomst ten minste 25 jaar oud zijn en in staat zijn om op autonome wijze een beslissing te nemen ten aanzien van het aangaan van de overeenkomst.⁴⁵⁰ Zij mag bovendien niet zwanger zijn op het moment van het sluiten van de overeenkomst. Voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst moet de draagmoeder verplichte counseling ondergaan. Daarnaast is zij verplicht om aan iedere wensouder een recent uittreksel uit het strafregister te verstrekken. Ook voor de wensouders gelden specifieke vereisten.⁴⁵¹ Zo moet iedere wensouder ten minste 25 jaar oud zijn op het moment van het sluiten van de overeenkomst en bekwaam zijn om een autonome beslissing te nemen over het aangaan ervan. Vóór het aangaan van de overeenkomst is counseling verplicht voor elke wensouder. Verder moet minstens één van de volgende omstandigheden van toepassing zijn op de wensouders: ten minste één van hen is een vrouw van wie het onwaarschijnlijk is dat zij zwanger wordt, een zwangerschap kan voldragen of kan bevallen, ongeacht of dit te wijten is aan medische redenen of andere factoren; er bestaat een risico dat een ernstig genetisch defect, een ernstige ziekte of aandoening zou worden overgedragen op een kind geboren uit de wensouder(s) of er bestaat een risico dat zwangerschap of bevalling lichamelijke schade zou toebrengen aan een wensouder, waarbij die schade van een aard of ernst is die normaal niet wordt ervaren door vrouwen die zwanger worden of bevallen. Naast deze persoonlijke vereisten moet een rechtsgeldige draagmoederschapsovereenkomst ook aan een aantal formele vereisten voldoen.⁴⁵² Zo moet de overeenkomst schriftelijk worden opgesteld in een vorm die voldoet aan de vereisten zoals vastgelegd in de uitvoeringsreglementen. Ze moet tevens vergezeld zijn van een verklaring van een advocaat voor zowel de draagmoeder als elke wensouder, alsook van een verklaring van een erkende counselor voor alle betrokken partijen.

⁴⁴⁷ Surrogacy Act 2019 (SA) s 18(2).

⁴⁴⁸ Surrogacy Act 2019 (SA) s 13.

⁴⁴⁹ Surrogacy Act 2019 (SA) s 18.

⁴⁵⁰ Surrogacy Act 2019 (SA) s 10 (3).

⁴⁵¹ Surrogacy Act 2019 (SA) s 10 (4).

⁴⁵² Surrogacy Act 2019 (SA) s 10 (5).

122. Het recht op identiteit wordt geregeld in Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996. Artikel 22A van de Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 regelt hoe een surrogacy order (draagmoederschapbeschikking) administratief verwerkt wordt in de geboorteregistratie. Wanneer een gerechtelijke beschikking over het toekennen of intrekken van ouderschap via draagmoederschap wordt ontvangen, moet de ambtenaar van de burgerlijke stand deze informatie opnemen in het geboorteregister van het kind. Dit kan leiden tot wijzigingen in de geregistreerde naam of ouders van het kind. Het artikel bepaalt dat de geboortecertificaten die na registratie worden uitgegeven alleen de actuele gegevens mogen bevatten en geen informatie mogen geven over eerdere wijzigingen in de naam of ouderschap van het kind. Dit betekent dat de oorspronkelijke biologische ouders niet zichtbaar zijn op het nieuwe geboortecertificaat. Een persoon op wie een draagmoederschapbeschikking betrekking heeft en die de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt of die partij is bij de draagmoederschapsovereenkomst die aanleiding gaf tot de draagmoederschapbeschikking, heeft echter recht op een certificaat waarin alle relevante inschrijvingen in het register worden bevestigd.

De ambtenaar moet de toegang tot het register beperken om alle informatie die de totstandkoming of intrekking van een surrogacy order (draagmoederschapbeschikking) zou onthullen vertrouwelijk houden.⁴⁵³ Het voorafgaande is niet van toepassing wanneer de persoon die toegang zoekt tot het betreffende deel van het register: een partij is bij de draagmoederschapsovereenkomst die heeft geleid tot de draagmoederschapbeschikking of de persoon is op wie de draagmoederschapbeschikking betrekking heeft, mits hij of zij de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.⁴⁵⁴ Bijgevolg heeft in South Australia een kind dat de leeftijd van 18 jaar nog niet bereikt heeft, geen recht op kennis van afstammingsinformatie en ontstaansgeschiedenis.

5.2.2.5 Queensland

123. Draagmoederschap wordt in Queensland geregeld in de Surrogacy Act 2010. Volgens de wet in Queensland zijn de draagmoeder en haar partner, indien aanwezig, de wettelijke ouders van het kind.⁴⁵⁵ De Surrogacy Act 2010 (Qld) voorziet in een mechanisme voor de overdracht van de afstamming, zodat de wensouders wettelijk erkend worden als ouders van het kind dat geboren is als gevolg van de draagmoederschapsovereenkomst. Volgens de wetgeving kan met toestemming van alle partijen bij de rechtbank een parentage order of afstammingsbeschikking worden aangevraagd.⁴⁵⁶ Een parentage order is een beschikking van de rechtbank op grond van hoofdstuk 3 voor de overdracht van het ouderschap van een kind dat geboren is als gevolg van een draagmoederschapsovereenkomst.⁴⁵⁷ Dit resulteert in de juridische erkenning van het kind als het kind van de wensouders, terwijl het ouderschap van de biologische ouder(s) wordt beëindigd. De wensouders kunnen een parentage order aanvragen bij de rechter wanneer het kind tussen de 28

⁴⁵³ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (SA), s49A (1).

⁴⁵⁴ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (SA), s49A (2).

⁴⁵⁵ X, "Surrogacy Parentage Orders", *The Queensland Law Handbook* 2025, <https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/family-law/surrogacy-and-in-vitro-fertilisation/surrogacy-parentage-orders/> (geraadpleegd op 29 april 2025).

⁴⁵⁶ Surrogacy Act 2010(Qld) s 20; X, "Surrogacy Parentage Orders", *The Queensland Law Handbook* 2025, <https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/family-law/surrogacy-and-in-vitro-fertilisation/surrogacy-parentage-orders/> (geraadpleegd op 29 april 2025).

⁴⁵⁷ Surrogacy Act 2010(Qld) s 12 (1).

dagen en zes maanden oud is, of later met toestemming van de rechter.⁴⁵⁸ Daarnaast moet het kind minimaal 28 dagen voorafgaand aan de aanvraag en ten tijde van de hoorzitting bij de wensouders hebben gewoond.⁴⁵⁹ Sectie 22 (1) van de act stelt het belang van het kind voorop. De rechterlijke instantie moet ervan overtuigd zijn dat het geven van een afstammingsbeschikking in het belang van het kind is. Deze voorwaarde is een dwingende voorwaarde voor het geven van een afstammingsbeschikking. De wet voorziet in een lijst van overwegingen waaraan de rechtbank moet voldoen voordat een afstammingsbeschikking wordt verleend. Het belang van het kind is een belangrijke voorwaarde waarbij de rechtbank uitgebreid stilstaat.⁴⁶⁰ Zo kan de rechtbank bijvoorbeeld de order uitspreken indien deze in het belang is van het kind omwille van het recht op behoud van identiteit zoals vervat in het IVRK.⁴⁶¹

124. Een draagmoederschapsovereenkomst is een vereiste voor de aanvraag van een parentage order.⁴⁶² Ondanks het feit dat een draagmoederschapsovereenkomst vereist is voor de aanvraag, is deze overeenkomst niet afdwingbaar behoudens de regeling omtrent de betaling van de redelijke kosten.⁴⁶³ Een essentieel aspect van een draagmoederschapsovereenkomst is dat alle betrokken partijen onafhankelijk juridisch advies inwinnen voordat zij de overeenkomst aangaan. Als onderdeel van de aanvraag moeten beëdigde verklaringen van alle partijen, hun juridische adviseurs, artsen en andere betrokken professionals worden overhandigd aan de rechtbank, waarmee wordt aangetoond dat aan de wettelijke vereisten is voldaan.⁴⁶⁴ Daarnaast dient een onafhankelijk counselor een begeleidingsrapport op te stellen waarin wordt beoordeeld of de betrokken partijen de implicaties van de afstammingsbeschikking begrijpen en of de voorgestelde regeling in het belang van het kind is.⁴⁶⁵

125. Het doel van de Births, Deaths and Marriages Registration Act 2023 is onder andere het voorzien in het verzamelen en bijhouden, in registers bijgehouden door de ambtenaar van de burgerlijke stand, van informatie over afstammingsoverdrachten krachtens de Surrogacy Act

⁴⁵⁸ *Surrogacy Act 2010*(Qld) s 21 (1); X, "Surrogacy Parentage Orders", *The Queensland Law Handbook* 2025, <https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/family-law/surrogacy-and-in-vitro-fertilisation/surrogacy-parentage-orders/> (geraadpleegd op 29 april 2025).

⁴⁵⁹ *Surrogacy Act 2010*(Qld) s 22; X, "Surrogacy Parentage Orders", *The Queensland Law Handbook* 2025, <https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/family-law/surrogacy-and-in-vitro-fertilisation/surrogacy-parentage-orders/> (geraadpleegd op 29 april 2025).

⁴⁶⁰ Children's Court of Queensland 28 september 2010, BLH & Anor v. SJW & Anor; Children's Court of Queensland 27 maart 2013, MJW & Anor v. AJL & Anor; Children's Court of Queensland 8 november 2019, BA & Anor v. KA & Anor; Children's Court of Queensland 27 februari 2020, KRB and BFH v RKH & BJH; Children's Court of Queensland 12 maart 2021, RPR & Anor v. TMK & Anor; Children's Court of Queensland 6 augustus 2021, RS & anor v. RF; Children's Court of Queensland 25 februari 2022, BA & Anor v. LM & Anor; Children's Court of Queensland 1 oktober 2024, CDA & Anor v. TRA & Anor.

⁴⁶¹ PAGE S., "Surrogacy in Australia: the failed experiment", *PrecedentAULA* 2023, https://www.austlii.edu.au/cgibin/viewdoc/au/journals/PrecedentAULA/2023/6.html?context=1;query=surrogacy;mask_path= (laatst geraadpleegd op 28 april 2025); Children's Court of Queensland 27 februari 2020, KRB and BFH v RKH & BJH, (9).

⁴⁶² *Surrogacy Act 2010*(Qld) s 25 (1) (b).

⁴⁶³ *Surrogacy Act 2010*(Qld) s 15.

⁴⁶⁴ *Surrogacy Act 2010*(Qld) ss 25-31; X, "Surrogacy Parentage Orders", *The Queensland Law Handbook* 2025, <https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/family-law/surrogacy-and-in-vitro-fertilisation/surrogacy-parentage-orders/> (geraadpleegd op 29 april 2025).

⁴⁶⁵ *Surrogacy Act 2010*(Qld) s 32; X, "Surrogacy Parentage Orders", *The Queensland Law Handbook* 2025, <https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/family-law/surrogacy-and-in-vitro-fertilisation/surrogacy-parentage-orders/> (geraadpleegd op 29 april 2025).

2010.⁴⁶⁶ Er kan verzocht worden om informatie uit het geboorteregister indien de verzoeker adequate redenen heeft om de gevraagde informatie uit het register te verkrijgen.⁴⁶⁷

Sectie 111 van de Act legt ook beperkingen op de toegang tot gevraagde informatie over bepaalde levensgebeurtenissen. Ingeval van een parentage order mag de ambtenaar van de burgerlijke stand de gevraagde informatie met betrekking tot een krachtens artikel 19 (registrering event in relevant parentage register) of 21 (re-registrering birth) gesloten vermelding die betrekking heeft op een parentage order, uitsluitend verstrekken aan partijen benoemd in het artikel waaronder een biologische ouder voor de parentage order, een wensouder voor de parentage order en indien het kind van de parentage order ten minste 18 jaar oud is, het kind zelf.⁴⁶⁸ De ambtenaar van de burgerlijke stand kan toch de gevraagde informatie verstrekken aan een kind dat jonger is dan 18 jaar, indien de biologische ouders en de wensouder of wensouders van de parentage order instemmen met het verzoek van het kind om de informatie.⁴⁶⁹ In principe heeft een kind onder de 18 jaar dus geen toegang tot afstammingsinformatie en ontstaansgeschiedenis tenzij ze toestemming hebben van zowel de biologische ouders als wensouders.

5.2.2.6 New South Wales

126. Draagmoederschap wordt in New South Wales geregeld in de Surrogacy Act 2010. Ook in New South Wales is de draagmoeder de wettelijke ouder van het kind. Dit kan opnieuw opgelost worden aan de hand van een parentage order. De rechtbank kan een parentage order geven met betrekking tot een kind uit een draagmoederschapsovereenkomst.⁴⁷⁰ Het doel van een parentage order is de overdracht van de afstamming van een kind van een draagmoederschapsovereenkomst.⁴⁷¹ De wensouders kunnen een parentage order aanvragen bij de rechter wanneer het kind tussen de 30 dagen en zes maanden oud is of later met toestemming van de rechter.⁴⁷² Sectie 22 van de act stelt het belang van het kind voorop. De rechterlijke instantie moet ervan overtuigd zijn dat het geven van een afstammingsbeschikking in het belang van het kind is. Deze voorwaarde is een dwingende voorwaarde voor het geven van een afstammingsbeschikking.

127. Een draagmoederschapsovereenkomst vormt een noodzakelijke voorwaarde voor het verkrijgen van een parentage order.⁴⁷³ Hoewel het bestaan van een dergelijke overeenkomst vereist is om een verzoek tot toekenning van het juridisch ouderschap in te dienen, is de overeenkomst zelf in beginsel niet juridisch afdwingbaar.⁴⁷⁴ Uitzondering hierop vormt enkel de regeling omtrent de vergoeding van de redelijke kosten die rechtstreeks voortvloeien uit het draagmoederschapsproces.⁴⁷⁵ De overeenkomst moet schriftelijk worden opgesteld en afgesloten

⁴⁶⁶ Births, Deaths and Marriages Registration Act 2023(Qld), S 3.

⁴⁶⁷ Births, Deaths and Marriages Registration Act 2023(Qld), SS 109-110.

⁴⁶⁸ Births, Deaths and Marriages Registration Act 2023 (Qld), SS 111 (3).

⁴⁶⁹ Births, Deaths and Marriages Registration Act 2023 (Qld), SS 111 (5).

⁴⁷⁰ Surrogacy Act 2010 (NSW) s 12 (1).

⁴⁷¹ Surrogacy Act 2010 (NSW) s 12 (2).

⁴⁷² Surrogacy Act 2010 (NSW) s 16.

⁴⁷³ Surrogacy Act 2010(NSW) s 15.

⁴⁷⁴ Surrogacy Act 2010(NSW) s 6.

⁴⁷⁵ Surrogacy Act 2010(NSW) s 6.

vóór de conceptie van het kind.⁴⁷⁶ Om als draagmoeder rechtsgeldig partij te kunnen zijn bij de overeenkomst, moet zij minstens 25 jaar oud zijn.⁴⁷⁷ In het geval er sprake is van meerdere wensouders, dienen zij een koppel te vormen.⁴⁷⁸ Elke wensouder moet bovendien minimaal 18 jaar oud zijn.⁴⁷⁹ Indien een wensouder jonger is dan 25 jaar, moet de rechtbank ervan overtuigd zijn dat deze persoon over voldoende maturiteit beschikt om de sociale en psychologische implicaties ten volle te begrijpen.⁴⁸⁰ Voorts moet de rechtbank vaststellen dat er een medische of sociale noodzaak bestaat voor het aangaan van de draagmoederschapsregeling.⁴⁸¹ Voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst moeten alle betrokken partijen verplichte begeleiding ontvangen hebben van een gekwalificeerde counselor, waarbij specifieke aandacht wordt besteed aan de sociale en psychologische implicaties van het draagmoederschap.⁴⁸² Tevens dient elke partij juridisch advies te hebben ingewonnen bij een Australisch juridisch beroepsbeoefenaar over de inhoud en gevolgen van de overeenkomst, alvorens zij de draagmoederschapsovereenkomst aangaan.⁴⁸³

128. In New South Wales was de regering van mening dat de kinderen van draagmoederschapsregelingen toegang moeten hebben tot informatie over de omstandigheden van hun geboorte en hun genetische geschiedenis.⁴⁸⁴ Dit is belangrijk voor het psychologisch welzijn en het identiteitsgevoel van het kind, zodat het "afstammingsverbijstering" kan vermijden.⁴⁸⁵ Sectie 55 van de Surrogacy Act 2010 regelt het recht van het kind op geregistreerde geboortegegevens uitdrukkelijk. Een persoon die het kind is van een draagmoederschapsovereenkomst en ten aanzien van wie een parentage order is uitgesproken, heeft recht op ontvangst, indien de persoon 18 jaar of ouder is, van de originele geboorteakte van de persoon, en het volledige geboorteregister van de persoon.⁴⁸⁶ De regeling uit Sectie 55 van de Surrogacy Act wordt aangevuld door Sectie 25 van de *Births, Deaths, Marriages Registration Act*, waarin is bepaald dat wanneer een geboorteakte wordt afgegeven aan een persoon die het kind is van een draagmoederschapsregeling en die minstens 18 jaar oud is, de ambtenaar van de Burgerlijke Stand een addendum moet toevoegen die aangeeft dat er aanvullende informatie beschikbaar is.⁴⁸⁷ Indien de persoon jonger is dan 18 jaar, heeft hij of zij geen recht op ontvangst van zijn of haar originele geboorteakte of volledige geboortedossier, tenzij met toestemming van de persoon of personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid voor de persoon dragen. Wanneer de persoon voldoende redenen heeft om informatie uit het register te willen kan de ambtenaar van de burgerlijke stand, op basis van artikel 46 van de wet op de burgerlijke stand van 1995, toegang te geven tot de informatie uit het register van geboorten, overlijdens en

⁴⁷⁶ *Surrogacy Act 2010*(NSW) ss 24, 34.

⁴⁷⁷ *Surrogacy Act 2010*(NSW) s 27.

⁴⁷⁸ *Surrogacy Act 2010*(NSW) s 25.

⁴⁷⁹ *Surrogacy Act 2010*(NSW) s 28.

⁴⁸⁰ *Surrogacy Act 2010*(NSW) s 29.

⁴⁸¹ *Surrogacy Act 2010*(NSW) s 30.

⁴⁸² *Surrogacy Act 2010*(NSW) s 35.

⁴⁸³ *Surrogacy Act 2010*(NSW) s 36.

⁴⁸⁴ Second Reading Surrogacy Bill 2010, <https://www.parliament.nsw.gov.au/bill/files/1597/LC%2010210.pdf>. (geraadpleegd 14 mei 2025).

⁴⁸⁵ *Ibid.*

⁴⁸⁶ *Surrogacy Act 2010* (NSW) s 55; ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 32.

⁴⁸⁷ *Births, Deaths, Marriages Registration Act 1995*(NSW) s 25; ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 32; Second Reading Surrogacy Bill 2010, <https://www.parliament.nsw.gov.au/bill/files/1597/LC%2010210.pdf>. (geraadpleegd 14 mei 2025).

huwelijken. Deze bepalingen zijn bedoeld om ervoor te zorgen dat kinderen toegang hebben tot informatie over de omstandigheden van hun geboorte, maar ook om ervoor te zorgen dat ze voldoende rijp zijn om met nieuwe informatie hierover om te gaan.⁴⁸⁸

129. De personen geboren uit draagmoederschap kunnen ook informatie verkrijgen uit het centrale register, op grond van de Assisted Reproductive Technology Act. Informatie over een kind dat is geboren als gevolg van een draagmoederschapsregeling, evenals informatie over de donoren van geslachtscellen en/of geboortemoeders, moet worden opgenomen in het Centrale Register dat wordt bijgehouden door de gezondheidsdienst van New South Wales.⁴⁸⁹ Voor elke persoon die geslachtscellen heeft geleverd of geboortemoeder is, moeten de volgende gegevens worden geregistreerd: de volledige naam van de persoon, het woonadres van de persoon, de geboortedatum en -plaats van de persoon, de etniciteit en fysieke kenmerken van de persoon, eventuele medische voorgeschiedenis of genetische testresultaten met betrekking tot de persoon of diens familieleden die relevant zijn voor de toekomstige gezondheid van het kind dat uit de draagmoederschapsregeling is geboren of van diens nakomelingen en informatie over biologische broers en zussen van het kind.⁴⁹⁰ De directeur-generaal moet op verzoek van een volwassene die uit een draagmoederschapsovereenkomst is geboren aan die persoon een kopie verstrekken van alle informatie die over die persoon in het centrale register is opgenomen.⁴⁹¹ De directeur-generaal moet ook, op verzoek van een volwassene die als gevolg van een draagmoederschapsovereenkomst is geboren, aan die persoon de naam van zijn biologische ouder of gametendrager in het kader van de draagmoederschapsovereenkomst verstrekken en alle andere voorgeschreven informatie over de ouder of gametendrager die in het centrale register is opgenomen, alsook voorgeschreven niet-identificerende informatie over de biologische broers en zussen van de persoon of andere informatie waarmee een biologische broer of zus heeft ingestemd.⁴⁹² De instemming tot andere informatie, waaronder identificerende informatie, kan pas gegeven worden wanneer de leeftijd van 18 jaar wordt bereikt.⁴⁹³

5.2.2.7 Victoria

130. Binnen de staat Victoria wordt draagmoederschap geregeld in de Status of Children Act 1974 en in part 4 van de Assisted Reproductive Treatment Act 2008. In Victoria zijn altruïstische draagmoederschapsovereenkomsten legaal, maar niet juridisch afdwingbaar.⁴⁹⁴ Indien de draagmoeder van mening verandert en besluit het kind niet over te dragen, hebben de wensouders

⁴⁸⁸ *Ibid.*

⁴⁸⁹ Surrogacy Act 2010 (NSW) s 37; Assisted Reproductive Technology Act 2007 (NSW) s 41B; Assisted Reproductive Technology Regulation 2007 (NSW) cl 17A; ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 32.

⁴⁹⁰ *Ibid.*

⁴⁹¹ Explanatory note Surrogacy Bill 2010, 2010, <https://www.parliament.nsw.gov.au/bill/files/1597/Ex%20note%20Surrogacy%20Bill%202010.pdf> (geraadpleegd 14 mei 2025).

⁴⁹² Explanatory note Surrogacy Bill 2010, 2010, <https://www.parliament.nsw.gov.au/bill/files/1597/Ex%20note%20Surrogacy%20Bill%202010.pdf> (geraadpleegd 14 mei 2025); Assisted Reproductive Technology Act 2007 (NSW) s 41E.

⁴⁹³ Assisted Reproductive Technology Act 2007 (NSW) s 41F.

⁴⁹⁴ BUTTERFIELD M., "Should I let o you? A review of Victoria's law regarding disclosure of surrogacy arrangements tot he children they produce: is it compliant with the Convention on the Rights of the Child?" *MonashULawRw* 2020, (100) 103.

geen juridische middelen om hiertegen op te treden. Omgekeerd kunnen ook de wensouders van gedachte veranderen, zonder dat zij verplicht kunnen worden het kind op te nemen. Bij de geboorte zijn de draagmoeder en haar partner (indien aanwezig) de juridische ouders van het kind, zelfs wanneer de gameten zijn geleverd door de wensouders.⁴⁹⁵ Om wettelijk erkend te worden als ouders, moeten de wensouders een aanvraag indienen bij de Supreme Court van Victoria voor een substitutie parentage order.⁴⁹⁶ Het verzoek voor de parentage order kan vanaf 28 dagen na de geboorte en tot ten laatste 6 maanden na de geboorte⁴⁹⁷ Er zijn een aantal voorwaarden die voldaan moeten worden vooraleer de rechtbank de parentage order zal uitspreken.⁴⁹⁸ Zo kan de rechtbank bijvoorbeeld de order uitspreken indien deze in het belang is van het kind.

131. Een draagmoederschapsovereenkomst is eveneens in Victoria een vereiste voor het verkrijgen van een parentage order, maar is in deze staat eveneens afdwingbaar.⁴⁹⁹ Indien de draagmoederschapsovereenkomst gesloten werd met behulp van medisch begeleide voortplantingstechnieken, moet het Patiëntenbeoordelingspanel de draagmoederschapsovereenkomst goedgekeurd hebben voordat de overeenkomst werd gesloten.⁵⁰⁰ Indien er geen medisch begeleide voortplantingstechnieken hebben plaatsgevonden, moet de overeenkomst aan bijkomende voorwaarden voldoen.⁵⁰¹ Ten eerste dient de draagmoeder minstens 25 jaar oud te zijn. Alle betrokken partijen moeten bovendien begeleiding gevolgd hebben over de sociale en psychologische gevolgen, begeleiding gevolgd hebben over de implicaties van de afstand van het kind, alsook begeleiding hebben gevolgd met betrekking tot de relatie tussen de draagmoeder en het kind en tot slot moet elke partij juridisch advies verkregen hebben.

132. Als de rechtbank een substitution parentage order uitspreekt op basis van de Status of Children Act 1974, moet de Registrar bij ontvangst van de gestempelde kopie van de parentage order: de draagmoederschaapsgeboorte registreren door de voorgeschreven gegevens in het Surrogate Birth Register in te voeren en de woorden "gesloten—draagmoeder" aantekenen bij de oorspronkelijke geboortevermelding in het Register.⁵⁰² Als de rechtbank een order uitspreekt op basis van de Status of Children Act 1974 voor de opheffing van een substitution parentage order, moet de Registrar bij ontvangst van de gestempelde kopie van de opheffingsorder de relevante vermelding in het Surrogate Birth Register annuleren en de woorden "gesloten—draagmoeder" verwijderen van de oorspronkelijke geboortevermelding in het Register.⁵⁰³ De toegang tot dit register wordt voor de kinderen voortkomend uit draagmoederschap geregeld overeenkomstig de gewone regels van de Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996. De registrar kan een persoon die

⁴⁹⁵ Status of Children Act 1974 (Vic) s 19; BUTTERFIELD M., "Should I Lie to You? A Review of Victoria's Law regarding Disclosure of Surrogacy Arrangements to the Children They Produce: Is It Compliant with the Convention on the Rights of the Child?", *Monash University Law Review* 2020, (100) 105.

⁴⁹⁶ Status of Children Act 1974 (Vic) ss 18 en 20 (1); BUTTERFIELD M., "Should I Lie to You? A Review of Victoria's Law regarding Disclosure of Surrogacy Arrangements to the Children They Produce: Is It Compliant with the Convention on the Rights of the Child?", *MonashULawRw* 2020, (100) 105.

⁴⁹⁷ Status of Children Act 1974 (Vic) s 20 (2); BUTTERFIELD M., "Should I Lie to You? A Review of Victoria's Law regarding Disclosure of Surrogacy Arrangements to the Children They Produce: Is It Compliant with the Convention on the Rights of the Child?", *MonashULawRw* 2020, (100) 105.

⁴⁹⁸ Status of Children Act 1974 (Vic) s 22.

⁴⁹⁹ Status of Children Act 1974 (Vic) s 20.

⁵⁰⁰ Status of Children Act 1974 (Vic) s 22 (1) (b).

⁵⁰¹ Status of Children Act 1974 (Vic) s 23.

⁵⁰² Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (Vic) s 19A (1).

⁵⁰³ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (Vic) s 19A (2).

een gegronde reden heeft om toegang tot het Register te willen, toegang tot het Register verlenen of informatie uit het Register verstrekken.⁵⁰⁴ Bij de beslissing of een verzoeker een gegronde reden heeft om toegang tot het register te willen of om informatie uit het register te willen, moet de registrar rekening houden met de aard van het belang van de verzoeker, de gevoeligheid van de informatie en het gebruik dat van de informatie zal worden gemaakt.⁵⁰⁵ Er wordt hier geen leeftijdsgrens toegepast. Bovendien kan een kind op wie de procedure betrekking heeft, aan de rechtbank toegang tot het gerechtelijk dossier verzoeken.⁵⁰⁶

133. Indien medische begeleide voortplantingstechnieken worden gebruikt, is het verplicht dat donoren van geslachtscellen toestemming geven voor het opnemen van hun gegevens in een Centraal Register (VARTA).⁵⁰⁷ De donoren en artsen moeten in het geval van een geboorte de volgende gegevens aan het Centraal Register verstrekken: de naam van de persoon die geboren is als gevolg van MBV, de naam van de donor, de naam van de vrouw bij wie de procedure is uitgevoerd, de naam van haar partner (indien van toepassing) en het soort uitgevoerde procedure.⁵⁰⁸ Een aanvraag voor informatie over de donor kan worden ingediend door een volwassene die verwekt is met behulp van donorgeslachtscellen of door een minderjarige mits met goedkeuring van de ouder(s) en/of voogd(en) en na het ondergaan van een begeleidingstraject.⁵⁰⁹ Hoewel de *ART Act* een mogelijkheid biedt voor kinderen van donoren om informatie over hun conceptie en genetische afkomst te verkrijgen bestaat een dergelijke mogelijkheid niet voor kinderen die geboren zijn via een draagmoederschapsregeling.⁵¹⁰ VARTA is niet verplicht een register bij te houden met informatie over draagmoederschapsregelingen, zoals dat wel het geval is bij donorconceptie. Het BDM-register registreert weliswaar informatie over donorconceptie en draagmoederschapsregelingen, maar alleen donor-geconcipeerde kinderen krijgen een aantekening dat het register extra informatie bevat over hun geboorte.⁵¹¹ Op deze manier worden enkel kinderen geboren via donorconceptie getipt dat hun conceptie mogelijk niet de norm is.⁵¹²

5.2.2.8 Tasmania

134. Ten slotte wordt draagmoederschap in Tasmania geregeld in de Surrogacy Act 2012. Ook in Tasmania is de draagmoeder de wettelijke ouder van het kind, maar kan het juridisch ouderschap overgedragen worden aan de wensouders door middel van een parentage order.⁵¹³ Een verzoek tot een parentage order mag niet worden ingediend eerder dan 30 dagen na de geboorte van het kind en niet later dan 6 maanden na de geboorte.⁵¹⁴ In uitzonderlijke gevallen kan de rechtbank een

⁵⁰⁴ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (Vic) s 48 (1).

⁵⁰⁵ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (Vic) s 48 (2).

⁵⁰⁶ Status of Children Act 1974 (Vic) s 34 (2).

⁵⁰⁷ ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 40.

⁵⁰⁸ Assisted Reproductive Treatment Act 2008 (Vic) Pt 6, Div. 1.

⁵⁰⁹ Assisted Reproductive Treatment Act 2008 (Vic) ss 56, 59; ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 40.

⁵¹⁰ BUTTERFIELD M., "Should I let o you? A review of Victoria's law regarding disclosure of surrogacy arrangements tot he children they produce: is it compliant with the Convention on the Rights of the Child?" *MonashULawRw* 2020, (100) 111.

⁵¹¹ *Ibid.*

⁵¹² *Ibid.*

⁵¹³ Surrogacy Act 2012 (Tas) s 13.

⁵¹⁴ Surrogacy Act 2012 (Tas) s 15.

parentage order toekennen buiten deze termijnen.⁵¹⁵ Voor de rechtbank de parentage order toestaat moet opnieuw aan een aantal voorwaarden worden voldaan zoals bijvoorbeeld het inwinnen van juridisch advies voor alle partijen. Bovendien bepaalt sectie 3 dat deze wet wordt uitgevoerd volgens het principe dat het welzijn en het belang van een kind dat geboren is als gevolg van een draagmoederschapsregeling, zowel tijdens de kinderjaren als voor de rest van zijn of haar leven, vooropstaan. De belangen van het kind staan dus altijd voorop.

135. De geschreven draagmoederschapsovereenkomst is een voorwaarde voor de parentage order, maar deze is niet afdwingbaar met uitzondering van de redelijke kosten.⁵¹⁶ Elke betrokken partij moet voorafgaand aan de overeenkomst juridisch advies verkregen hebben.⁵¹⁷ De draagmoeder moet minstens 25 jaar oud zijn en de wensouder dienen minstens 21 jaar oud te zijn bij het opstellen van de overeenkomst.⁵¹⁸ De partijen moeten ook begeleiding gevolgd hebben met betrekking tot de sociale en psychologische gevolgen. Bovendien is een medische of sociale noodzaak eveneens een voorwaarde voor de geldigheid van de overeenkomst.⁵¹⁹

136. Ook het recht op identificerende informatie wordt geregeld in de Surrogacy Act 2012. Er wordt een draagmoederschapsregister en beheert door de registrar.⁵²⁰ De griffier van de rechtbank moet, zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk is na het uitvaardigen van een parentage order of een beschikking tot nietigverklaring van een dergelijke beschikking, ervoor zorgen dat een kopie van de beschikking wordt verzonden naar de registrar.⁵²¹ De registrar mag een kind waarvoor een draagmoederschapsregister is opgesteld, slechts een uittreksel of kopie van de inschrijving in het register verstrekken indien er een relevant document met betrekking tot het kind wordt voorgelegd.⁵²² De volgende documenten worden als relevant document beschouwd: indien het kind in Tasmanië woonachtig is, een wettelijke verklaring ondertekend door een erkend counselor of indien het kind niet in Tasmanië woonachtig is, een wettelijke verklaring of een gelijkwaardig document in de jurisdictie waar het kind woont, ondertekend door een persoon die, naar het oordeel van de registrar, geschikt is om counseling te geven over draagmoederschapsregelingen, waarin wordt verklaard dat het kind counseling heeft ontvangen over de draagmoederschapsregeling met betrekking tot het kind.⁵²³ De persoon geboren als gevolg van draagmoederschap kan dus alleen toegang krijgen tot zijn/haar oorspronkelijke geboortegegevens als: hij/zij kan bewijzen dat hij/zij een draagmoederkind is door de naam van zijn/haar biologische ouder(s) op te geven; of het kind een wettelijke verklaring van een erkende counselor verkrijgt waarin staat dat hij/zij counseling heeft ontvangen.⁵²⁴

⁵¹⁵ Surrogacy Act 2012 (Tas) s 15 (2).

⁵¹⁶ Surrogacy Act 2012 (Tas) ss 10, 16 (2) (a), (e).

⁵¹⁷ Surrogacy Act 2012 (Tas) s 16 (2) (a) (i).

⁵¹⁸ Surrogacy Act 2012 (Tas) s 16 (2) (b), (c).

⁵¹⁹ Surrogacy Act 2012 (Tas) s 16 (2) (h).

⁵²⁰ Surrogacy Act 2012 (Tas) s 32.

⁵²¹ Surrogacy Act 2012 (Tas), s 33; ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 38.

⁵²² Surrogacy Act 2012 (Tas), s 39 (2).

⁵²³ Surrogacy Act 2012 (Tas), s 39 (3).

⁵²⁴ X, "Surrogacy", *Tasmanian Government* 2025, <https://www.justice.tas.gov.au/bdm/surrogacy> (geraadpleegd op 29 april 2025).

5.2.3 Directe werking IVRK

137. Het rechtssysteem van Australië vereist dat verdragsteksten door het federale parlement als nationaal recht worden aangenomen om van kracht te worden.⁵²⁵ Australië heeft het IVRK op 17 december 1990 geratificeerd en het verdrag trad op 16 januari 1991 in werking voor Australië. Dit verdrag is echter niet op federaal niveau in de nationale wetgeving opgenomen.⁵²⁶ Toch is het IVRK belangrijk voor de interpretatie van de wetgeving. Het verdrag moet 'speciale betekenis' krijgen bij de interpretatie van nationaal recht, gezien de bijna universele acceptatie ervan en het feit dat het 'waarschijnlijk een feit of omstandigheid is die de rechtbank relevant acht bij afwezigheid van tegenstrijdige wettelijke bepalingen'.⁵²⁷ De rechtbank moet de nationale wetgeving interpreteren in overeenstemming met de verplichtingen van Australië onder het IVRK, voor zover dit niet strijdig is met de nationale bepaling.⁵²⁸ In Australië kan men zich voor de nationale rechter niet rechtstreeks beroepen op eender welk artikel uit het IVRK. Bijgevolg kunnen burgers zich voor de nationale rechtbank niet beroepen op artikel 3, artikel 7 en artikel 8 IVRK.

5.2.4 Recht op identiteit in overeenstemming met IVRK

138. Hoewel de bepalingen uit het IVRK geen directe werking hebben (cf. *supra*, nr. 110), moeten de Australische rechtbanken de nationale wetgeving voor zover mogelijk interpreteren in het licht van de bepalingen van het IVRK.⁵²⁹

5.2.4.1 Artikel 3 IVRK: de belangen van het kind

139. Het IVRK vereist dat het belang van het kind de eerste overweging is bij alle handelingen die betrekking hebben op kinderen (cf. *supra*, nr. 73).⁵³⁰ In elk stelsel dat het draagmoederschap en de daaropvolgende afstammingsbepalingen regelt, moeten de belangen van het kind de belangrijkste factor blijven.⁵³¹ In de verschillende Australische deelstaten komt het belang van het kind terug in zowel de wetgeving als de rechtspraak. Elke staat bevat een bepaling die bepaalt dat het draagmoederschap en de uitlevering van een parentage order steeds in het belang van het kind dient te zijn.⁵³² Dit komt ook in verschillende vonnissen van de rechtbanken in de deelstaten terug.⁵³³ Het

⁵²⁵ LANG M., *The implementation and lasting effects of the multilateral instrument*, IBFD, 2021, 111.

⁵²⁶ DIMOPOULOS G., FERNANDO M., "Strengthening children's rights and participation in family law: A submission on the Family Law Amendment Bill 2023 (Cth)", <https://www.apf.gov.au/DocumentStore.ashx?id=6510cfbd-d235-4b33-b985-5154d5783f67&subId=744312> (geraadpleegd op 20 maart 2025).

⁵²⁷ Full Court of the Family Court of Australia 9 juli 1997, Nicholson CJ, Fogarty and Lindenmayer JJ; DIMOPOULOS G., "The right time for rights? Judicial engagement with the *UN Convention on the Rights of the Child* in Part VII proceedings", *Australian Journal of Family Law* 2023, (63) 64-65; YOUNG L., "B and B, Family Law Reform Act 1997 (Cth) – Relocating the Rights debate", *Melb. U. Law Rev.* 1997, (722) 723-724.

⁵²⁸ DIMOPOULOS G., "The right time for rights? Judicial engagement with the *UN Convention on the Rights of the Child* in Part VII proceedings", *Australian Journal of Family Law* 2023, (63) 64-65.

⁵²⁹ *Ibid.*

⁵³⁰ Art. 3(1) IVRK.

⁵³¹ PLATER D., THOMPSON M., MOULDS S., WILLIAMS J., BRUNACCI A., "Surrogacy: A Legislative Framework: A Review of Part 2B of the Family Relationships Act 1975", *South Australian Law Reform Institute* 2018, 63-64.

⁵³² Surrogacy Act 2008 (WA), s13; Surrogacy Act 2022 (NT) s5; Surrogacy Act 2019 (SA) s6; *Surrogacy Act 2010* (Qld) s22; Surrogacy Act 2010 (NSW) s22; Status of Children Act 1974 (Vic) s22; Surrogacy Act 2012 (Tas) s3.

⁵³³ Children's Court of Queensland 28 september 2010, BLH & Anor v. SJW & Anor; Children's Court of Queensland 27 maart 2013, MJW & Anor v. AJL & Anor; Children's Court of Queensland 8 november 2019, BA & Anor v. KA & Anor; Children's Court of Queensland 27 februari 2020, KRB and BFH v RKH & BJH; Children's Court of Queensland 12 maart 2021, RPR & Anor v. TMK & Anor; Children's Court of Queensland 6 augustus 2021, RS & anor v. RF; Children's Court of Queensland 25 februari 2022, BA & Anor v. LM & Anor; Children's Court of Queensland 1 oktober 2024, CDA & Anor v. TRA & Anor; Family Court of Western Australia 5 april 2022, Gornik

belang van het kind is steeds de eerste overweging ingeval van draagmoederschap. Bijgevolg is de regelgeving met betrekking tot draagmoederschap in overeenstemming met artikel 3 IVRK, de regelgeving stelt dat de belangen van het kind de belangrijkste factor blijft.

5.2.4.2 Artikel 7 en 8 IVRK: recht om zijn of haar ouders te kennen en eerbiediging van identiteit

140. Het recht om zijn of haar ouders te kennen zoals vervat in artikel 7.1, is van groot belang voor kinderen voortkomend uit draagmoederschap.⁵³⁴ Vaak wordt de toegang tot afstammingsinformatie wettelijk beperkt. De effectieve uitoefening van dit recht hangt af van de mate waarin relevante informatie wordt opgenomen in de geboorteregistratie van het kind en van de wijze waarop deze gegevens toegankelijk worden gemaakt. Indien kinderen onder de leeftijd van 18 jaar geen recht op toegang tot informatie over hun biologische ouders kunnen verkrijgen, is dit volgens het Comité strijdig met artikel 7 van het IVRK.⁵³⁵ Bovendien beschrijft artikel 8 IVRK andere aspecten van recht op identiteit namelijk de aspecten nationaliteit, naam en familierelaties. In geval van draagmoederschap is vooral het aspect familierelaties van belang. De staat dient hierbij maatregelen te nemen om het bijhouden van gedetailleerde gegevens en het bewaren van documenten af te dwingen. Het comité gaf enkele aanbeveling met betrekking op de maatregelen die staten kunnen nemen (cf. *supra*, nr. 85). De staat dient te voorzien in een effectief geboorteregistratiesysteem waarbij ook het bijhouden essentieel is om het recht op identiteit van een kind te waarborgen.⁵³⁶ De activiteiten van de staat moet de toegang tot deze informatie optimaliseren om gezinshereniging te ondersteunen.⁵³⁷ Het Comité is van mening dat kinderen die zijn geadopteerd of geboren via draagmoederschap recht hebben op toegang tot informatie over hun afkomst en de identiteit van hun biologische ouders, evenals hun medische geschiedenis, op de juiste

and Thornburn; Family Court of Western Australia 21 juni 2017, Adair & Anor and Chantua; Family Court of Western Australia 16 mei 2013, Sedgwick & Anor and Richards & Anor; Supreme Court of the Australian Capital Territory 22 maart 2024, SC 48; Supreme Court of the Australian Capital Territory 15 juli 2015, SC 198; Supreme Court of the Australian Capital Territory 1 december 2023, SC 479; Supreme Court of the Australian Capital Territory 18 september 2023, SC 267.

⁵³⁴ UNICEF, "Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child", 2007, www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf, 11.

⁵³⁵ *Ibid.*

⁵³⁶ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Sierra Leone", CRC/C/15/Add.116, §42; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on the combined third and fourth periodic report of Canada, adopted by the Committee at its sixty-first session", CRC/C/CAN/CO/3-4CRC/C/CAN/CO/3-4, §§38-39; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Nicaragua", CRC/C/NIC/CO/4, §45; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Cameroon", CRC/C/CMR/CO/2, §35; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Grenada", CRC/C/GRD/CO/2, §§ 30-31; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Nigeria", CRC/C/NGA/CO/3-4, §§36-37; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Cape Verde", CRC/C/15/Add.168, §§ 33-34; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Paraguay", CRC/C/15/Add.75, §18; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Comoros", CRC/C/15/Add.141, §27; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Djibouti", CRC/C/15/Add.131, §31; TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 288.

⁵³⁷ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Australia", CRC/C/15/Add.268, §31.

leeftijd en op het juiste ontwikkelingsniveau.⁵³⁸ Staten moeten bij dit alles extra maatregelen nemen ten aanzien van jongere kinderen, omdat zij minder in staat zijn hun eigen identiteit te behouden en daardoor meer afhankelijk zijn van staatsbescherming om hun identiteit te waarborgen.

141. In het Australian Capital Territory wordt de toegang tot informatie geregeld in de adoptiewetgeving (cf. *supra*, nr. 108). Het kind geboren uit draagmoederschap heeft op basis van deze wetgeving recht op identificerende informatie, oftewel recht op een kopie van of een uittreksel uit een geboorte-registerinschrijving of informatie waaruit een geboortelouder, een bloedverwant of de persoon geboren uit draagmoederschap kan worden geïdentificeerd.⁵³⁹ De persoon die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt, heeft echter geen recht op identificerende informatie, tenzij schriftelijke goedkeuring is verkregen van elke wensouder en elke geboortelouder oftewel de draagmoeder en haar echtgenoot.⁵⁴⁰ Het verkrijgen van deze informatie voor een kind hangt bijgevolg volledig af van de goodwill van zowel de wensouders als de geboortelouders. Dit vormt een beperking op het recht van het kind om zijn of haar ouders te kennen en op de eerbiediging van het recht op identiteit. De mogelijkheid tot het verkrijgen van informatie staat niet open voor kinderen in de zin van artikel 1 IVRK, tenzij er goedkeuring is van zowel de wensouders als de geboortelouders. De toegang tot de informatie noodzakelijk voor de identiteitsvorming van het kind is bijgevolg afhankelijk gemaakt van toestemming van derden. Staten moeten, in het licht van artikel 8 IVRK, net extra maatregelen nemen ten aanzien van jongere kinderen, omdat zij minder in staat zijn hun eigen identiteit te behouden en daardoor meer afhankelijk zijn van de staatsbescherming (cf. *supra*, nr. 85). Indien kinderen tot de leeftijd van 18 jaar geen recht op toegang tot informatie over hun biologische ouders kunnen verkrijgen is dit volgens het Comité strijdig met artikel 7 IVRK.⁵⁴¹ Bijgevolg is de beperking van de toegang tot afstammingsinformatie, ontstaansgeschiedenis en familiebanden in strijd met zowel artikel 7 IVRK als artikel 8 IVRK.

142. In Western Australia kan het recht op toegang tot identificerende informatie zelf geregeld worden in een goedgekeurd plan indien men meer of eerdere toegang wil geven dan krachtens de wet mogelijk is (cf. *supra*, nr. 113).⁵⁴² Het kind geboren uit draagmoederschap heeft recht op toegang tot de registratie van zijn of haar geboorte.⁵⁴³ De toegang kan echter geweigerd worden indien men niet voldoet aan de vereiste krachtens de Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 met betrekking tot die toegang (cf. *supra*, nr. 114).⁵⁴⁴ De registrar kan toegang tot informatie verlenen aan een persoon die een gegronde reden heeft om toegang tot het register of informatie

⁵³⁸ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Israel", CRC/C/ISR/CO/2-4, §34; COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Uzbekistan", CRC/C/UZB/CO/3-4, §7(h); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Azerbaijan", CRC/C/AZE/CO/3-4, §55(f); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Former Yugoslav Republic of Macedonia", CRC/C/MKD/CO/2, §§34-35 COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Sierra Leone", CRC/C/SLE/CO/2, §46(a); COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on China", CRC/C/CHN/CO/2, §53(d); TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019, 289-290.

⁵³⁹ Adoption Act 1993 (ACT) ss 58, 66.

⁵⁴⁰ Adoption Act 1993 (ACT) s 68 (1).

⁵⁴¹ *Ibid.*

⁵⁴² Surrogacy Act 2008 (WA), s34 (1).

⁵⁴³ Surrogacy Act 2008 (WA), s38 (1).

⁵⁴⁴ Surrogacy Act 2008 (WA), s38 (2).

uit het register te willen.⁵⁴⁵ De registrar houdt rekening met de aard van het belang van de verzoeker, de gevoeligheid van de gegevens, het gebruik dat van de gegevens zal worden gemaakt en andere relevante factoren bij het nemen van de beslissing.⁵⁴⁶ In de Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 wordt er niet gesproken van een minimale leeftijdsvereiste. Met betrekking tot personen die na 2004 verwekt zijn met donorgameten hebben toegang tot identificerende informatie over hun donor als ze 16 worden, nadat ze de nodige begeleiding gevolgd hebben (cf. *supra*, nr. 115).⁵⁴⁷ De informatie wordt bijgehouden in het Reproductive Technology Register. Voor kinderen jonger dan 16 jaar kunnen hun ouders namens hen toestemming geven voor toegang tot identificerende informatie, nadat de donor ook toestemming heeft gegeven.⁵⁴⁸ De regelgeving is conform artikel 7 en 8 IVRK indien kinderen in de zin van artikel 1 IVRK toegang hebben tot identificerende informatie. In Western Australia kan de toegang tot deze informatie geregeld worden door de betrokken partijen zelf, waardoor het kind al reeds vanaf een vroege leeftijd toegang kan hebben tot deze informatie. Bovendien wordt er geen leeftijdsvereiste bepaald in Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 waardoor de registrar personen onder de 18 jaar toegang kan verlenen tot het geboorteregister. Informatie over donoren is voor personen vanaf 16 jaar toegankelijk. De regelgeving van Western Australia is bijgevolg conform artikel 7 en artikel 8 IVRK.

143. In het Northern Territory kan men bij de Registrar een aanvraag indienen voor de originele geboorteakte van de persoon en de informatie die door de lokale rechtbank is verstrekt op basis van sectie 46(2) van de Surrogacy Act 2022 met betrekking tot de parentage order (cf. *supra*, nr. 119).⁵⁴⁹ Een persoon die jonger is dan 18 jaar kan alleen een aanvraag indienen met de schriftelijke toestemming van de persoon met ouderlijke verantwoordelijkheid voor die persoon.⁵⁵⁰ Het verkrijgen van de originele geboorteakte, alsook de informatie van de rechtbank over de ontstaansgeschiedenis van een kind hangt bijgevolg, net zoals in het Australian Capital Territory, volledig af van de goodwill van degene met ouderlijke verantwoordelijkheid. Indien kinderen tot de leeftijd van 18 jaar geen recht op toegang tot informatie over hun biologische ouders kunnen verkrijgen is dit volgens het Comité in strijd met artikel 7 van het IVRK.⁵⁵¹ De kinderen hebben eigenlijk niet de mogelijkheid om identificerende informatie te verkrijgen tot de leeftijd van 18 jaar, dit is niet in overeenstemming met zowel artikel 7 als artikel 8 IVRK.

144. In South Australia heeft het kind voortkomende uit draagmoederschap recht op identificerende informatie mits hij of zij de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt (cf. *supra*, nr. 122). Bijgevolg heeft in South Australia een kind dat de leeftijd van 18 jaar nog niet bereikt heeft, geen recht op kennis van afstammingsinformatie, ontstaansgeschiedenis en familiale banden. Indien kinderen tot de leeftijd van 18 jaar geen recht op toegang tot deze informatie kunnen verkrijgen, is

⁵⁴⁵ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 (WA), s 54 (1).

⁵⁴⁶ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 (WA), s 54 (2).

⁵⁴⁷ ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 26; O'CALLAGHAN E., "Surrogate Born Children's Access to Information About Their Origins", *International Journal of Law, Policy and the Family* 2021, (1) 11.

⁵⁴⁸ O'CALLAGHAN E., "Surrogate Born Children's Access to Information About Their Origins", *International Journal of Law, Policy and the Family* 2021, (1) 11.

⁵⁴⁹ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (NT) s 28P (1).

⁵⁵⁰ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (NT) s 28P (2).

⁵⁵¹ *Ibid.*

dit in strijd met artikel 7 en 8 van het IVRK.⁵⁵² Bijgevolg is ook de regelgeving in South Australia niet in overeenstemming met het IVRK.

145. In Queensland kan men identificerende informatie verkrijgen indien men de leeftijd van 18 jaar bereikt heeft (cf. *supra*, nr. 125). De ambtenaar van de burgerlijke stand kan toch de gevraagde informatie verstrekken aan een kind dat jonger is dan 18 jaar, indien de biologische ouders en de wensouder of wensouders van de parentage order instemmen met het verzoek van het kind om de informatie.⁵⁵³ In principe heeft een kind onder de 18 jaar dus geen toegang tot identificerende informatie tenzij ze toestemming hebben van zowel de biologische ouders als wensouders. De toegang tot informatie hangt af van de toestemming van derde, wat niet conform het IVRK is.

146. In New South Wales heeft de persoon geboren uit draagmoederschap recht op ontvangst van de originele geboorteakte van de persoon en het volledige geboorteregister van de persoon, indien de persoon 18 jaar of ouder is (cf. *supra*, nr. 128).⁵⁵⁴ Indien de persoon jonger is dan 18 jaar, heeft hij of zij geen recht op ontvangst van zijn of haar originele geboorteakte of volledige geboortedossier, tenzij met toestemming van de persoon of personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid voor de persoon dragen. Wanneer de persoon voldoende redenen heeft om informatie uit het register te willen, kan de ambtenaar van de burgerlijke stand toch toegang geven tot de informatie uit het register van geboorten, overlijdens en huwelijken. De personen geboren uit draagmoederschap kunnen ook informatie verkrijgen uit het centrale register aangezien informatie over een kind dat is geboren als gevolg van een draagmoederschapsregeling, evenals informatie over de donoren van geslachtscellen en/of geboortemoeders, moet worden opgenomen in het Centrale Register (cf. *supra*, nr. 129). De directeur-generaal moet op verzoek van een volwassene die uit een draagmoederschapsovereenkomst is geboren aan die persoon een kopie verstrekken van alle informatie die over die persoon in het centrale register is opgenomen.⁵⁵⁵ De directeur-generaal moet ook aan die persoon de naam van zijn biologische ouder of gametendrager in het kader van de draagmoederschapsovereenkomst verstrekken en alle andere voorgeschreven informatie over de ouder of gametendrager die in het centrale register is opgenomen, alsook voorgeschreven niet-identificerende informatie over de biologische broers en zussen van de persoon of andere informatie waarmee een biologische broer of zus heeft ingestemd.⁵⁵⁶ De toegang tot de centrale registers is beperkt tot volwassenen en staat dus niet open voor kinderen in de zin van artikel 1 IVRK. Er is voor hen geen enkele manier om deze informatie eerder te verkrijgen. Dit is niet conform artikel 7 en artikel 8 IVRK. Een persoon onder de 18 jaar heeft in principe ook geen toegang tot het geboorteregister. Hier zijn echter wel twee uitzonderingen op. Allereerst is er een uitzondering indien de personen met ouderlijke verantwoordelijkheid, de wensouders, hierin toestemmen. De tweede uitzondering is indien de persoon voldoende redenen heeft om toegang te willen, kan de ambtenaar

⁵⁵² *Ibid.*

⁵⁵³ Births, Deaths and Marriages Registration Act 2023 (Qld), SS 111 (5).

⁵⁵⁴ Surrogacy Act 2010 (NSW) s 55; ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019, 32.

⁵⁵⁵ Explanatory note Surrogacy Bill 2010, <https://www.parliament.nsw.gov.au/bill/files/1597/Ex%20note%20Surrogacy%20Bill%202010.pdf> (geraadpleegd 14 mei 2025).

⁵⁵⁶ Explanatory note Surrogacy Bill 2010, <https://www.parliament.nsw.gov.au/bill/files/1597/Ex%20note%20Surrogacy%20Bill%202010.pdf> (geraadpleegd 14 mei 2025); Assisted Reproductive Technology Act 2007 (NSW) s 41E.

van de burgerlijke stand toch deze toegang verlenen. Het kind heeft in New South Wales meer opties om toegang te krijgen tot de identificerende informatie uit het geboorteregister waarbij de toestemming van derden niet noodzakelijk is. De kinderen hebben meer mogelijkheden om informatie te verkrijgen tot de leeftijd van 18 jaar, dit is in overeenstemming met artikel 7 IVRK.

147. In Victoria worden draagmoederschapsgeboorten geregistreerd in het Surrogate Birth Register (cf. *supra*, nr. 132). De toegang tot dit register wordt geregeld overeenkomstig de gewone regels van de Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996. De registrar kan een persoon die een gegronde reden heeft om toegang tot het Register te willen, toegang tot het Register verlenen of informatie uit het Register verstrekken.⁵⁵⁷ Bij de beslissing of een verzoeker een gegronde reden heeft om toegang tot het register te willen of om informatie uit het register te willen, moet de registrar rekening houden met de aard van het belang van de verzoeker, de gevoeligheid van de informatie en het gebruik dat van de informatie zal worden gemaakt.⁵⁵⁸ Er wordt hier geen leeftijdsgrens toegepast. Bovendien kan een kind op wie de procedure betrekking heeft, aan de rechtbank toegang tot het gerechtelijk dossier verzoeken.⁵⁵⁹ Wanneer er bij de conceptie gebruik is gemaakt van medische begeleide voortplantingstechnieken, geldt een verplichting tot registratie van donorinformatie in het centrale register (cf. *supra*, nr. 133). Kinderen verwekt met behulp van donorgeslachtscellen kunnen als volwassene of als minderjarige met goedkeuring van de ouder(s) en/of voogd(en) en na het ondergaan van een begeleidingstraject, een aanvraag indienen om informatie over hun donor te verkrijgen. Voor kinderen geboren via een draagmoederschapsregeling ontbreekt een gelijkaardige regeling. Er is geen verplichting om informatie over draagmoederschap bij te houden in dit centrale register en kinderen die via draagmoederschap zijn geboren ontvangen geen expliciete indicatie in hun geboorteakte dat er aanvullende informatie beschikbaar is. Dit staat in contrast met kinderen die via donorconceptie geboren zijn, voor wie wel een aantekening in het register wordt gemaakt. Het IVRK waarborgt het recht op identiteit aan de hand van artikel 7 en 8 IVRK. Op basis hiervan moet er een mogelijkheid van toegang tot afstammingsinformatie, alsook ontstaansgeschiedenis en familiebanden, bestaan voor minderjarigen. Een kind geboren uit draagmoederschap kan toegang verkrijgen tot het Surrogate Birth Register met een gegronde reden. Hieraan is geen leeftijdsgrens gekoppeld, dus dit staat ook open voor minderjarigen, wat in lijn is met de verplichtingen onder het IVRK. Het ontbreken van verplichte registratie van draagmoederschapsinformatie bij het centrale register en het feit dat kinderen uit draagmoederschap niet actief geïnformeerd worden over hun bijzondere afstammingsachtergrond, kan ertoe leiden dat zij essentiële informatie over hun identiteit missen, wat niet in lijn is met het IVRK.

148. In Tasmania mag de registrar een kind een uittreksel of kopie van de inschrijving in het draagmoederregister verstrekken indien er een relevant document met betrekking tot het kind wordt voorgelegd (cf. *supra*, nr. 136).⁵⁶⁰ Een persoon geboren als gevolg van draagmoederschap kan toegang krijgen tot zijn of haar geboortegegevens in twee gevallen. Ten eerste indien hij/zij kan bewijzen dat hij/zij een draagmoederkind is door de naam van zijn/haar biologische ouder(s) op te

⁵⁵⁷ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (Vic) s 48 (1).

⁵⁵⁸ Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (Vic) s 48 (2).

⁵⁵⁹ Status of Children Act 1974 (Vic) s 34 (2).

⁵⁶⁰ Surrogacy Act 2012 (Tas), s 39 (2).

geven. Ten tweede wanneer het kind een wettelijke verklaring van een erkende counselor verkrijgt waarin staat dat hij/zij begeleiding heeft ontvangen. Er is hierbij geen specifieke leeftijdsgrens bepaald. Binnen Tasmania is het recht op identificerende informatie toegankelijk in twee gevallen waarbij het mogelijk is dat een persoon geboren uit draagmoederschap onder de leeftijd van 18 jaar toegang kan krijgen tot deze informatie. Het recht wordt niet beperkt voor minderjarigen en is bijgevolg in lijn met de verplichtingen uit artikel 7 en 8 IVRK.

5.2.5 Rechtsvergelijking Belgisch recht

149. Binnen het Belgisch recht is er, in tegenstelling tot binnen het Australische recht, geen wettelijke regeling inzake draagmoederschap. De wensouders dienen tot op heden de weg van adoptie te volgen voor het verkrijgen van het juridisch ouderschap (cf. *supra*, nr. 58). Binnen het Australische recht is er wel een afzonderlijk wetgevend kader met betrekking tot draagmoederschap. De relevante wetten verschillen van staat tot staat. In elke staat wordt het juridisch ouderschap over de kinderen verkregen na het toekennen van de parentage order door de bevoegde rechtbank. De toekenning van de parentage order is onderworpen aan verschillende voorwaarden die verschillen van staat tot staat.

150. In de Belgische rechtsorde wordt een draagmoederschapsovereenkomst volgens de heersende rechtsleer als absoluut nietig beschouwd, zowel wegens een ongeoorloofd voorwerp als omwille van een ongeoorloofde oorzaak (cf. *supra*, nr. 46). Dit heeft als gevolg dat een draagmoederschapsovereenkomst juridisch niet afdwingbaar is. In tegenstelling tot de Belgische rechtsorde, is een draagmoederschapsovereenkomst in de verschillende Australische deelstaten niet per definitie nietig. De overeenkomst kan rechtsgeldig zijn, mits zij voldoet aan de per deelstaat wettelijk bepaalde voorwaarden. In alle deelstaten is een geldige draagmoederschapsovereenkomst zelfs een noodzakelijke voorwaarde voor het toekennen van een parentage order. Hoewel deze overeenkomsten noodzakelijk zijn, zijn ze in de meeste deelstaten niet afdwingbaar behoudens voor eventueel de redelijke kosten. Enkel in Victoria is een draagmoederschapsovereenkomst ook juridisch afdwingbaar (cf. *supra*, nr. 131).

151. In alle Australische deelstaten vormt het volgen van verschillende vormen van begeleiding, afhankelijk per deelstaat, een essentiële voorwaarde voorafgaand aan het sluiten van een draagmoederschapsovereenkomst. De aard van de begeleiding varieert, maar betreft sociale en psychologische ondersteuning, ondersteuning met betrekking tot de implicaties van de afstand van het kind, alsook begeleiding met betrekking tot de relatie tussen de draagmoeder en het kind. Deze vereiste vertoont een overeenkomst met de Belgische regeling inzake adoptie (cf. *supra*, nr. 61). In België dienen wensouders namelijk een verplichte voorbereiding te doorlopen voor zij kunnen overgaan tot adoptie. De voorbereiding betreft informatie over het verloop van de procedure, de juridische en de andere gevolgen van de adoptie en over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie. Tijdens de voorbereidingsessies komen verschillende onderwerpen aanbod waaronder ook openheid over adoptie, loyaliteit en identiteitsontwikkeling van adoptiekinderen.

152. België voorziet in artikel 368-6 oud BW in de bewaring van gegevens over de herkomst van de geadopteerde, inclusief identiteit en medische gegevens van de biologische ouders (cf. *supra*, nr.

60). Geadopteerden kunnen vanaf 12 jaar toegang vragen tot deze gegevens, mits toestemming van hun wettelijke vertegenwoordiger of na beoordeling van hun maturiteit door de bevoegde autoriteit. In Vlaanderen werd het afstammingscentrum opgericht als aanspreekpunt voor hun vragen. In Australië verschilt de regeling sterk per staat. In het Australian Capital Territory (cf. *supra*, nr. 108), Northern Territory (cf. *supra*, nr. 119), en Queensland (cf. *supra*, nr. 125) kan een kind geboren uit draagmoederschap enkel toegang krijgen tot identificerende informatie, indien de persoon die de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt of deze persoon schriftelijke goedkeuring heeft verkregen van de wensouders en/of de geboorteouders. In South Australia kan een minderjarige zelfs helemaal geen toegang verkrijgen tot deze informatie (cf. *supra*, nr. 122). In New South Wales kan men toegang krijgen tot identificerende informatie vanaf de leeftijd van 18 jaar tenzij er toestemming is verkregen door hun wettelijke vertegenwoordigers (cf. *supra*, nr. 128). Deze staat hanteert echter nog een bijkomende uitzondering, namelijk indien voldoende redenen kunnen worden aangetoond voor het verzoek. De regelgeving in New South Wales lijkt het meest op de Belgische regelgeving omwille van de twee uitzonderingsituaties, maar verschilt toch nog sterk. In Tasmania is er geen leeftijdsgrens aan de toestemming, maar dient de persoon eerst een begeleiding te volgen vooraleer men de informatie verkrijgt (cf. *supra*, nr. 136).

5.3 Aanbevelingen uit het rechtsvergelijkend onderzoek

153. In de verschillende deelstaten van Australië wordt de informatie met betrekking tot draagmoederschap en de biologische ouders van het kind bijgehouden in een register. Ook in België zou het verzamelen van deze gegevens in een specifiek register opportuun zijn. Zonder een dergelijke registratie van alle relevante informatie van het kind, is het immers onmogelijk om een daadwerkelijke toegang tot alle relevante informatie te voorzien.

154. De toegang tot het register zal ook wettelijk geregeld dienen te worden in overeenstemming met de plichten die voortvloeien uit artikel 3, artikel 7 en artikel 8 IVRK. Het is in het belang van het kind om toegang tot deze identificerende informatie te kunnen verkrijgen voordat het kind de meerderjarigheid heeft bereikt, zonder dat men afhankelijk is van diegene met het ouderlijk gezag. Niet alle regelgeving uit de verschillende Australische staten is in lijn met het IVRK op dit vlak. Er zijn echter verschillende staten waarvan de regelgeving hieromtrent wel in lijn is met het IVRK.

In Tasmania is er geen vaste leeftijdsgrens, maar heeft het kind de mogelijkheid tot toegang in twee gevallen, namelijk indien het kind kan bewijzen dat hij/zij een draagmoederkind is door de naam van zijn/haar biologische ouder(s) op te geven of indien het kind een wettelijke verklaring van een erkende counselor verkrijgt waarin staat dat hij/zij counseling heeft ontvangen. Door deze begeleiding wordt het kind psychologisch voorbereid op het verkrijgen van de identificerende informatie. Deze begeleiding van het kind is dan ook in zijn of haar hoger belang. Het koppelen van de toegang tot identificerende informatie uit het register koppelen aan een voorafgaande begeleiding is een waardevol principe dat ook opgenomen kan worden in het toekomstige Belgische wetgevend kader.

De toegang kan ook geregeld worden naar het systeem van New South Wales. Een persoon geboren uit draagmoederschap kan vanaf 18 jaar identificerende informatie verkrijgen behoudens twee

uitzondering: de toestemming van de personen met de ouderlijke verantwoordelijkheid of indien de persoon voldoende redenen heeft om toegang te willen, kan de ambtenaar van de burgerlijke stand toch deze toegang verlenen. De toegang kan in dat geval beoordeeld worden door een derde die objectief kan oordelen over de betrokken situatie, in het belang van het kind. In België zou men dit ook op die manier kunnen regelen aangezien deze regeling ook al van toepassing is ingeval van adoptie (cf. *supra*, nr. 60). Ingeval van adoptie kan vanaf 12 jaar, indien de wettelijke vertegenwoordiger weigert te ondertekenen, de maturiteit van de verzoeker worden beoordeeld door de federale centrale autoriteit en beslist zij of toegang tot de gegevens wordt verleend.

155. In Western Australia maakt men gebruik van een draagmoederschapsplan (cf. *supra*, nr. 112). Het draagmoederschapsplan moet door de rechtbank goedgekeurd worden en mag betrekking hebben op elke aangelegenheid die het kind betreft. Het plan moet de rechten en verantwoordelijkheden van de partijen bij het plan op passende wijze in evenwicht brengen en het welzijn van het kind bevorderen. Het plan moet ook op zijn minst de volgende aangelegenheden regelen: details over de tijd die het kind zal doorbrengen of communicatie die het kind zal hebben met de biologische ouders van het kind of enige andere persoon en alle informatie die een van de partijen aan de ander of aan enige andere persoon moet verstrekken.

De wensouder en draagmoeder worden aan de hand van dit plan aangezet tot het treffen van een voorafgaande regeling die in het belang is van het kind. Hierbij kunnen ze een contact regeling treffen met de draagmoeder en met eventueel de biologische ouders indien deze verschillend zijn met de wensouders en de draagmoeder. Aan de hand van dergelijke regeling van een contact tussen alle partijen wordt het kind al vanaf een vroege leeftijd op de hoogte gebracht van zijn of haar ontstaansgeschiedenis en herkomst. De toegang tot identificerende informatie kan ook geregeld worden in het plan waarbij het kind vroeger dan wettelijk geregeld deze toegang kan verkrijgen. Dit is zeker relevant ingeval er geen contact wordt onderhouden tussen de verschillende partijen. Het is niet toegestaan om de toegang te beperken of uit te sluiten in het plan. Dit zou bovendien niet in het belang van het kind zijn.

Aangezien België ook wil gaan werken met een draagmoederschapsovereenkomst (cf. *supra*, nr. 63), die voorafgaand door de familierechtbank moet worden goedgekeurd, kan men deze vereisten ook laten opnemen in het wetgevend kader met betrekking tot de overeenkomst. Op deze manier kan er een regeling getroffen worden waar alle betrokken partijen achter staan, die bovendien in het hoger belang van het kind is. De wensouders en draagmoeder kunnen voorafgaand een regeling treffen over het contact en de communicatie met het kind en daarbij eventueel nog andere familiebanden bij betrekken. Aan de hand van dergelijke regeling van een contact tussen alle partijen wordt het kind al vanaf een vroege leeftijd op de hoogte gebracht van zijn of haar ontstaansgeschiedenis en herkomst en daardoor de identiteitsvorming van het kind optimaal kan verlopen in overeenstemming met zowel artikel 7 IVRK als artikel 8 IVRK.

6 Algemene Conclusie

156. Ondanks de groeiende maatschappelijke noodzaak bestaat er in België tot op heden geen specifiek wettelijk kader inzake draagmoederschap. Hoewel draagmoederschap niet wettelijk verboden is, ontbreekt er een duidelijke juridische regeling die de positie van de wensouders, de draagmoeder en, in het bijzonder, het kind beschermt. De nadruk ligt vaak op de rechten en belangen van de wensouders en de draagmoeder, waardoor de positie van het kind en diens rechten onvoldoende aandacht krijgen. Het IVRK biedt nochtans een mensenrechtelijk kader ter bescherming van het kind, waarbij binnen dit onderzoek werd gefocust op het recht op identiteit, zoals gewaarborgd in artikel 7 en 8 IVRK. Ook het beginsel van het belang van het kind, verankerd in artikel 3 IVRK, vormt een belangrijk uitgangspunt bij elke beslissing met betrekking tot het kind. Het doel van dit onderzoek is dan ook het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag: *"Hoe zou een regelgevend kader m.b.t. de gevolgen van draagmoederschap voor kinderen dat in overeenstemming is met het recht op identiteit zoals vervat in art. 3, 7 en 8 van het Kinderrechtenverdrag er kunnen uitzien?"*

157. Uit het federaal regeerakkoord 2025-2029 blijkt dat er voornemens zijn om een wetgevend kader te ontwikkelen voor altruïstisch hoogtechnologisch draagmoederschap (cf. *supra*, nr. 63). Daarbij zal draagmoederschap enkel toegestaan zijn wanneer er geen genetische band is tussen de draagmoeder en het kind. Er zal voorzien worden in een voorafgaandelijke draagmoederschapsovereenkomst die, na controle, door de familierechtbank wordt bekrachtigd. Hierdoor zullen de wensouders vanaf de geboorte van het kind automatisch alle ouderlijke rechten verkrijgen ten aanzien van het kind. Ondanks deze belangrijke stappen richting het regelen van draagmoederschap, ontbreekt hoe de rechten en belangen van het kind gewaarborgd zullen worden. Door het verlaten van het adoptiesysteem, vervallen voor kinderen geboren uit draagmoederschap, ook de waarborgen die momenteel voortvloeien uit adoptie. Dit creëert een leemte betreffende het recht op identiteit van het kind. Het is noodzakelijk dat een specifieke regeling omtrent het recht van identiteit wordt ontwikkeld, zodat er voldaan kan worden aan de verplichtingen uit het IVRK, met name artikel 3, 7 en 8 IVRK.

158. Er zijn een aantal vereisten waaraan de wetgeving moet voldoen om in lijn te zijn met de verplichtingen volgend uit het IVRK. Artikel 3 waarborgt het belang van het kind. Dit belang moet een primaire overweging zijn bij alle handelingen die betrekking hebben op het kind. Staten moeten hier ook rekening mee houden in de wetgeving, rechtspraak, beleid en de procedures. Voor de toekomstige wet moet dit dus in het belang van het kind zijn. Artikel 7 stelt dat elk kind het recht heeft om zijn of haar ouders te kennen. Staten moeten hiervoor de nodige maatregelen treffen. Er moet dus een mogelijkheid zijn om de geboorteouders, genetische ouders enzoverder te identificeren. De procedures hiervoor moeten aanwezig zijn. Er mag bovendien geen onmogelijkheid zijn om dit te achterhalen. Een wet die stelt dat een minderjarige die kennis niet mag verkrijgen is in strijd met het IVRK. Op basis van artikel 8 IVRK moeten staten het recht van het kind op identiteitsbehoud beschermen. De staat moet voorzien in een systeem voor geboorteregistratie om het recht op identiteit van het kind te beschermen. Overheidsmaatregelen moeten bovendien de toegang optimaliseren. Kinderen geboren via draagmoederschap hebben volgens het Comité recht

op toegang tot informatie over hun afkomst, inclusief de identiteit van hun biologische ouders. De toegang moet aangepast zijn aan hun leeftijd en ontwikkelingsniveau.

159. De vraag rijst hoe de Belgische wetgever het recht op identiteit conform het IVRK kan waarborgen in de toekomstige wetgeving. Hoewel het systeem van adoptie verlaten zal worden voor draagmoederschap, biedt dit toch inspiratie. Het bevat namelijk regelgeving inzake de bewaring en toegang tot afstammingsinformatie die in lijn is met het IVRK. Eveneens kan er inspiratie geput worden uit de regeling binnen verschillende Australische deelstaten.

160. Vooraleerst is een systeem van bewaring van gegevens noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de verplichtingen die voortvloeien uit het IVRK. Ook voor kinderen geboren uit draagmoederschap moet er een regeling komen die garandeert dat de gegevens over de herkomst, de ontstaansgeschiedenis, donoren en de draagmoeder worden bewaard. Het bewaren van alle informatie in een daartoe bestemd register is noodzakelijk voor het garanderen op de toegang tot deze informatie. De bewaring van de gegevens kan gebeuren in een daartoe bestemd draagmoederschapregister, maar zou ook kunnen gebeuren via het Vlaams afstammingscentrum.

161. De toegang tot het register zal ook wettelijk geregeld dienen te worden in overeenstemming met de plichten die voortvloeien uit artikel 3, artikel 7 en artikel 8 IVRK. Het is in het belang van het kind om toegang tot deze identificerende informatie te kunnen verkrijgen voordat het kind de meerderjarigheid heeft bereikt, zonder dat men afhankelijk is van diegene met het ouderlijk gezag. De toegang tot de gegevens zou op verschillende wijzen geregeld kunnen worden zodat deze in lijn is met het IVRK. Allereerst kan de toegang tot deze gegevens ook georganiseerd worden zoals bij adoptie. Een recht op toegang vanaf 12 jaar mits toestemming van de wettelijke vertegenwoordiger of na maturiteitsbeoordeling. Een andere manier tot reguleren van deze toegang is zoals in Tasmania. Er is geen vaste leeftijdsgrens, maar heeft het kind de mogelijkheid tot toegang in twee gevallen namelijk indien het kind kan bewijzen dat hij/zij een draagmoederkind is door de naam van zijn/haar biologische ouder(s) op te geven of indien het kind een wettelijke verklaring van een erkende counselor verkrijgt waarin staat dat hij/zij counseling heeft ontvangen. Door deze begeleiding wordt het kind psychologisch voorbereid op het verkrijgen van de identificerende informatie. Deze begeleiding bereidt het kind voor en is dus eveneens in zijn of haar hoger belang zoals gewaarborgd door artikel 3 IVRK. Tot slot zou ervoor gekozen kunnen worden dat de betrokken partijen de toegang kunnen regelen in de draagmoederschapsovereenkomst, zoals in Western Australia. Deze regeling mag echter nooit strenger zijn dan de wettelijke regeling. Binnen de draagmoederschapsovereenkomst worden de wensouders en draagmoeder dan aangezet tot het treffen van een voorafgaande regeling die in het belang is van het kind.

162. Voorts kan het treffen van een contactregeling met alle betrokken partijen, waaronder de draagmoeder, de wensouders en eventueel de donor en het kind een voorwaarde zijn voor het bekrachtigen van de draagmoederschapsovereenkomst. Aan de hand van dergelijke regeling van een contact tussen alle partijen wordt het kind al vanaf een vroege leeftijd op de hoogte gebracht van zijn of haar ontstaansgeschiedenis en herkomst. Daarnaast is een voorafgaande opleiding over het belang van het recht op identiteit, waaronder de afstammingsinformatie en ontstaansgeschiedenis,

voor het kind. Deze voorbereidende opleiding kan een voorwaarde zijn voor het bekrachtigen van de draagmoederschapsovereenkomst door de familierechtbank.

163. Het is duidelijk dat een wettelijk kader inzake draagmoederschap in België noodzakelijk is. Hierbij moet de focus liggen op het waarborgen van de rechten van het kind, met bijzondere aandacht voor het recht op identiteit zoals gewaarborgd in artikelen 3,7 en 8 IVRK. Door te voorzien in een systeem van gegevensbewaring, wettelijke toegang tot identificerende informatie en een passende begeleiding, kan België een regelgevend kader creëren dat voldoet aan de mensenrechtelijke waarborgen uit het IVRK en waarbij het belang van het kind centraal staat.

BIJLAGE 1

Staat	Australian Capital Territory	Western Australia	Northern Territory	South Australia	Queensland	New South Wales	Victoria	Tasmania
Toepasselijke wetgeving	Parentage act 2004	Surrogacy Act 2008	Surrogacy act 2022	Surrogacy Act 2019	Surrogacy Act 2010	Surrogacy Act 2010	Status of Children Act 1974	Surrogacy Act 2012
Juridisch ouderschap bij de geboorte	Draagmoeder (en haar echtgenoot)	Draagmoeder (en haar echtgenoot)	Draagmoeder (en haar echtgenoot)	Draagmoeder (en haar echtgenoot)	Draagmoeder (en haar echtgenoot)	Draagmoeder (en haar echtgenoot)	Draagmoeder (en haar echtgenoot)	Draagmoeder (en haar echtgenoot)
Wensouders verkrijgen juridisch ouderschap via parentage order?	Ja maar moet in belang van het kind	Ja maar moet in belang van het kind	Ja maar moet in belang van het kind	Ja maar moet in belang van het kind	Ja maar moet in belang van het kind	Ja maar moet in belang van het kind	Ja maar moet in belang van het kind	Ja maar moet in belang van het kind
Draagmoederschaps-overeenkomst	Niet afdwingbaar	Niet afdwingbaar met uitzondering van redelijke kosten	Niet afdwingbaar met uitzondering van redelijke kosten	Niet afdwingbaar met uitzondering van redelijke kosten	Niet afdwingbaar met uitzondering van redelijke kosten	Niet afdwingbaar met uitzondering van redelijke kosten	Afdwingbaar	Niet afdwingbaar met uitzondering van redelijke kosten

BIJLAGE 2

Staat	Australian Capital Territory	Western Australia	Northern Territory	South Australia	Queensland	New South Wales	Victoria	Tasmania
Toepasselijke wetgeving	Parentage act 2004, Adoption act 1993	Surrogacy Act 2008, Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998	Surrogacy act 2022, Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996	Surrogacy Act 2019, Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996	Surrogacy Act 2010, Births, Deaths and Marriages Registration Act 2023	Surrogacy Act 2010, Births, Deaths, Marriages Registration Act 1995, Assisted Reproductive Technology Act 2007	Status of Children Act 1974, Assisted Reproductive Treatment Act 2008, Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996	Surrogacy Act 2012
Toegang tot informatie register	18 jaar tenzij toestemming wensouders en geboorteouders	Geboorteregister: Gegronde reden Reproductive Technology Register: 16 jaar na begeleiding of < 16 jaar na toestemming wensouders en donor	18 jaar tenzij toestemming van degene met ouderlijke verantwoordelijkheid	18 jaar	18 jaar tenzij toestemming wensouders en geboorteouders	Geboorteregister: 18 jaar tenzij toestemming van degene met ouderlijk verantwoordelijkheid OF gegronde reden Centraal register: 18 jaar	Surrogate Birth Register gegronde reden Centraal Register: 18 jaar tenzij toestemming ouders EN begeleiding	Opgeven naam biologische ouder OF wettelijke verklaring dat kind begeleiding heeft ontvangen
Overeenstemming met IVRK	Nee	ja	Nee	Nee	Nee	Geboorteregister: ja Centraal register: nee	Surrogate Birth Register: ja Centraal register: nee	Ja

LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN

WETGEVING

Internationaal

Verdrag 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *BS* 17 januari 1992.

Wet 21 februari 2014 houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende een mededelingsprocedure, aangenomen te New York op 19 december 2011, *BS* 20 augustus 2014

Report of the Working Group on a Draft Convention on the Rights of the Child, 2 maart 1989, E/CN.4/1989/48.

General comment No. 8 of the UN Committee on the Rights of the Child on the right of the child to Protection from Corporal Punishment and Other Cruel or Degrading Forms of Punishment, 2 maart 2007, CRC/C/GC/8.

General Comment no. 14 of the UN Committee on the Rights of the Child on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration, 29 mei 2013, CRC/C/GC/14

België

Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807.

Wetsontwerp tot hervorming van adoptie, KAMER, 2000-2001, 17 juli 2001, nr. 1366/001, 1367/001.

RAADGEVEND COMITÉ VOOR BIO-ETHIEK, Advies betreffende zwangerschap-voor-een-ander, 5 juli 2004, nr. 30, www.health.fgov.be.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies Anoniem donorschap. Het recht van het kind om zijn ouders te kennen, 10 februari 2006, nr. 2005-2006/5.

Wet 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, *BS* 17 juli 2007

PUBLICATIE VAN DE HOGE GEZONDHEIDSRAAD, "Demografie en epidemiologie van de vruchtbaarheid in België en de nood aan medisch begeleide voortplanting", 2010, nr. 8632.

Besluit Vlaamse Regering 19 februari 2016 betreffende de voorbereiding bij adoptie, *BS* 24 maart 2016.

Besluit van de Vlaamse Regering 19 februari 2016 betreffende de bemiddeling, nazorg en inzage bij binnenlandse adoptie, *BS* 24 maart 2016.

KB 23 april 2017 betreffende de verzameling en de bewaring van en de toegang tot de gegevens in verband met de herkomst van de geadopteerde, *BS* 18 mei 2017.

Decr.VI. 26 april 2019 houdende de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank, *BS* 17 juni 2019.

KB 29 september 2019 tot wijziging van het koninklijk besluit van 23 april 2017 betreffende de verzameling en bewaring van en de toegang tot de gegevens in verband met de herkomst van de geadopteerde, *BS* 16 oktober 2019.

Wetsvoorstel houdende de zwangerschap van anderen, KAMER, 2023-2024, 22 augustus 2024, nr. 0134/001.

FEDERALE REGERING, Federaal regeerakkoord 2025-2029, 31 januari 2025, https://www.belgium.be/sites/default/files/resources/publication/files/Regeerakkoord-Bart_De_Wever_nl.pdf.

Australië

Commonwealth of Australia Constitution Act 1900.

Adoption Act 1993 (ACT).

Status of Children Act 1974 (Vic).

Births, Deaths, Marriages Registration Act 1995(NSW).

Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (SA).

Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (Vic).

Births, Deaths and Marriages Registration Act 1996 (NT).

Births, Deaths and Marriages Registration Act 1998 (WA).

Parentage Act 2004 (ACT).

Assisted Reproductive Technology Act 2007 (NSW).

Assisted Reproductive Treatment Act 2008 (Vic).

Surrogacy Act 2008 (WA).

Surrogacy Act 2010(Qld).

Surrogacy Act 2010 (NSW).

Surrogacy Act 2012 (Tas).

Surrogacy Act 2019 (SA).

Surrogacy act 2022 (NT).

Births, Deaths and Marriages Registration Act 2023 (Qld).

Explanatory note Surrogacy Bill 2010,
<https://www.parliament.nsw.gov.au/bill/files/1597/Ex%20note%20Surrogacy%20Bill%202010.pdf>

House of Representatives Standing Committee on Social Policy and Legal Affairs, Parliament of Australia, Inquiry into the Regulatory and Legislative Aspects of International and Domestic Surrogacy Arrangements (April 2016).

PARLIAMENT OF AUSTRALIA, "Basic legal expressions",
[https://www.aph.gov.au/About_Parliament/House_of_Representatives/Powers_practice_and_procedure/00 - Infosheets/Infosheet 23 - Basic legal expressions](https://www.aph.gov.au/About_Parliament/House_of_Representatives/Powers_practice_and_procedure/00_-_Infosheets/Infosheet_23_-_Basic_legal_expressions).

Second Reading Surrogacy Bill 2010,
<https://www.parliament.nsw.gov.au/bill/files/1597/LC%2010210.pdf>.

The parliament of the commonwealth of Australia Inquiry into the regulatory and legislative aspects of international and domestic surrogacy arrangements, 2016,
https://humanrights.gov.au/sites/default/files/20160217_AHRC_SurrogacySubmission.pdf .

Andere rechtstelsels

Code Civil, Code Napoléon 3 September 1807

California Family Code

Surrogacy Arrangements Act, 1985

Assisted Reproductive Technology (Regulation) Bill, 2021

Familiewetboek (1 januari 2003), i.w.tr. 1 januari 2003

Wet Medische begeleiding bij menselijke voortplanting (nr. 3089/2002), *Official Gazette of the Hellenic Republic* 23 december 2002, i.w.tr. 23 december 2002.

Ley sobre Técnicas de Reproducción Humana Asistida (26 mei 2006, nr. 14/2006), *Boletín Oficial del Estado* 27 mei 2006, nr. 126, 19.947, i.w.tr. 28 mei 2006.

Legge norme in materia di procreazione medicalmente assistita (nr. 40, 19 februari 2004), *Gazzetta Ufficiale* N. 45, 24 februari 2004.

Gesetz über die Vermittlung der Annahme als Kind und über das Verbot der Vermittlung von Ersatzmüttern - Adoptionsvermittlungsgesetz – AdVermiG, 2001 (BGBl. 2002, I, Seite 354).

Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, *Bundesblatt* 18 april 1999.

Human Fertilisation and Embryology Act 2008.

RECHTSPRAAK

België

Cass. 21 april 1983, *RW* 1983-84

Cass. 29 januari 1993, *Fund. Rechtspr.* 1993, nr. 7907, 11 en *Pas.* 1993, I, 121.

Cass. 4 november 1999, AR C.99.0048.N, 4 november 1999, D.W./M.G.D, *R.W.* 2000-01, 232, noot A. VANDAELE

Jeugdrb. Turnhout 4 oktober 2000, *RW* 2001-02, 206, noot SWENNEN F.

Antwerpen (16e bis k.) 14 januari 2008, *RW* 2007-08, 1774, noot SWENNEN F.

Jeugdrb. Brussel 6 mei 2009, *JLMB* 2009, 1083-1085.

Jeugdrb. Gent (25e k.) 8 februari 2010, *RV.639.B.2008/25*, onuitg.

Cass. 11 juni 2010, C.09.0236.F/6.

Luik (1^e k.) 6 september 2010, *RTDF* 2010, 1134, noot C. HENRICOT

Gent (Jk.) 30 april 2012, *TBBR* 2012, 372, noot VERSCHULDEN G. en *T.Fam.* 2013, 140, noot PLUYM L.

GwH 12 juli 2012, 94/2012.

Cass. 14 januari 2013, *Pas.* 2013, 74, *RW* 2013-14, 984.

Cass. 14 januari 2013, *RABG* 2014, 1003, noot C. VERGAUWEN en B. LAMBERSY.

RvS (11^e k.) 27 februari 2014, 226.576.

GwH 3 februari 2016, 18/2016.

Rb. West-Vlaanderen (afd. Brugge), 17 mei 2019, *T.G.R.*, 2019/1, 25-27.

Rb. Oost-Vlaanderen (afd. Gent) (1ste k.) 19 september 2022, 21/1032/A, onuitg.

GwH 30 maart 2023, 56/2023, ECLI:BE:GHCC:2023:ARR.056.

Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 23 juni 2023, *T.Fam.* 2024, 220.

Cass. 26 januari 2024, C.21.0470.F/1.

Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 10 mei 2024, *T.Fam. 2024*, 224, noot DECORTE E.

GwH, 26 september 2024, 102/2024, ECLI:BE:GHCC:2024:ARR.102.

Australië

Full Court of the Family Court of Australia 9 Juli 1997, Nicholson CJ, Fogarty and Lindenmayer JJ.

Supreme Court of the Australian Capital Territory 15 juli 2015, SC 198.

Supreme Court of the Australian Capital Territory 18 september 2023, SC 267.

Supreme Court of the Australian Capital Territory 1 december 2023, SC 479.

Supreme Court of the Australian Capital Territory 22 maart 2024, SC 48.

Family Court of Western Australia 16 mei 2013, Sedgwick & Anor and Richards & Anor.

Family Court of Western Australia 21 juni 2017, Adair & Anor and Chanbua

Family Court of Western Australia 5 april 2022, Gornik and Thornburn.

Children's Court of Queensland 28 september 2010, BLH & Anor v. SJW & Anor.

Children's Court of Queensland 27 maart 2013, MJW & Anor v. AJL & Anor.

Children's Court of Queensland 8 november 2019, BA & Anor v. KA & Anor.

Children's Court of Queensland 27 februari 2020, KRB and BFH v RKH & BJH

Children's Court of Queensland 12 maart 2021, RPR & Anor v. TMK & Anor

Children's Court of Queensland 6 augustus 2021, RS & anor v. RF

Children's Court of Queensland 25 februari 2022, BA & Anor v. LM & Anor

Children's Court of Queensland 1 oktober 2024, CDA & Anor v. TRA & Anor.

Europees

EHRM 13 juni 1979, 6833/74, ECLI:CE:ECHR:1979:0613JUD000683374, Marckx/België.

EHRM 13 november 1987, 10454/83, ECLI:CE:ECHR:1987:1113REP001045483, Gaskin/Verenigd Koninkrijk.

EHRM 13 juli 2006, 58757/00, ECLI:CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, Jäggi/Zwitserland.

EHRM 16 juni 2011, 19535/08, ECLI:CE:ECHR:2011:0616JUD001953508, Pascaud/Frankrijk.

EHRM 25 juni 2015, 22037/13, ECLI:CE:ECHR:2015:0602DEC002203713, Canonne/Frankrijk.

Andere

Cass. (FR) 7 april 2006, nr. 05-11.285, Bull. civ. I, n° 196.

RECHTSLEER

Boeken

ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 1)*, 2019.

ALLAN S., *The review of the Western Australian Human Reproductive Technology Act 1991 and the Surrogacy Act 2008 (Report part 2)*, 2019.

ALSTON P., *The best interests of the child. Reconciling culture and human rights*, Clarendon Press, 1994.

BAETEMAN G., *Overzicht van het personen- en gezinsrecht II*, Kluwer, 1992.

BIHAIN L., *Manuel de l'aide et de la protection de la jeunesse*, Larcier, 2021.

BOELE-WOELKI K., ODERKERK M. (eds.), *(On)geoorloofdheid van het draagmoederschap in rechtsvergelijkend perspectief*, Intersentia, 1999.

BOONE I., *Gedeeld Geluk*, Intersentia, 2016.

BUCK T., *International child law*, Routledge,

CAMPBELL A., *Sister Wives, Surrogates and Seks Workers. Outlaws by Choice?*, Ashgate Publishing limited, 2013.

CERULUS U., *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, die Keure, 2019. `

DECLERCK C., SENA EVE P., *Compendium van het personen- en familierecht*, Acco, 2022.

DECORTE E., *Recht op kennis van afstammingsinformatie bij medisch begeleide voortplanting*, die Keure, 2022.

DETRICK S., *A commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Brill, 1999.

DEVROE W., *Rechtsvergelijking in een context van europeanisering en globalisering*, Acco, 2012.

DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T., *Handboek gezondheidsrecht Volume II*, Intersentia, 2014.

DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T., *Handboek gezondheidsrecht Volume II*, Intersentia, 2022.

DOEK J., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Articles 8-9: The Right to Preservation of Identity and The Right Not to Be Separated From His or Her Parents*, Brill Nijhoff, 2006.

FEUILLET-LIGER B., ORFALI K., CALLUS T., *Who is my Genetic Parent? Donor Anonymity and Assisted Reproduction: a Cross-Cultural Perspective*, Bruylant, 2011.

FREEMAN M., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 3: The best interest of the child*, Nijhoff, 2007.

GALLUS N., *Le droit de la filiation. Rôle de la vérité socio-affective et de la volonté en droit belge*, Larcier, 2009.

GERLO J., VERSCHELDEN G., *Handboek voor familierecht*, Brugge, die Keure, 2008

KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, ACCO, 2021.

LANG M., *The implementation and lasting effects of the multilateral instrument*, IBFD, 2021.

LANDSDOWN G., RUGGIERO R., VAGHRI Z., ZERMATTEN J. (eds.), *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child*, Springer Nature, 2022

LEBLANC L. J., *The Convention on the Rights of the Child*, University of Nebraska Press, 1995.

LELEU Y-H., *Droit des personnes et des familles*, Larcier, 2020.

MANN T., *Australian Law Dictionary*, Oxford University Press, 2017.

MASSAGER N., *Les droits de l'enfant à naître*, Bruylant, 1997.

MATHIEU G., *Droit de la famille*, Larcier-Intersentia, 2024.

NEWMAN J.E., KOTEVSKI D.P., PAUL R.C. en CHAMBERS G.M., *Assisted reproductive technology in Australia and New Zealand 2022*, UNSW, 2024.

NYS H., *Geneeskunde. Recht en medisch handelen in APR*, E. Story-Scientia, 2005.

OPLINUS L., *Medische hulp bij voortplanting*, Intersentia, 2022.

PLUYM L., *Draagmoederschap*, Intersentia, 2014.

PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021.

- SCHAMPS G. en SOSSON J., *La gestation pour autrui: vers un encadrement?*, Bruylant, 2013.
- SCHRAM, F., *Handboek Privacy en Persoonsgegevens*, Uitgeverij Politeia, 2023.
- SENAEVE P., VERSCHELDEN G., SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007.
- SOTTIAUX S., ROCHTUS A., *De defederalisatie van justitie*, Intersentia, 2023.
- SOSSON J., *L'établissement de la filiation*, Larcier-Intersentia, 2024.
- SWENNEN F., *Familierecht in kort bestek*, Intersentia, 2008.
- SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Intersentia, 2019.
- SWENNEN F., *Het personen- en familierecht*, Intersentia, 2023.
- TOBIN J., *The UN Convention on the Rights of the Child: A commentary*, Oxford University Press, 2019
- TOBIN J., *The Convention on the Rights of the Child: The Rights and Best Interests of Children Conceived Through Assisted Reproduction*, Victorian Law Reform Commission, 2004.
- UNICEF, *Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child*, United Nations Children Fund, 2007.
- VAN BUEREN G., *The International Law on the Rights of the Child*, Nijhoff, 1995.
- VANDE LANOTTE J., GOEDERTIER G., HAECK Y., GOOSSENS J., DE PELSMAKER T., *Belgisch Publiekrecht*, die Keure, 2015.
- VANDENHOLE W., TÜRKELLI G.E. en LEMBRECHTS S., *Children's rights: a commentary on the Convention on the rights of the Child and its protocols*, Edward Elgar, 2019.
- VERHELLEN E., *Verdrag inzake de rechten van het kind*, Garant, 2000
- VERSCHELDEN G., *Afstamming*, Kluwer, 2004.
- VERSCHELDEN G., *Origineel ouderschap herdacht*, die Keure, 2005.
- VERSCHELDEN G., *Het nieuwe afstammingsrecht*, Kluwer, 2007.
- VERSCHELDEN G., *Handboek Belgisch Personen- en familierecht*, die Keure, 2020.

VERSCHELDEN G., *Handboek Belgisch personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2023.

WILLEMS G., SOSSON J., "Légiférer en matière de gestation pour autrui: quelques repères de droit comparé et de droit international" in *La gestation pour autrui: vers un encadrement?*, Bruylant, 2013.

WOUTERS J., *Internationaal recht in kort bestek*, Intersentia, 2024.

WUYTS L., *De functie en criteria van het intergenerationeel erfrecht*, Wolters Kluwer, 2024.

WUYTS T., *Ouderlijk gezag*, Intersentia, 2013.

ZIEMELE I., *Article 7: The Right to Birth Registration, Name and Nationality, and the Right to Know and Be Cared for by Parents in A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Martinus Nijhoff Publishers, 2007.

Bijdragen in verzamelwerken

ANNE I., "Recente ontwikkelingen inzake adoptie" in SENA EVE P (ed.), *Personen- en familierecht*, die Keure, 2001, 33.

BOILLET V., ESCODA M. R., DE LUZE E., "Les enjeux juridico-législatifs actuels de la pratique de la gestation pour autrui et ses conséquences sur la filiation" in BOILLET V., ESCODA M.R., DE LUZE E.(eds.), *La gestation pour autrui approches juridiques internationales*, Anthemis, 2018, 1.

CASTELEIN C., "Grondvoorwaarden voor adoptie" in SENA EVE P. en SWENNEN F.(eds.), *De hervorming van de interne en internationale adoptie: commentaar op de wetten van 13 maart en 24 april 2003 en het decreet van 15 juli 2005*, Intersentia, 2006, 1.

COENE G., RAES K., "Een vreemde eend in de buik. Draagmoeders of baarvrouwen? De ethiek van het gewilde, niet-uterine ouderschap" in DEBEUCKELAER W., MEEUSEN J. en WILLEKENS H., *Met rede ontleed, de rede ontkleed*, Mys & Beersch, 2002, 125.

CROKART H., "la recherche des origines – Données juridiques et psychologiques" in RENCHON J., BAUGNIET N. en BEAGUE M. (eds.), *Les nouveaux aspects juridiques de l'adoption: quelques thématiques spécifiques*, Larcier, 2009, 113.

DE WOLF A., "Draagmoederschap in België en Frankrijk: een stand van zaken", in BOELE-WOELKI K. en ÜDERKERK M.(red.), *(On)geoorloofdheid van het draagmoederschap in rechtsvergelijkend perspectief*, Intersentia, 1999, 89.

DRESER L., "Uitdagingen bij de toepassing van het hoorrecht bij minderjarige kinderen" in DECLERCK C., BOONE I.(eds.) *Actualia familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, die Keure, 2017, 27.

DOS REIS E., RUFFIEUX G., TEREL J. en WILLEMS G., "La maternité de substitution" in FULCHIRON H., SOSSON J. (eds.), *Parenté, Filiation, Origine*, Bruylant, 2013, 169.

GULDIX E., "draagmoederschap" in VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2014, (126).

LELEU Y.-H., "Du droit au respect de l'intégrité physique à la maîtrise du corps: le droit de la personnalité comme vecteur d'autodétermination" in RENCHON J.-L. (ed.), *Les droits de la personnalité*, Bruylant, 2009, 25.

MATHIEU G., "La place du donneur d'engendrement" in FULCHIRON H., SOSSON, J. (eds.), *Parenté, Filiation, Origine*, Bruylant, 2013, 135.

MASSAGER N., "Gestation pour autrui, uniparenté et coparentalité en droit belge" in GALLUS N., WILLEMS G., PFEIFF S., PIRE D., GENICOT G., SOSSON J., SQUIFFLET A. C., MASSAGER N., MARY J., *Procréation médicalement assistée et gestation pour autrui*, Anthemis, 2017, 153.

MORGAN D., LEE R., "Assisted Conception in Common Law Jurisdictions" in MEULDERS-KLEIN M.-Th., DEECH R., VLAARDINGERBROEK P. (eds.), *Biomedicine, the Family and Human Rights*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, 503.

OPLINUS L. en GULDIX E., "Medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap" in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Intersentia, 2022, 11.

PLUYM L., "Juridische aspecten van draagmoederschap" in TACK S., VERSCHULDEN G.(eds.), *Medische begeleide voortplanting*, Intersentia, 2014, 119.

PIRE D., "Gestation pour autrui: bref état des lieux" in PIRE D. (ed.), *Famille et jeunesse*, Anthemis, 2023, 7.

SWENNEN F., "De juridische gevolgen van de adoptie" in SENAEVE P. en SWENNEN F. (eds.), *De hervorming van de interne en de internationale adoptie*, Intersentia, 2006, 121.

VANDERHULST V., "Medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap" in DEWALLENS F. en VANDERHULST V. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht volume II*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 31.

WUYTS T., "De afstamming na medisch begeleide voortplanting" in SENAEVE P., SWENNEN F. en VERSCHULDEN G.(eds.), *De hervorming van het afstammingsrecht*, Intersentia, 2007, 287.

Tijdschriften

BUTTERFIELD M., "Should I lie to you? A review of Victoria's law regarding disclosure of surrogacy arrangements to the children they produce: is it compliant with the Convention on the Rights of the Child?" *MonashULawRw* 2020, 100.

BROWN C., WILLMOTT L., WHITE B., "Surrogacy in Queensland: should altruism be a crime?", *Bond Law Review* 2008, 1.

CASMAN H., "Actueel Belgisch afstammingsrecht in vogelvlucht", *Not.Fisc.M.* 2008/6, 119.

CAMMU N., "recente tendensen in (de perceptie) van interlandelijke adoptie in Nederland en Vlaanderen", *T.Fam.* 2022/2-3, 64.

DECORTE E., "Draagmoederschap en de vaderlijke afstamming van de wensvader: twee handen op één buik?", *T.J.K* 2023/4, 283.

DECORTE E., "De zoektocht naar roots: het decreet van 26 april 2019 houdende oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank", *RW* 2020-21/14, 522.

DE MEUTER S., "Het kind en zijn moeder(s): Het moederschap na medisch begeleide voortplanting, inzonderheid draagmoederschap", *TPR* 1990, 645.

DIMOPOULOS G., "The right time for rights? Judicial engagement with the *UN Convention on the Rights of the Child* in Part VII proceedings", *Australian Journal of Family Law* 2023, 63.

GENICOT G., "La maîtrise du début de la vie: la loi du 6 juillet 2007 relative à la procréation médicalement assistée", *JT* 2009, 17.

GULDIX E., "De impact van de medische wetenschap en techniek op het personen- en gezinsrecht", *RW* 1993-94, 1104.

JANS, A., "When you wish upon a star. De afwezigheid van wensouderschap als voorwaarde voor betwisting van het vaderschap van de echtgenoot van de draagmoeder (noot onder GwH 30 maart 2023, nr. 56/2023 en GwH 6 juli 2023, nr. 109/2023)", *TBBR* 2024/6, 255.

LAMPE M.F., "Procréation assistée – Problèmes éthiques et juridiques liés au sort de l'embryon – Status de l'enfant à naître", *RTDF* 1986, 129.

LLEWELLYN S., "Surrogacy law reform in South Australia: are surrogacy registers new way forward in Australia", *University of Tasmania Law Review* 2015, 131.

MARTENS I., "Familierechtelijke aspecten van draagmoederschap in België en Nederland. De zaak Baby D.", *T.J.K* 2006/1, 5.

MARTENS I., "Adoptie: hervorming van intern en interlandelijk adoptierecht", *NjW* 2006, 338.

MATHIEU G., "l'adoption", *Ann.dr.Louvain* 2014, 63.

MICHAUX S., "L'accouchement sous X au regard de la Convention européenne des droits de l'homme et de la Convention de l'ONU relative aux droits de l'enfant", *RTDF* 2005, 321.

MILLBANK J., "The New Surrogacy Parentage Laws in Australia: Cautious Regulation or '25 Brick Walls'?", *Melbourne University Law Review* 2011, 165.

MORTIER F., "Ethici: koele minnaars van draagmoederschap", *TJK* 2006, 20.

NYS H., WUYTS T., "De wet betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten", *RW* 2007-08, 762.

O'CALLAGHAN E., "Surrogate Born Children's Access to Information About Their Origins", *International Journal of Law, Policy and the Family* 2021, 1.

PAGE S., HARLAND A., "Tiptoe through the minefield: A State by State comparison of surrogacy laws in Australia", *Family Law Review* 2011, 198.

PLATER D., THOMPSON M., MOULDS S., WILLIAMS J., BRUNACCI A., "Surrogacy: A Legislative Framework: A Review of Part 2B of the Family Relationships Act 1975", *South Australian Law Reform Institute* 2018.

PLUYM L., "commercieel draagmoederschap is geen mensonterende behandeling van het kind baby D door de initiële wensouder", *TJK* 2014, 92.

PLUYM, L., "Adoptie", *TPR* 2012, 1596.

PLUYM L., "Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België", *TJK* 2012, 5.

RAES S., "Het afstammingsrecht opnieuw onder vuur door het Grondwettelijk Hof: gevolgen voor minnelijk verdeelde nalatenschappen", *Not.Fisc.M* 2015, 182.

RYNGAERT J., "Vlaams afstammingscentrum en DNA-databank: een bescheiden maar belangrijke stap vooruit vanaf kinderrechtenperspectief", *T.Fam* 2019, 110.

SENAEVE P., "Ontwikkelingen in het afstammingsrecht 2007-2010", *Personen- en familierecht Themis* 2010-2011, 1.

SENAEVE P., "Juridische aspecten van het draagmoederschap", *VI. T. Gez.* 1988, 247.

SENAEVE P., "Hoe het recht op identiteit wettelijk verankeren?", *T.Fam* 2020/5, 122.

SOLIS L., "The voiceless citizens: surrogacy contracts and the rights of the child", *Tex. A&M L. Rev.* 2015, 417.

SÖDERSTRÖM-ANTILLA V., WENNERHOLM U.B., LOFT A., PINBORG A., AITOMÄKI K. ROMUNDSTAD L.B., BERGH C., "Surrogacy: outcomes for surrogate mothers, children and the resulting families – a systematic review", *Human Reproduction Update* Volume 22, 2016, 260.

SOSSON J., "Le droit de la filiation nouveau est arrivé!", *JT* 2007, 391

VAN BROECK J., "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteparenten te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan", *TBBR* 2003, 407.

VANDENHOLE W., "Twintig jaar kinderrechtenverdrag (1989-2009): een Belgische stand van zaken", *RW* 2009-2010, 386.

VAN DEN SANDE J., "De zoektocht naar een evenwichtig hervormd vaderschapsrecht na de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof", *T.Fam* 2022/10, 269.

VANDERKERCKHOVE, A., "Le centre de filiation en Flandre et le droit fondamental de connaître ses origines", *J.D.J.*, 2024/5, 22.

VANSWEEVELT T., "Wanneer een wettelijke regeling voor draagmoederschap?", *T.Gez* 2019-20/1, 1.

VASSEUR R., "Betwisting van het vaderschap van de echtgenoot van een draagmoeder (noot onder GwH 30 maart 2023, nr. 56/2023)", *NjW* 2024, 570.

VERHELLEN E., "Het Verdrag inzake de rechten van het kind meerderjarig. Enkele beschouwingen over de implementatie in België", *TJK*. 2008, 11.

VERSCHELDEN G., "Wensvaderschap over draagkind prenataal vastgesteld", *Juristenkrant* 2013/273, 1.

VERSCHELDEN G., "Pleidooi voor een familierechtelijke regeling van draagmoederschap in België", *TPR* 2011/4, 1421.

VERSCHELDEN G., "De (on)mogelijkheid tot volle stiefouderadoptie na laagtechnologisch commercieel draagmoederschap", *TBBR* 2012/8, 374.

VERSCHELDEN G., "Grondwettelijk Hof relativeert donoranonimiteit (noot onder GwH nr. 102/2024, 26 september 2024)", *Juristenkrant* 2024, 6.

VEYS M., "Afstamming na medisch begeleide voortplanting en draagmoederschap", *TBBR* 2006, 402.

WILLMOTT L., "Surrogacy: ART's forgotten child", Sydney, *UDW* 2006, 227.

WUYTS T., "Het recht op identiteit in de Belgische rechtsorde", *T.Fam.* 2015, 60.

WUYTS T., "Betwisting van het vaderschap van de echtgenoot in geval van draagmoederschap (noot onder GwH 30 maart 2023, nr. 56/2023)", *RW* 2024-25, 107.

YOUNG L., "B and B, Family Law Reform Act 1997 (Cth) – Relocating the Rights debate", *Melb. U. Law Rev.* 1997, 722.

ZEGERS-HOCHSCHILD F., ADAMSON G.D., DE MOUZON, J., ISHIAEA O., MANSOUR R., NYGREN K., SULLIVAN E., VAN DER POEL S., "The International Committee for Monitoring Assisted Reproductive Technology (ICMART) and the World Health Organization (WHO) Revised Glossary on ART Terminology", *Human Reproduction* Volume 24, 2009, 2683.

VARIA

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Concluding observations on Saint Vincent and the Grenadines", CRC/C/15/Add.184.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Antigua and Barbuda", CRC/C/15/Add.247.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Consideration of reports submitted by state parties under article 44 of the convention: concluding observations on Armenia", CRC/C/15/Add.225.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Consideration of reports submitted by state parties under article 44 of the convention: concluding observations on Russian Federation, CRC/C/RUS/CO/3.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, "Day of general discussion: children without parental care", CRC/C/153.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Sierra Leone", CRC/C/15/Add.116.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Concluding observations on the combined third and fourth periodic report of Canada, adopted by the Committee at its sixty-first session", CRC/C/CAN/CO/3-4CRC/C/CAN/CO/3-4.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Nicaragua", CRC/C/NIC/CO/4.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Cameroon", CRC/C/CMR/CO/2.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Grenada", CRC/C/GRD/CO/2.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Nigeria", CRC/C/NGA/CO/3-4.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Cape Verde", CRC/C/15/Add.168.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Paraguay", CRC/C/15/Add.75.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Comoros", CRC/C/15/Add.141.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Djibouti", CRC/C/15/Add.131.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Australia", CRC/C/15/Add.268.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Israel", CRC/C/ISR/CO/2-4.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Uzbekistan", CRC/C/UZB/CO/3-4.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Azerbaijan", CRC/C/AZE/CO/3-4.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Former Yugoslav Republic of Macedonia", CRC/C/MKD/CO/2.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on Sierra Leone", CRC/C/SLE/CO/2.

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD "Consideration of reports submitted by states: Concluding observations on China", CRC/C/CHN/CO/2.

DECRÉ H., "Draagmoederschap nog niet wettelijk geregeld, met drama's als gevolg: biologische vader "baby D." zag dochter nooit", VRT 2021, www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/09/23/draagmoederschap/ .

DIMOPOULOS G., FERNANDO M., "Strengthening children's rights and participation in family law: A submission on the Family Law Amendment Bill 2023 (Cth)", <https://www.aph.gov.au/DocumentStore.ashx?id=6510cfbd-d235-4b33-b985-5154d5783f67&subId=744312> .

EUROPEES INSTITUUT VOOR BIO-ETHIEK, "Toename van Medisch Begeleide Voortplantingen, ondanks evidente risico's", *Europees instituut voor bio-ethiek* 2020, www.ieb-eib.org/nl/nieuws/begin-van-het-leven/medisch-begeleide-voortplanting/toename-van-medisch-begeleide-voortplantingen-ondanks-evidente-risico-s-1820.html.

Factsheet on infertility – prevalence, treatment and fertility decline in Europe, 2021.

PAGE S., "Surrogacy in Australia: the failed experiment", *PrecedentAULA* 2023, https://www.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdoc/au/journals/PrecedentAULA/2023/6.html?context=1;query=surrogacy;mask_path= .

PHILIPPE I., "Shari werd geboren via een draagmoeder: "In een positie gezet waar je als kind niet om hebt gevraagd"", VRT 2025, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/04/01/kind-draagmoeder-pano-ervaring/> .

TREUTTENS J., "Paus Franciscus wil wereldwijd verbod op draagmoederschap: 'Een kind is nooit een contractueel object'", VRT 2024 www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/01/08/paus-verbod-op-draagmoederschap/ .

VAN GOOL R., "Italië stelt draagmoederschap voor Italianen over hele wereld strafbaar", *De morgen* 2024, <https://www.demorgen.be/nieuws/italie-stelt-draagmoederschap-voor-italianen-over-hele-wereld-strafbaar~bf36caf8/> .

X, "Surrogacy Parentage Orders", *The Queensland Law Handbook* 2025, <https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/family-law/surrogacy-and-in-vitro-fertilisation/surrogacy-parentage-orders/>.

X, "surrogacy", *Law Handbook SA* 2025, <https://www.lawhandbook.sa.gov.au/ch21s11s03.php>.

X, "Surrogacy", *Tasmanian Government* 2025, <https://www.justice.tas.gov.au/bdm/surrogacy>.